

MEDIAŞ – 750

Vol. IV

Autorii și editorii aduc mulțumirile lor tuturor persoanelor și instituțiilor care au susținut proiectul «*MEDIAȘ - 750*» și au făcut posibilă publicarea volumelor dedicate aniversării a 750 de ani de la atestarea documentară a localității.

FORUMUL DEMOCRAT AL GERMANILOR DIN MEDIAȘ
ASOCIAȚIA ISTORICILOR DIN MEDIAȘ
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI MEDIAȘ

BIBLIOTHECA HISTORICA MEDIENSIS

XXX

MEDIAȘ – 750

STUDII

VOLUMUL IV

**Volum îngrijit de:
Vasile Mărculeț și Helmuth Julius Knall**

EDITURA CRISSEV
MEDIAȘ, 2018

Concepția copertei: **arh. Arnold Harald Jürgen Knall**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Mediaș – 750 : studii / vol. îngrijit de Vasile Mărculeț și Helmuth Julius

Knall. - Mediaș : Crisserv, 2015-

5 vol.

ISBN 978-973-8990-37-1

Vol. 4. - 2018. - Conține bibliografie. - Index. - ISBN 978-973-8990-66-1

I. Mărculeț, Vasile (ed.)

II. Knall, Helmuth Julius (ed.)

94

Carte tipărită cu sprijinul financiar al Departamentului pentru Relații Interetnice din cadrul Secretariatului General al Guvernului României, prin Forumul Democrat al Germanilor din România.

Volumul se distribuie gratuit.

CUVÂNT ÎNAINTE

În anul 1967 s-au aniversat 700 de ani de la prima atestare documentară a Mediașului. Temeiul acestei aniversări l-a constituit conținutul unui document datat de editorii colecției „*Documente privind istoria României*” la 3 iunie 1267. Atunci Ștefan, regele tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, pentru a răsplăti „*credința și slujbele lui Nicolae, fiul lui Jula, omul nostru credincios*”, îi înapoiază acestuia moșiile bunicului său Jula cel Mare, și anume „*pe cele numite Jula, Mediaș, Micăsasa, Furkeschdorf (praedium Nicolai) și Dupușul, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, pe care le-a stăpânit sus-numitul bunic prin drept de moștenire*”. Actul atestării localității Mediaș fusese publicat încă în 1892 în volumul I al colecției *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, unde editorii documentelor publicate, Franz Zimmermann și Carl Werner, l-au datat, însă, în 25 mai 1268.

A urmat apoi aniversarea a 725 de ani de la prima atestare documentară a Mediașului. Manifestările organizate cu acest prilej s-au desfășurat în perioada 19-23 octombrie 1992.

O serie de manifestări dedicate aniversării a 735 de ani de la prima atestare documentară, cuprinse sub egida „*Mediaș 735*”, au fost organizate în anul 2002. Între acestea pot fi amintite: Simpozionul „*Mediaș 735*” (Cercul Militar Mediaș, 11 mai), Expoziția „*Mediașul în viziunea artiștilor plastici*” (Casa Schuller, 2 iunie) și Simpozionul „*Evenimente și personalități din istoria Mediașului*” (Casa Schuller, 16 noiembrie). În același an a fost editat și volumul bilingv „*Mediaș – pagini de istorie (1267-2002)*”, îngrijit de Helmuth Julius Knall.

Acțiunile dedicate aniversării a 740 de ani de la prima atestare documentară a Mediașului s-au desfășurat în perioada 2-9 iunie 2007. Amintim aici numai Simpozionul „*Mediaș – 740 de ani*” (Sala Daniel Thellmann din Primărie, 9 iunie). Conferințele prezentate în cadrul acestui simpozion au fost publicate, un an mai târziu, în volumul „*Mediaș – 740*”, îngrijit de Helmuth Julius Knall.

În anul 2017 municipiul Mediaș a aniversat 750 de ani de atestare documentară. Venind în întâmpinarea acestui eveniment important din istoria orașului, am publicat câte un volum de studii în anii 2015 și 2016, iar în anul 2017 un volum omagial. Prezentăm acum publicului volumul al patrulea. Dacă va fi posibil intenționăm să publicăm un volum de studii și în anul 2019. Acceptăm

orice propuneri și critici oneste. Respingem ferm acuzele celor care, în afară de vorbe, insulte și jigniri la adresa autorilor și editorilor volumelor, nu au contribuit cu nimic la marcarea evenimentului aniversar.

Prezentul volum, al patrulea din serie, cuprinde un număr de 12 studii. Ne folosim de prilejul editării sale pentru a mulțumi, în primul rând, autorilor pentru amabilitatea cu care au răspuns solicitării noastre de a participa la realizarea lui, precum și pentru promptitudinea cu care ne-au pus la dispoziție studiile lor. Fiecare autor a avut deplină libertate în tratarea subiectului ales, asumându-și întreaga responsabilitate pentru conținutul materialelor publicate. Editorii volumului au intervenit în text doar pentru a proceda la mici ajustări de formă ale acestuia.

Mulțumim de asemenea Forumului Democrat al Germanilor din România pentru ajutor, precum și Departamentului pentru Relații Interetnice din cadrul Secretariatului General al Guvernului României pentru sprijinul financiar acordat. În mod deosebit mulțumim domnului primar Gheorghe Roman și doamnei viceprimar Christine Thellmann pentru implicarea lor în pregătirea proiectului „Mediaș – 750”. Adresăm mulțumiri firmei *Schrader Mediaș S.R.L.* – doamnei economist Petra Schrader, administrator, și domnului Marian Dobre, director general. Sincere mulțumiri sunt aduse elevilor de la Liceul Teoretic „Stephan Ludwig Roth” Mediaș (clasele X C și X-D), care au realizat corectura finală: Raul Bărbat, Denisa Dragotă, Denisa Kiss, Ioana Lascu, Maria Mărginean, Ștefan Recorean, Vlad Veliciu.

Editorii volumului
Mediaș, august 2018

MONUMENTE SCULPTURALE ROMANE AFLATE ÎN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPAL MEDIAȘ

Dr. Mihai Chiriac

Știm cu toții faptul că orașul Mediaș a fost atestat la 3 iunie 1267 printr-un document oficial, însă asta nu înseamnă, câtuși de puțin, că teritoriul urbei noastre nu a fost locuit și anterior de populații romanizate care au avut rolul lor în istoria acestui spațiu și care au fost purtătorii unei civilizații superioare. Studiul de față are ca scop prezentarea unui număr de patru piese aflate în colecția instituției medieșene, care au rolul de a arăta o fărâmbă din civilizația romană care acum 1800 de ani prindea rădăcini pe aceste teritorii. Monumentele sculpturale nu au caracter inedit, deoarece au fost publicate de o serie de specialiști ai epocii romane, care au căutat să le încadreze tipologic și cronologic. Am ales cele patru monumente sculpturale romane deoarece le consider edificatoare atât pentru caracterul romanității localității noastre, în cuprinsul căreia au funcționat mai multe așezări rurale romane, cât și pentru întregul perimetru al bazinului Târnavelor. Nu este momentul, în acest studiu, să discutăm mai mult despre caracteristicile așezărilor amintite, acestea reprezentând subiectul unui viitor demers în acest sens. De asemenea precizăm faptul că dorim să realizăm o prezentare succintă a celor patru artefacte și să nu emitem nici o completare tipologiei sau cronologiei pieselor amintite.

Prima piesă¹ (Fig. 1) pe care o prezentăm este un cap de statueta romană având numărul de inventar 4319 și următoarele date tehnice: 15 cm lungime dintre care 9,8 cm aparțin exclusiv capului și 10 cm lățime². Artefactul, îl reprezintă, în opinia noastră, pe Apollo Belvedere, o piesă votivă, iar singura analogie cunoscută provine de la Apulum³. În plus statueta romană provine din cadrul colecției Ilie Pintilie de la Biertan, desființată în anul 1960, atunci când ar fi fost transferată la Mediaș⁴. Artefactul este din calcar, material ușor de procurat, iar, din punct de vedere cronologic, se încadrează în secolul III datorită chipului feminizat al divinității vizibil prin expresivitatea ochilor⁵. Dar de ce Apollo Belvedere și nu Diana, de exemplu, așa cum ni s-a sugerat de către unii specialiști? Considerăm că opinia noastră este argumentată în principal de cocul vizibil în

---

¹ Chiriac 2015, p. 549; Chiriac 2016, p. 94, 132; Chiriac, Ștefu 2104, p. 7 - 9.

² Chiriac 2015, p. 549; Chiriac 2016, p. 94, 132; Chiriac, Ștefu 2104, p. 7 - 9; Sonoc, Chiriac 2015, p. 311.

³ Ota 2006, p. 231-236.

⁴ Chiriac 2015, p. 549; Chiriac 2016, p. 94, 132; Sonoc, Chiriac 2015, p. 311.

⁵ Chiriac 2015, p. 550; Chiriac 2016, p. 94, 132; Sonoc, Chiriac 2015, p. 311.

partea din spate și de fundă, elemente definitorii acestui tip antic⁶ (Fig. 2). Din punct de vedere artizanal opinăm că piesa este creația unui meșter local, limitat din punct de vedere al exprimării artistice⁷.

Al doilea monument sculptural este tot un cap, aflat ca și predecesorul său în poziție verticală, însă spre deosebire de piesa originală de la Biertan, care este una votivă, aceasta este una onorifică reprezentând chipul unui împărat roman din secolul III, din cadrul dinastiei împăraților militari, cel mai probabil Traianus Decius (249-251)⁸, primul cezar care și-a găsit sfârșitul în urma unei înfrângerii în fața barbarilor, este vorba despre căpetenia goșilor Cniva, care îl învinge în bătălia de la Abrittus, în anul 251 (Fig. 3)⁹. În sensul celor afirmate stau o serie de elemente stilistice cum ar fi mustața și barba, redată prin ciupituri de daltă, tunse scurt, trăsături specifice artei romane începând cu mijlocul sec. III, bine reflectate și în portretele monetare ale împăraților-soldați¹⁰. Apoi semnele de *damnatio memoriae*, specifice acestui tip, sunt vizibile pe chipul împăratului care are un început de calviție, care avea următoarele date tehnice: înălțimea de 27 cm (din care 23 cm înălțimea feței), lățimea de 16 cm, lățimea la bază de 12 cm, lățimea părților laterale de 18 cm¹¹. Dar care era utilitatea acestei piese, greu de spus, dar suntem de părere că este vorba, cel mai probabil, despre o statuie de mici dimensiuni, expusă, cel mai probabil, într-un edificiu public, databilă la mijlocul sec. III, deoarece ideea unui *imago*, așa cum am arătat într-un studiu relativ recent, nu se susține¹². Din păcate nu știm în ce edificiu civil sau militar (castru) sau chiar o proprietate a unui cetățean înstărit servea monumentul, datorită faptului că nu cunoaștem nimic oficial despre proveniența acestei piese, despre locul unde a fost descoperită, anul în care a apărut la lumină, despre momentul în care a intrat în colecția Muzeului medieșean, despre donator (dacă a existat vreunul), de altfel până nu demult, valorosul artefact nu a avut nici măcar număr de inventar¹³. Având în vedere controversata problemă a provenienței capului de împărat nu suntem pe deplin convinși că ea aparține teritoriului municipiului de pe Târnava Mare în epoca romană.

Al treilea artefact căruia îi facem în cele ce urmează o scurtă prezentare reprezintă un fragment de stelă funerară sau, mai degrabă, ediculă funerară cu

---

⁶ Chiriac 2015, p. 550; Chiriac 2016, p. 94, 132; Sonoc, Chiriac 2015, p. 311.

⁷ Chiriac 2015, p. 550; Chiriac 2016, p. 94, 132.

⁸ Sonoc, Chiriac 2010, p. 448 - 462; Sonoc, Chiriac 2014, p. 484 - 485; Chiriac 2016, p. 92 - 93, 140.

⁹ Cizek 2002, p. 478; Cary, Schullard 2008, p. 578; Husar 1999, p. 180.

¹⁰ Sonoc, Chiriac 2010, p. 450 - 462; Sonoc, Chiriac 2014, p. 484; Chiriac 2016, p. 92 - 93, 140.

¹¹ Sonoc, Chiriac 2010, p. 448-450; Sonoc, Chiriac 2014, p. 485; Chiriac 2016, p. 92 - 93, 140.

¹² Sonoc, Chiriac 2010, p. 452 - 453; Chiriac 2016, p. 93, 140.

¹³ Mulțumim pe această cale prietenului și colaboratorului, dr. Viorel Ștefu, care s-a ocupat de înregistrarea piesei și ne-a pus la dispoziție toate informațiile oferite.

reprezentarea Defunctului Călare (Fig. 4)¹⁴. Fragmentul sculptural a fost descoperit în anul 1971, la 0,5 km vest de cartierul „Gura Câmpului”, cu ocazia săpăturilor edilitare făcute în curtea cetățeanului Mihai Cioară și are următoarele dimensiuni: latura stângă – 52 cm, latura dreaptă – 48 cm, lungimea maximă este de 64 cm iar înălțimea maximă este de 40 cm¹⁵. În arta funerară tema călărețului a fost interpretată, așa cum s-a mai arătat, ca o scenă de eroizare a defunctului, prin asimilarea acestuia *heros*-ului mitologiei tracice. Călărețul monumentelor votive, „Cavalerul trac”, este în general interpretat ca un personaj semidivin, un *heros*, așa cum îl și numesc inscripțiile în majoritatea cazurilor. În același timp este posibil ca personajul călare cu diferite atribute să reprezinte o modalitate de exprimare, o *interpretatio Thracica* iconografică a unor zei locali, astfel unele iconografii și legendele iconografice îl identifică pe acest „Cavaler trac” cu Apollo, Aesculapius sau Silvanus¹⁶. Monumentele funerare din Dacia cu reprezentarea unui călăreț aparțin, ca tip arhitectonic și sculptural, categoriilor celor mai răspândite, și anume: edicula (19 exemplare), stela (12 exemplare) și un singur coronament funerar. Până în prezent s-au descoperit 31 de reprezentări ale *Defunctului Călare*, dintre care doar 2 au loc de descoperire necunoscut. Sorin Nemeti¹⁷ grupează reprezentările acestui călăreț în mai multe categorii distincte, iar eu consider că reprezentarea de față se încadrează în categoria: *Heros călare* și în subcategoriile: *Heros* în epifanie, ținând o lance în mâna dreaptă, fără alte atribute, respectiv *Heros* în epifanie cu alte personaje, în cazul nostru este vorba de calo, valetul de arme¹⁸. În ceea ce privește piesa pe care o discutăm, datorită corodării și stării de degradare nu ne putem da seama dacă sub copitele calului există, sau nu, un personaj uman în ipostaza de dușman (barbar) căzut la pământ, motiv frecvent atestat în arta asiriană, pe reliefurile anatoliene, dar și în arta greacă¹⁹, în cea funerară renană, în arta oficială acolo unde împărații sunt prezentați în atitudinea de învingători ai barbarilor (pe reversurile monetare, în statuaria majoră de bronz) și în cultul unor divinități locale, populare în mediul cazon din zona limesul. În cazul în care am avea, totuși, imaginea barbarului căzut cele mai apropiate analogii ar fi cele de la Șeica Mică²⁰ și Târnăveni-Botorca²¹.

---

¹⁴ Winkler et alii 1983, p. 147; Popa 2002, p. 119; Rep. Sb., p. 134; Chiriac 2013, p. 9 - 14; Chiriac 2016, p. 84 - 86 și 137-138.

¹⁵ Winkler et alii 1983, p. 147; Popa 2002, p. 119; Rep. Sb., p. 134; Chiriac 2013, p. 9 - 14; Chiriac 2016, p. 84 - 86 și 137-138.

¹⁶ Nemeti 2005, p. 185 - 208; Chiriac 2013, p. 9 - 14; Chiriac 2016, p. 85.

¹⁷ Nemeti 2003, p. 297, 298; Chiriac 2013, p. 9 - 14; Chiriac 2016, p. 85.

¹⁸ Chiriac 2013, p. 9 - 14; Chiriac 2016, p. 85, 86.

¹⁹ Nemeti 2003, p. 301.

²⁰ Lucia Țeposu Marinescu 1982, AE 74; Macrea 2007, p. 295; Nemeti 2003, p. 300-301; Chiriac 2016, p. 86.

Ultimul monument sculptural din cadrul instituției medieșene (Fig. 5) pe care îl prezentăm succint sunt doi lei funerari adosați sculptați în poziție clasică descoperiți în 1971²², cu ocazia lucrărilor edilitare care au avut loc în curtea medieșeanului Mihai Cioară²³ (situată la aproximativ 0,5 km de actualul cartier Gura Câmpului) și care au următoarele dimensiuni: înălțime maximă – 33 cm, lungimea maximă – 72 cm, dimensiunea capului – 14 cm, dimensiunea corpului – 12 cm (la ambii lei); lungimea primului leu care se află în partea stângă este de 34 cm, iar a celui de al doilea leu, aflat în partea dreaptă, este de 38 de cm²⁴. Leul funerar apare fie singur, fie în grup de câte doi culcați spate la spate (cum este și în cazul de față), sau pe reliefe (stele funerare, aedicule), nelipsind în nicio zonă arheologică mai e seamă a Daciei și fiind prezent în cea mai mare parte a muzeelor din România²⁵.

În imaginea noastră cei doi lei își devorează prada, un animal răpus, motiv des întâlnit în provinciile romane, în mod special în zona Dunării și a Rinului și care o origine ancestrală încă din plastica orientală de unde s-a răspândit, mai apoi, în lumea greco-romană prin intermediul pătrunderii și încetățenirii în lumea romană a unor culte de origine orientală, cum ar fi cel al lui Cybele sau al zeului iranian Mithras²⁶. Cel mai probabil aceste scene semnifică faptul că forța divină (leul) este mai puternică decât moartea, având în vedere faptul că leul este în esență un simbol apotropaic, de păzitor a mormintelor celor decedați în fața profanatorilor de morminte sau spiritelor malefice²⁷. Cu privire la utilitatea acestor piese, la rolul funcțional și chiar simbolic, suntem de părere, așa cum am afirmat recent, faptul că acestea se foloseau ca și decor sculptural, *membra disiecta*, piese lucrate aparte, motiv pentru care leii de sine stătători și leii stilofori puteau fi vânduți ca atare și folosiți, după dorință, de către cumpărător, în diferite combinații, chiar și în cazul coronamentelor funerare²⁸.

Prin scurta noastră prezentare a celor patru monumente sculpturale fragmentare de epocă romană am încercat să scoatem la lumină o *fărâmbă* din cadrul vieții cultal-religioase prezente în arealul orașului nostru. Spunem o *fărâmbă* deoarece tot ceea ce știm se bazează pe analogiile realizate cu alte piese din Imperiu, analogii care, oricât de corect ar fi redactate, sunt un produs subiectiv care ține atât de cunoștințele specialiștilor cât și de volumul, respectiv stadiul

---

²¹ Țeposu Marinescu 1982, S113; Piso, Pepelea 1972, p. 474, fig.3.; Nemeti 2003, p. 300-301; Chiriac 2016, p. 86.

²² Blăjan 1989, p. 300; Chiriac 2016, p. 90.

²³ Chiriac 2016, p. 90.

²⁴ Blăjan 1989, p. 300; Chiriac 2016, p. 90.

²⁵ Chiriac 2016, p. 91.

²⁶ Chiriac 2016, p. 91.

²⁷ Glodariu 1967, p. 475; Chiriac 2016, p. 91.

²⁸ Sonoc, Chiriac 2014, p. 478; Sonoc, Chiriac 2015, p. 307.

descoperirilor dintr-un anumit teritoriu. În plus, în arealul Mediașului, nu au avut loc niciodată săpături sistematice, în care rezultatele să fie urmărite o perioadă mai îndelungată, respectiv un ciclu de câțiva ani, nu, iar din acest punct de vedere toate aceste piese ne-au parvenit ca urmare a unor săpături întâmplătoare, în contextul edificării unor noi cartiere de blocuri (cum ar fi de exemplu Gura Câmpului), sau al unor edificii personale (ca în cazul cetățeanului Mihai Cioară). Bine, am putea fi revoltați, însă să ne gândim puțin: în Mediaș, sau în împrejurimile sale, nu avem semnalată nici o inscripție care să ateste existența vreunei unități militare auxiliare, nici măcar vreo cărămidă sau țiglă, nu avem semnalat nici un patron de vilă rustică, nu știm cine a produs monumentele pe care tocmai le-am prezentat succint, nu avem atestat nici un cult în mod cert. De altfel se poate, în actualul stadiu al cercetărilor, concluziona succint faptul că zona Mediașului dar și bazinul Târnavelor ca și regiune istorico-geografică a făcut parte dintr-o zonă istorică mai săracă în vestigii romane, de altfel cu o singură excepție, și anume la Sighișoara – *Pârâul Hotarului*, în toate celelalte așezări s-a descoperit de regulă câte o inscripție (element edificator în opinia noastră); desigur, situația s-ar putea datora și hazardului, dar și acolo unde s-au întreprins cercetări mai extinse, statistica nu s-a schimbat în mod considerabil (de exemplu la Micăsasa)²⁹.

Bibliografie

- Blăjan 1989 – M. Blăjan, *Contribuții la repertoriul arheologic al așezărilor rurale antice (secolele II-III e.n.) din Dacia Romană*, în „Apulum. Acta Musei Apulensis, Alba-Iulia”, 26, 1989, p. 283-333.
- Cary, Schullard 2008 – M. Cary, H.H. Schullard, *Istoria Romei până la domnia lui Constantin*, București, 2008.
- Chiriac 2013 – M. Chiriac, *Scurte considerații iconografice asupra unui fragment de monument sculptural roman descoperit în așezarea de la Mediaș-Gura Câmpului*, în „Unitate și continuitate în spațiul românesc. Buletinul sesiunii de comunicări științifice a profesorilor de istorie din județul Sibiu”, Sibiu, 2013, p. 9-14.
- Chiriac, Ștefu 2014 – M. Chiriac, V. Ștefu, *Cap de statueta romană aflat în colecțiile Muzeului Municipal Mediaș. Scurte considerații istorice și arheologice*, în „Comunicări Științifice”, XIII, 2014, Mediaș, p. 7-9.
- Chiriac 2015 – M. Chiriac, *Cap de statueta romană aflat în colecțiile Muzeului Municipal Mediaș. Scurte considerații istorice și arheologice*, în „Acta Terrae Fogarasiensis”, IV, p. 549-557.
- Chiriac 2016 – M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor în epoca romană*, Mediaș, 2016.
- Cizek 2002 – E. Cizek, *Istoria Romei*, București, 2002.
- Glodariu 1967 – I. Glodariu, *Lei funerari romani la valea Sângeorgiului*, în „Acta Musei Napocensis”, 4, 1967, p. 473-476.

---

²⁹ Chiriac 2016, p. 22.

- Husar 1999 – A. Husar, *Gesta Deorum per Romanos. O istorie a Romei imperiale*, vol. I, *Epoca Imperiului*, Târgu Mureș, 1999.
- Macrea 2007 – M. Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 2007.
- Nemeti 2003 – S. Nemeti, *Cavalcada funebră*, în „*Funeraria Dacoromana*”: *Arheologia funerară a Daciei romane*, coord. M. Bărbulescu, Cluj-Napoca, 2003, p. 294-320.
- Nemeti 2005 – S. Nemeti, *Sincretismul Daciei Romane*, Cluj-Napoca, 2005.
- Ota 2006 – R. Ota, *O copie a lui Apollo din Belvedere descoperită la Apulum*, în „*Apulum. Acta Musei Apulensis*”, XLIII, 2006, p. 231-236.
- Piso, Pepelea 1972 - I. Piso, V. Pepelea, *Două piese romane din Botorca (Târnăveni)*, în „*Acta Musei Napocensis*”, 9, 1972, p. 473.
- Popa 2002 – D. Popa, *Considerații privind habitatul rural din spațiul intracarpatic al Daciei romane*, în „*Acta Terrae Septemcastrensens. Arheologie. Studii Clasice. Medievală*”, I, 2002, p. 129-144.
- Rep. Sb. – S.A.Luca, Z.K. Pinter, A. Georgescu, *Repertoriul arheologic al județului Sibiu, Sibiu*, 2003.
- Sonoc, Chiriac 2010 – A. Sonoc, M. Chiriac, *Un cap de statuie imperială de la mijlocul secolului al-III-lea din colecțiile Muzeului municipal din Mediaș (jud. Sibiu)*, în vol. „*Studia Archaeologica et Historica in honorem magistri Dorin Alicu*”, Cluj-Napoca, 2010, p. 448-462.
- Sonoc, Chiriac 2014 – A. Sonoc, M. Chiriac, *Scurte considerații asupra unor piese sculpturale romane provinciale din județul Sibiu*, în „*Acta Terrae Fogarasiensis*”, 2014, p. 475-491.
- Sonoc, Chiriac 2015 – A. Sonoc, M. Chiriac, *Brief comments on some Roman provincial sculptures from Sibiu County*, în „*Cult and Votive Monuments in the Roman Provinces. Proceedings of the 13-th International Colloquim on Roman Provincial Art - Corpus Signorum Imperii Romani*”, Cluj-Napoca, 2015, p. 305- 315.
- Țeposu Marinescu 1982 – Lucia Țeposu Marinescu, *Funerary monuments in Dacia Superior and Dacia Porolissensis*, Oxford, 1982.
- Winkler et alii 1983 – Iudita Winkler, M. Blăjan, G. Servatius, G. Togan, L.Giura, *Cercetări arheologice în așezarea romană de la Mediaș - „Gura Câmpului” (jud. Sibiu)*, în: „*Apulum. Acta Musei Apulensis*”, 21, 1983, p. 121-156.

Fig. 1. Piesă reprezentând pe Apollo Belvedere

Fig. 2. Capul de statuie de la Biertan reprezentând o piesă de tipul Apollo Belvedere (Vedere din spate)

Fig 3. Capul de statueta imperială (Vedere de ansamblu)

Fig. 4 Fragmentul monumentului funerar de la Mediaș - Gura Câmpului

**Fig. 5 Leii funerari adosați,
descoperiți în așezarea de la Mediaș - Gura Câmpului**

MEDIAȘUL ȘI ZONA ÎNVECINATĂ ÎN EPOCA ATESTĂRII DOCUMENTARE

Dr. Răzvan Mihai Neagu

Preliminarii. Procesul de apariție și cristalizare a centrelor urbane europene debutează în secolul al XI-lea în Europa Occidentală și se extinde ulterior și spre Europa Centrală cuprinzând Transilvania. În istoria Transilvaniei medievale, burgurile săsești au jucat un important rol fie și numai dacă ne raportăm la aspectul economic, ele fiind centre comerciale și meșteșugărești de prim rang, așa cum a fost cazul Sibiului sau al Brașovului. Prezentul material își propune să prezinte și să analizeze începuturile Mediașului.

Așezat în spațiul intracarpatic, orașul Mediaș a fost unul dintre orașele reprezentative pentru civilizația urbană săsească. Istoria Mediașului nu poate fi, deci, disociată de componenta săsească, esențială și determinantă în evoluția istorică a burgului de pe Târnava Mare. Cu toate acestea Mediașul nu a avut de la început statutul juridic de oraș.

În opinia noastră, primul aspect care trebuie luat în considerare este colonizarea acestei zone de către regalitatea maghiară. Primii coloniști, care au populat regiunea Mediașului au fost secuii, care s-au stabilit în zonă în secolul al XII-lea¹. Rațiunea care a stat la baza acestui fapt este legată de rolul preponderent militar al acestei populații. Secuții s-au retras din zonă la mijlocul secolului al XIII-lea, lăsând locul sașilor.

Evenimentul care a marcat durabil istoria Mediașului a fost venirea sașilor pe aceste meleaguri. Istoricul Georg Daniel Teutsch (episcop al sașilor transilvăneni) considera că teritoriul Celor Două Scaune (Mediaș și Șeica) a fost colonizat în jurul anului 1200². Rudolf Theil preciza că procesul așezării sașilor în zona Mediaș-Șeica este diferit de cel al colonizării zonei Sibiului³. Pornind de la argumentația acestuia, Franz Michaelis considera că sașii s-au așezat în Cele Două Scaune în a doua jumătate a secolului al XIII-lea⁴. Această opinie, pe care o împărtășim și noi, este cea mai verosimilă, mai ales că în prima jumătate a veacului al XIII-lea, nicuna dintre localitățile componente din cadrul Celor Două Scaune nu este atestată documentar. Cu alte cuvinte procesul colonizării sașilor în acest teritoriu s-a desfășurat în a doua jumătate a secolului al XIII-lea, înscriindu-se în al doilea val al așezării acestei populații germane în Transilvania, spre

---

¹ Brusanowski 2007, p. 23.

² Teutsch 1925, p. 12.

³ Theil 1875, p. 257-269.

⁴ Michaelis 1943, p. 551-560.

deosebire de zona sibiană, unde procesul a debutat anterior. Despre o atestare a sașilor în Mediaș și zona învecinată există date sigure din deceniul al IX-lea al secolului al XIII-lea. Astfel, într-un act emis la Alba Iulia de cancelaria episcopiei Transilvaniei la 23 iunie 1283, prin care episcopul Petrus Monoszló reglementa problematica plății dijmelor, sunt amintiți *omnes sacerdotes de Medies*⁵. Numele unora dintre acești preoți sunt foarte elocvente pentru originea lor germană: *Walterus de villa Echelini* (Ațel), *Johannes de Berthelm* (Biertan), *Henricus de villa Rihuini* (Richiș), *Petrus de Musna* (Moșna), *Adam de villa Medies*, *Siffridus de monte Mariae* (Brateiu), *Henricus de Sarus* (Șaroș pe Târnave) et *Theodricus de Copus* (Copșa Mare)⁶. Datele foarte importante prezentate în acest document l-au determinat pe istoricul Thomas Năgler să afirme: *În linia mari, la 1283 așezarea sașilor în cele Două Scaune trebuie să fi fost încheiată și localitățile cu populație săsească nemenționate în document, probabil mai mici, nu vor fi avut încă, la acea dată, preoții lor*⁷. În general, sașii veniți în Transilvania aveau statutul de oaspeți (*hospites*) regali, fiind caracterizați de documente ca: *Theutonici, Flandrenses, Saxones*⁸. Referitor la motivele colonizării sașilor trebuie observat că rațiunile care au stat la baza venirii lor în Transilvania sunt mai ales economice și militare, dar și politice, regalitatea arpadiană dăruindu-le zone care nu puteau fi controlate ușor sau care nu erau pe deplin integrate la acea dată în statul ungar⁹.

Atestarea documentară a Mediașului. Potrivit unor cronică din secolele XVII, XVIII și XIX, localitatea Mediaș a fost înființată în faza finală a consolidării stăpânirii maghiare în regiune. Momentul este datat în anul 1146. Pentru această dată s-au pronunțat autorii cronicilor amintite: umanistul sibian Johannes Tröster, iezuitul Michaelis Bombardi și Josephus Trausch¹⁰.

Apariția Mediașului în istorie este atestată de un document emis la 3 iunie 1267 din Kö (azi în zona Novi Sad, Voivodina, Serbia) de către Ștefan, regele tânăr al Ungariei și ducele Transilvaniei (viitorul rege Ștefan al V-lea) prin care acesta poruncește capitolului Catedralei din Alba Iulia să-l repună pe Nicolae, fiul lui Jula, în stăpânirea moșiilor sale din Transilvania. Prin intermediul actului regal, ducele Ștefan îl caracteriza pe Nicolae, fiul lui Jula *omul nostru credincios*, căruia pentru fidelitatea și slujbele sale i se restituie posesiunile bunicului său, Jula cel Mare din Transilvania: Jula, Mediaș, Micăsasa, Cloașterf și Dupuș. Regele tânăr porunca capitolului Bisericii Transilvaniei să trimită un martor voievodului Transilvaniei,

---

⁵ Ub. I, 1892, p. 145, doc. 203.

⁶ Ub. I, 1892, p. 145, doc. 203.

⁷ Năgler 1992, p. 162-163.

⁸ Pop 2003, p. 204.

⁹ Pop 2003, p. 204.

¹⁰ Tröster 1666, p. 151; Bombardi 1718, p. 346; Trausch 1847, p. 13.

Nicolae Geregye sau trimisului acestuia, în fața căruia Nicolae, fiul lui Julia să fie introdus în stăpânirea moșiilor arătate mai sus¹¹. Din acest act regal reținem următoarele: *primo* localitatea, satul (*villa*) Mediaș, este anterioară venirii sașilor în aceste locuri fiind posesiunea lui Julia cel Mare, bunicul destinatarului actului din 1267; *secundo* era în stăpânirea unui fidel al curții regale maghiare, cel mai probabil un nobil. Statutul juridic al Mediașului în vremea atestării sale era cel de sat (*villa*). În ciuda acestui fapt parcurgerea atentă a actelor care ne-au parvenit din epoca respectivă relevă faptul că Mediașul era centrul unui ținut omonim atestat indirect într-un act emis de episcopul Transilvaniei la 23 iunie 1283 în care se vorbește despre impozitele bisericești, care urmau a fi plătite ierarhului de la Alba Iulia¹² și amintit explicit (*terra Medies*) într-un alt document episcopal emis la 28 mai 1289 în care se aducea în discuție același subiect¹³. Ținutul Mediașului era localizat pe malul stâng al Târnavei Mari și cuprindea actualele localități: Ațel, Biertan, Brateiu, Copșa Mare, Mediaș, Moșna, Richiș și Șaroș pe Târnavă, la care se adăuga localitatea Alma situată pe malul stâng al Târnavei Mari. Vom reveni ulterior asupra acestor două acte.

Semnificația toponimului Mediaș a fost recent demonstrată cu argumente foarte solide¹⁴. Astfel, cuvântul Mediaș provine din limba maghiară, *meggy* însemnând vișină (*meggyes*=vișine). Prin extensie Ținutul Mediaș semnifică ținutul vișinilor. Acest fapt este cu atât mai plauzibil dacă avem în vedere că înainte de venirea sașilor, zona a fost locuită de secui.

Statutul și jurisdicția asupra Mediașului în perioada atestării documentare. În perioada medievală, Mediașul împreună cu Șeica au format o unitate administrativă distinctă numită Cele Două Scaune. Până la începutul secolului al XV-lea, Provincia Mediaș-Șeica era distinctă de Provincia Sibiului, fiind supusă coroanei ungare prin intermediul comitelui secuilor¹⁵. Acesta avea statutul de judecător suprem și era reprezentat în teritoriu de un vicar (locțiitor), care era de regulă un nobil ungar. Sașii din Provincia Mediaș-Șeica au primit dreptul de a-și alege juri provinciali, demnitate echivalentă cu cea de jude scăunal din Provincia Sibiului. La 4 decembrie 1402, printr-un document emis la Felsberg (Germania), regele Sigismund de Luxemburg i-a scos pe sașii din Provincia Mediaș-Șeica de sub jurisdicția comitelui secuilor¹⁶. Potrivit actului regal, monarhul a luat această decizie la cererea lui Cuncz, vilicul Mediașului și a lui

¹¹ Ub. I, 1892, p. 528, doc. 579 (dată greșită n. a.); DIR, C, XIII, II, 1952, p. 97-98, doc. 87.

¹² DIR C, XIII, II, 1952, p. 249-250, doc. 283

¹³ DIR C, XIII, II, 1952, p. 308-309, doc. 348.

¹⁴ Mărculeț, Mărculeț 2011, p. 22-23.

¹⁵ Pop, Năgler 2003, p. 241; Bruszanowski 2007, p. 24.

¹⁶ Ub. III, 1902, p. 289-290, doc. 1483.

Mihai, comitele de Copșa Mică (*Cuncz, villicus de Megyes et Michael comes de parva Kabaz*). Documentul amintit prezintă o importanță deosebită, fiind prima atestare a unui *villicus* (funcție administrativă din care ulterior va evolua cea de primar) al Mediașului. Autoritatea comitelui secuilor a fost înlocuită de cea a juzilor supremi aleși de popor, care cel mai probabil erau foștii juzi provinciali. În legătură cu acest aspect situația sașilor din Cele Două Scaune era superioară celor din scaunele Provinciei Sibiului, unde la data respectivă funcționau în continuare juzi regali numiți de rege¹⁷. Abia în 1494 regele Vladislav al II-lea a introdus funcția de jude regal pe teritoriul Celor Două Scaune.

Noii locuitori sași din zona Mediaș-Șeica au avut un puternic simț al autonomiei dorind să dobândească un statut identic, precum și aceleași privilegii cu cele ale conașionalilor din Provincia Sibiului, numite generic *dreptul sibiian*. Medieșenii au obținut acest statut la începutul secolului al XIV-lea în contextul războiului civil pentru coroana Ungariei. În această conjunctură, dorind să-și asigure susținerea comunităților săsești din Transilvania, care anterior îl sprijiniseră pe candidatul la tron Otto al III-lea de Wittelsbach, ducele Bavariei Inferioare, regele Carol Robert de Anjou a fost de acord să le îndeplinească acestora cele mai arzătoare dorințe¹⁸. Legat de sașii din Mediaș, Șeica și Biertan, monarhul angevin consimte la 12 august 1315 ca ei să se unească în mod deplin și fără rezerve la Provincia Sibiului. În actul prin care regele a statuat această măsură se afirmă că reprezentanții sașilor *Andreas de Ecul (Ațel), Petrus filius Konc et Herbordus de Mosna (Moșna)*, reprezentând *totius communitatis Saxonum de Medyes, de Selk, de Berethalm*, s-au prezentat înaintea regelui și au arătat că în trecut ei s-au bucurat de aceleași libertăți ca sașii din Sibiu, fapt concedat de regii Ungariei, dar voievodul Ladislau Kán i-a despărțit de comunitatea sașilor sibieni, măsura menținută și de fiul omonim al acestuia¹⁹. Prin urmare reprezentanții sașilor din Mediaș, Șeica și Biertan cer monarhului să fie așezați în vechile lor libertăți și să fie uniți cu Provincia Sibiului: *iidem Saxones de Medyes, de Selk, de Berethalm ac de pertinentibus ad easdem ad communitatem Saxonum de Cybinio tamquam eisdem libertatibus cum ipsis perfruentes pertinebant, eosdem Saxones de Medyes, de Selk, de Berethalm in pristinae libertatis eorundem praerogativam restituentes in nomine domini eidem communitati Saxonum de Cybinio a quodlibet illicito detentore auferentes eosdem duximus uniendos tali modo, quod una et eadem libertate a sanctis regibus progenitoribus nostris concessa et ordinata, cum eadem communitate Saxonum de Cybinio in exercituando et terragium seu census nobis persolvendo et alia quae in privilegio eorundem Saxonum de Cybinio continentur faciendū in perpetuam in filios filiorum gaudeant perfruentes*²⁰.

---

¹⁷ Brusanowski 2007, p. 24.

¹⁸ Sălăgean 2007, p. 349.

¹⁹ DIR C, XIV, I, 1953, p. 240-241, doc. 232.

²⁰ Ub. I, 1892, p. 316, doc. 342.

Măsura inițială a regelui a fost completată la 20 ianuarie 1318, când Carol Robert de Anjou i-a scutit pe sașii din Mediaș, Șeica Mare și Șeica Mică de obligativitatea prestării serviciului militar, de darea proviziilor și a găzduirilor regești. Ca măsură a supunerii față de coroana regală, sașii din respectivele comunități aveau obligația de a achita suma fixă de 400 de mărci de argint bun și fin după greutatea de la Sibiu²¹. În plan juridic, regele statua ca sașii din Mediaș, Șeica Mare și Șeica Mică să urmeze aceeași procedură și să se bucure de aceleași privilegii de care se bucură cei din obștea sibiană: *Volumus etiam, ut in iudiciis faciendis et causis examinandis, eandem consuetudinem habeant et libertate utantur, qua universitas Saxonum de Scybinyo habere dignoscuntur*²². Autorul Paul Brusanowski, analizând cele două acte amintite mai sus afirma: *Pe baza celor două acte din 1315 și 1318, locuitorii din cele patru localități pomenite mai sus (precum și cei din satele dependente) au putut alcătui, la fel ca și Provicnia Sibiului, o asociație provincială de coloniști, cu propriile privilegii și propriile norme juridice. Provincia Mediaș-Șeica a rămas o singură unitate administrativă, distinctă de Provincia Sibiului [...]*²³.

Sub aspectul statutului juridic al Mediașului, actele păstrate prezintă date contradictorii. Cert este că dacă într-o primă fază, așa cum am văzut, statutul Mediașului era cel de sat (*villa*), ulterior, în secolele al XIV-lea și al XV-lea localitatea este menționată ca târg (*oppidum*) sau oraș (*civitas*). Astfel, la 21 iunie 1359 într-un document emis la Sibiu, Dominicus, prepozit de Zips (azi Spiš, Slovacia) vorbește de *civitate Megyes*²⁴. În prima jumătate a secolului al XV-lea, Mediașul apare în documente atât ca târg (*oppidum*), cât și ca oraș (*civitas*). Astfel, într-un act emis de regele Sigismund de Luxemburg la 1 iunie 1424 la Buda se face referire la *virii Nicolaus de Meggies et Thewnesnel de Selk civitatum nostrarum partium Transsivianarum*²⁵. Ulterior, peste doi ani la 8 mai 1426, același monarh amintește de *oppidi nostri Megyes*²⁶. Într-un act din 23 iulie 1447, Mediașul apare din nou ca târg (*opido Megies*)²⁷. Cert este faptul că statutul juridic al Mediașului a cunoscut în a doua jumătate a secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea, un proces continuat și ulterior, o evoluție de la statutul de sat (*villa*) la cel de târg (*oppidum*), iar în cele din urmă la cel de oraș (*civitas*).

Organizarea ecleziastică a sașilor din Mediaș. Conflicte cu episcopia Transilvaniei în secolele XIII-XIV și începutul secolului XV. Una dintre

---

²¹ DIR C, XIV, I, 1953, p. 284, doc. 293; Sălăgean 2007, p. 349.

²² Ub. I, 1892, p. 332, doc. 354.

²³ Brusanowski 2007, p. 24.

²⁴ DRH C, XI, 1981, p. 394, doc. 390.

²⁵ Ub. IV, 1937, p. 211, doc. 1949.

²⁶ Ub. IV, 1937, p. 251, doc. 1977.

²⁷ Ub. V, 1975, p. 206, doc. 2594.

componentele fundamentale ale societății medievale europene a fost biserica. Această instituție divino-umană a avut un rol fundamental în viața omului medieval. Practic, întreaga existență a omului medieval era jalonată de normele bisericești sau de marile sărbători ale anului creștin cum ar fi Crăciunul, Paștile sau Rusaliile.

Sașii au avut o organizare ecleziastică particulară, fapt similar cu organizarea lor politică distinctă în cadrul Transilvaniei medievale. Astfel, cei din Provincia Sibiului erau organizați într-o Prepozitură liberă (*ecclesia Theutonicorum Ultransilvanorum in praeposituram sit liberam instituta*²⁸) atestată în anul 1191. Statutul juridic al acestei unități ecleziastice, sancționat de Sfântul Scaun, era cel de *prepositurae exemptae*, fapt care implica scoaterea ei de sub jurisdicția canonică a episcopului local, respectiv a ierarhului de la Alba Iulia²⁹. Era evident că această evoluție de natură ecleziastico-instituțională a sașilor nu era pe placul episcopului de Transilvania, astfel că la sfârșitul secolului al XII-lea ierarhul de la Alba Iulia a reușit să limiteze teritoriul Prepoziturii de la Sibiu la așezările fondate de coloniștii sași veniți în timpul regelui Geza al II-lea (1141-1162), urmând ca cei veniți ulterior, în al doilea val al colonizării germane, printre care și cei din Mediaș, să fie așezați sub jurisdicția sa³⁰. Această măsură i-a afectat pe sașii, care s-au stabilit în sudul Transilvaniei și nu numai, după 1200: locuitorii capitlurilor Rupea, Sighișoara, Mediaș, Șeica, Bistrița, dar și o parte a celor așezați pe *Fundus Regius*. O situație similară o aveau capitlurile Orăștie, Sebeș, Bălcaciu și Băgaciu localizate între Târnave pe teritoriul comitatens, precum și capitlurile Șpring, Teaca, Șieu și Reghin³¹.

Unitatea ecleziastică de bază în cadrul comunității săsești era capitlul (decanatul) în varianta sa colegială, care era condus de un decan ales prin votul liber al clericilor. Un capitlu (decanat) era alcătuit din mai multe parohii. Pentru secolul al XIV-lea, istoricul Thomas Nægler amintește 24 de capitluri colegiale, printre care se număra și decanatul Mediaș³². Aceasta se afla sub jurisdicția canonică a episcopului de la Alba Iulia, fapt atestat de registrul de dijme papale dintre anii 1332-1337³³, fiind inclus în arhidiaconatul de Alba³⁴.

Decanatele sașilor, incluse în episcopia de Transilvania, se bucurau, în general, de o autonomie largă, situație care a dus în repetate rânduri la conflicte cu arhidiaconii sau chiar cu episcopul de Alba Iulia.

---

²⁸ Ub. I, 1892, p. 1-2.

²⁹ A se vedea detalii la Philippi 2003, p. 13; Turcuș, 2010, p. 28-29.

³⁰ Philippi 2003, p. 15.

³¹ Philippi 2003, p. 15.

³² Nægler 1992, p. 221-223; Pop, Nægler, 2003, p. 271.

³³ DIR C, XIV, III, 1954, p. 41-253, doc. 56.

³⁴ Philippi 2003, p. 18.

Relațiile dintre episcopia de Transilvania și sași au îmbrăcat uneori forme violente, așa cum s-a întâmplat în 1277, când reprezentanții acestei comunități conduși de Gyan, fiul lui Alard din Ocna Sibiului au atacat, incendiat și jefuit Catedrala din Alba Iulia³⁵. În urma atacului sașilor și-au pierdut viața mai mulți clerici, printre care Agapit, arhidiaconul bisericii, Mihail, arhidiaconul de Ozd, Bartolomeu, arhidiaconul de Târnava și canonicul Racha³⁶.

Jurisdicția decanatului Mediaș se întindea inițial asupra localităților Mediaș, Ațel, Biertan, Richiș, Moșna, Brateiu, Șaroș pe Târnavă și Copșa Mare. Aceste localități sunt pomenite de un document episcopal emis la Alba Iulia în 1283, asupra căruia vom reveni. Într-un alt act episcopal emanat în 1289 decanatul Mediaș includea și satul Alma. Așadar, acest decanat cuprindea 9 localități, 8 dintre ele fiind așezate pe malul stâng al Târnavei Mari (Mediaș, Ațel, Biertan, Richiș, Moșna, Brateiu, Șaroș pe Târnavă și Copșa Mare), în timp ce localitatea Alma se afla pe malul drept al Târnavei Mari³⁷. Remarcăm faptul că toate localitățile descrise de cele două acte, inclusiv Mediașul, sunt desemnate cu termenul *villa* (sat) ceea ce denotă o organizare rurală, dar și caracterul incipient al unității ecleziastice decanale.

Deoarece decanatul Mediaș se afla sub autoritatea episcopului de Transilvania, preoții sași de aici trebuiau sfințiți de ierarhul de la Alba Iulia, căruia îi datorau și o serie de prestații, precum dijma. Clericii sași din decanatul Mediaș doreau să obțină aceleași drepturi ecleziastice ca omologii lor din cadrul Prepoziturii de la Sibiu și din decanatul Țara Bârsei, dar mijloacele prin care au înțeles aceștia să lupte au fost cele ale dialogului și ale justiției bisericești. Profitând de contextul politic din Ungaria generat de victoria regelui Ladislau al IV-lea Cumanul împotriva clanului Aba, preoții din decanatul Mediaș au negociat raporturile cu episcopul Petrus de Transilvania, obținând o poziție favorabilă. Astfel, la 23 iunie 1283, episcopul și canonicii capitlului catedral de la Alba Iulia au acceptat ca în schimbul sumei fixe de 40 de mărci de argint, preoții sași să răscumpere $\frac{3}{4}$ din dijmele pe cereale, vin, albine și miei datorate. Suma de 40 de mărci urma să fie achitată în 3 rate: 10 mărci în ajunul sărbătorii fericitului Mihail, 15 mărci în a cinsprezecea zi după sărbătoarea fericitului Martin, iar ultimele 15 mărci în a cinsprezecea zi după praznicul Intrării în biserică a Maicii Domnului³⁸. Înțelegerea dintre episcop și decanii sași reprezenta o noutate absolută, iar punerea ei în practică era dificilă. Din această cauză conflictul dintre cele două părți a continuat, ajungându-se chiar până la Sfântul Scaun, în calitatea acestuia de

---

³⁵ Detalii despre episodul arderii catedralei din Alba Iulia de către sași în 1277 a se vedea Popa-Gorjanu 2006, p. 143-174.

³⁶ DIR C, XIII, II, 1952, p. 187, doc. 202.

³⁷ Mărculeț, Mărculeț 2011, p. 15-16.

³⁸ DIR C, XIII, II, 1952, p. 249-250, doc. 283; Sălăgean 2007, p. 282-283.

instanță canonică supremă. Date despre neînțelegerile dintre preoții sași din decanatul Mediaș și episcopia de Transilvania aflăm dintr-un document emis la Alba Iulia la 28 mai 1289, prin care episcopul Petrus confirma înțelegerea anterioară referitoare la dijme din 1283. Conflictul fusese aplanat cu medierea prepozitului Ioan de Sibiu și a priorului conventului dominicanilor din Alba Iulia³⁹. Actul din 1289 survenea într-un alt context favorabil pentru preoții sași din decanatul Mediaș marcat de respingerea noii invazii a mongolilor din 1285. La alungarea invadatorilor asiatici comunitatea săsească a avut o importantă contribuție⁴⁰. Putem afirma pe baza celor două acte că preoții din decanatul Mediaș au obținut din partea episcopului diecezan un important grad de autonomie, cu toate că dependența față de scaunul de la Alba Iulia nu a fost pusă în discuție, fiind vizibilă prin plata celor 40 de mărci de argint. Înțelegerea dintre episcopul Petrus și preoții din decanatul Mediaș a primit și confirmarea papei Clement al V-lea, printr-un act emis la Poitiers, la 11 octombrie 1307⁴¹.

Dacă raporturile dintre preoții din decanatul Mediaș și episcop au fost reglementate, cel puțin pe moment, confirmate și aprobate de instanța supremă, care era pontiful roman, relațiile dintre ei și arhidiaconul de Alba erau departe de a fi regularizate. După cum am afirmat mai sus, decanatul Mediaș era inclus în arhidiaconatul de Alba. Prin urmare, arhidiaconul avea dreptul de a efectua vizitația canonică în teritoriul supus jurisdicției sale, prilej cu care ridica taxa de găzduire. Acest impozit bisericesc poate fi privit și ca o încercare de atenuare a privilegiilor obținute de preoții din decanatul Mediaș în urma înțelegerii cu episcopul de Transilvania, iar arhidiaconul de Alba nu s-a eschivat în impunerea la plată a clericilor sași. Aceștia s-au plâns din nou Sfântului Scaun invocând faptul că arhidiaconul de Alba abuzează de dreptul său și chiar le cere bani suplimentari. Clement al V-lea a dispus la 13 ianuarie 1307 ca litigiul în cauză să fie cercetat de prepozitul de Sibiu. În actul respectiv acuzația adusă arhidiaconului de Alba este următoarea: *caută să stoarcă de la numiții cârmuitori și de la decan fără deosebire, atunci când cercetează bisericile despre care spune că țin de arhidiaconatul său, pe lângă găzduirea ce i se cuvine pentru astfel de cercetări și alte sume de bani, asuprindu-i și în alte chipuri cu cereri neîntemeiate și împotriva dreptății*⁴². Acest nou conflict nu s-a stins ușor, papa Clement al V-lea emițând la 13 ianuarie 1308 din Poitiers un act cu un conținut identic⁴³. Din păcate nu cunoaștem rezultatul investigației prepozitului de la Sibiu în litigiul amintit.

---

³⁹ DIR C, XIII, II, 1952, p. 308-309, doc. 348.

⁴⁰ Sălăgean 2007, p. 283.

⁴¹ DIR C, XIV, I, 1953, p. 58-59, doc. 83.

⁴² DIR C, XIV, I, 1953, p. 49, doc. 64.

⁴³ DIR C, XIV, I, 1953, p. 63-64, doc. 88.

Conflictul dintre preoții sași din decanatul Mediaș și episcopia Transilvaniei s-a perpetuat, făcându-se din nou apel la Scaunul Papal pentru rezolvarea diferendului. Despre noul diferend aflăm informații dintr-un act emis la Avignon la 4 mai 1328. În cauză era din nou problema dijmelor, a dărilor care trebuiau plătite către episcop și capitlu, dar și problema bunurilor decanilor decedați. Decanii sași din decanatele Mediaș, Sebeș, Sighișoara, Rupea, Târnava Mare și Târnava Mică s-au adresat din nou papei reclamând abuzurile episcopului Andrei de Transilvania și a membrilor capitlului catedral din Alba Iulia: *robirile și jafurile la care sunt supuși zișii decani și rectori din partea pomeniților episcopi și arhidiaconi în timpul vizitațiilor acestora, la întreținerea pe care trebuie s-o primească aceștia și la niște sume de bani pe care pomeniții episcop și arhidiaconi, după spusa împuterniciților susnumiților decani și rectori, le-au luat de la pomeniții decani și rectori pentru întărirea sau hirotonisirea ori pentru moartea lor*⁴⁴. Speța în cauză a fost dată spre soluționare de către papa Ioan al XXII-lea lui Dino, prepozit de Geneva, capelan papal și auditor al palatului papal, iar documentul afirmă că această pricină datează *de multă vreme*⁴⁵. Așadar, conflictul dintre decanii sași și episcopul Transilvaniei era cunoscut la curtea papală. Din păcate acest document nu oferă și soluția problemei, ci este numai un act prin care prepozitul de Geneva interzice să se ia vreo nouă măsură în pricina dintre episcopul de Transilvania și capitlu din Alba Iulia cu decanatele săsești înainte de terminarea judecății dintre aceștia la Curia papală⁴⁶. Lipsa altor documente face imposibilă reconstituirea completă a conflictului dintre episcopie și decanii sași din Mediaș. Cu toate acestea avem motive să credem că el s-a încheiat în favoarea instituției episcopale și capitulare. Într-un act emis la o dată necunoscută între 1330-1356 preoții sași din decanatul Rupea cereau episcopului Andrei ierarea unor datorii și sfințirea preoților aleși⁴⁷. De asemenea, printr-un act emis 30 mai 1330 de capitlu catedral din Oradea, se confirma o înțelegere între episcopul de Transilvania și preoții sași din decanatul Sebeș, referitoare la plata dărilor bisericești⁴⁸.

Regalitatea angevină a recunoscut subordonarea preoților din decanatul Mediaș față de episcopul Transilvaniei. Astfel, printr-un document emis la 17 septembrie 1365 la Buda, regele Ludovic I cel Mare confirma această stare de fapt referitoare la scaunele Mediaș și Șeica: *îngăduim ca episcopul bisericii Transilvaniei sau vicarul lui, adică cel de acum, ca și cel ce va fi în viitor, să aibă totdeauna din încuviințarea noastră de față prin mărturia acestei scrisori care poartă pecetea noastră cea de taină neîndoielnicul și slobodul drept de a întări-fără a mai cere învoierea noastră-la*

⁴⁴ DIR C, XIV, II, 1953, p. 253, doc. 501.

⁴⁵ DIR C, XIV, II, 1953, p. 253, doc. 501.

⁴⁶ DIR C, XIV, II, 1953, p. 253-256.

⁴⁷ DIR C, XIV, II, 1953, p. 305-306, doc. 569.

⁴⁸ DIR C, XIV, II, 1953, p. 324-327, doc. 600.

bisericile cu dijme obișnuite sau cu pătrimi de dijme, pe toți preoții pe care sus-zișii noștri credincioși din pomenitele scaune, alegându-și-i împreună, într-un cuget și cu dimpreuna lor învoire, i-ar înfățișa fără a ne mai cere nouă voie, spre întărire la bisericile parohiale⁴⁹.

La începutul secolului al XV-lea mai vechiul conflict dintre preoții sași din Mediaș și Șeica cu episcopul de la Alba Iulia era din nou la ordinea zilei, după cum o atestă documentele vremii. Motivul era legat de perceperea dijmei bisericesti. La 30 iunie 1414, notarul *Stephanus Johannis dicti Rasteter de Nova civitate clericus Salzburgensis diocesis* citește în corul bisericii parohiale Sf. Margareta din Mediaș (*in choro ecclesiae parochialis sanctae Margarethae Transsilvanae diocesis*), apelul înaintat Sfântului Scaun contra episcopului Stephanus Upori de Alba Iulia. Printre cei prezenți s-a numărat și preotul comunității locale din Mediaș: *Nicolao presbytero de Medies Albensis diocesis*⁵⁰. Documentul amintit de noi mai sus este important deoarece este primul act în care apare menționată Biserica Sf. Margareta, simbol reprezentativ al Mediașului. Într-un alt document emis la aceeași dată sunt amintite pentru prima dată funcțiile de notar al Mediașului și notar al Scaunului Mediaș: *magistro Petro notario concive de Medyes, Henrico Sax dictae sedis notario*⁵¹.

Dacă pe plan ecleziastic Mediașul era cunoscut la nivel european încă din secolul al XIV-lea, din punct de vedere cultural și educațional, racordarea localității de pe Târnava Mare la civilizația medievală occidentală s-a realizat mai târziu, în secolul al XV-lea. Astfel, în anul 1432 este atestat primul student originar din Mediaș, fiind vorba despre *Martinus de Medyes* înmatriculat la 13 octombrie la Universitatea din Viena⁵². Începând cu acest an prezența medieșenilor în marile centre universitare europene va fi o constantă a epocilor ulterioare.

Considerații finale. Mediașul, atestat documentar acum 750 de ani a fost și este un important centru al Transilvaniei. Deși inițial zona a fost locuită de secui, ulterior aceștia au părăsit aceste locuri în care s-au așezat noii veniți, sașii. Istoria Mediașului este indisolubil legată de aceștia. Centrul de pe Târnava Mare a avut la început statut de sat (*villa*), dar evoluția sa ulterioară a făcut posibilă acordarea statutului de oraș (*civitas*).

Bibliografia

Bombardi 1718 – M. Bombardi, *Topographia Magni Regni Hungariae*, Viennae, 1718.

---

⁴⁹ DRH C, XII, 1985, p. 444, doc. 425.

⁵⁰ Ub. III, 1902, p. 599-602, doc. 1735.

⁵¹ Ub. III, 1902, p. 602-604, doc. 1736.

⁵² Țigău 2009, p. 83-88.

- Brusanowski 2007 – P. Brusanowski, *Pagini din istoria bisericească a Sibiului medieval*, Cluj-Napoca, 2007.
- DIR C, XIII, II, 1952 – *Documente privind istoria României, seria C Transilvania*, veacul: XIII, vol. II (1251-1300), București, 1952.
- DIR C, XIV, I, 1953 – *Documente privind istoria României, seria C Transilvania*, veacul XIV, vol. I (1301-1320), București, 1953.
- DIR C, XIV, II, 1953 – *Documente privind istoria României, seria C Transilvania*, veacul XIV, vol. II (1321-1330), București, 1953.
- DIR C, XIV, III, 1954 – *Documente privind istoria României, seria C Transilvania*, veacul XIV, vol. III (1331-1340), București, 1954.
- DRH C, XI, 1981 – *Documenta Romaniae Historica, seria C Transilvania*, vol. XI, București, 1981.
- DRH C, XII, 1985 – *Documenta Romaniae Historica, seria C Transilvania*, vol. XII, București, 1985.
- Mărculeț, Mărculeț 2011 – V. Mărculeț, I. Mărculeț, *Mediaș. Istorie, Demografie, Personalități*, Brăila, 2011.
- Michaelis 1943 – F. Michaelis, *Beiträge zur siebenbürgisch-deutschen Siedlungsgeschichte in „Deutsche Forschungen in Südosten“*, 2, 1943, p. 551-560.
- Nägler 1992 – T. Nägler, *Așezarea sașilor în Transilvania*, București, 1992.
- Philippi 2003 – P. Philippi, *800 de ani Ecclesia Theutonicorum Ultransilvanorum* în vol. *800 de ani Biserica a Germanilor din Transilvania* editat de Thomas Nægler, Wort und Welt, Thaur bei Innsbruck, 2003, p. 13-34.
- Pop 2003 – I.A. Pop, *Românii & Maghiarii în secolele IX-XIV. Geneza statului medieval în Transilvania*, Cluj-Napoca, 2003.
- Pop, Nægler 2003 – I.A. Pop, T. Nægler, Thomas, (coordonatori), *Istoria Transilvaniei*, vol. I, Institutul Cultural Român. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2003.
- Popa-Gorjanu 2006 – C. Popa-Gorjanu, *Conflict și memorie în Transilvania secolelor XIII-XIV: Episcopia Transilvaniei și Gyan, fiul lui Alard* în Adrian Andrei Rusu (editor), *Secolul al XIII-lea pe meleagurile locuite de către români*, Cluj-Napoca, 2006, p. 143-174.
- Sălăgean 2007 – T. Sălăgean, *Transilvania în a două jumătate a secolului al XIII-lea. Afirmarea regimului congregațional*, Cluj-Napoca, 2007.
- Teutsch 1925 – G. D. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen für sächsische Volk* vol. I, Sibiu, 1925.
- Theil 1875 – R. Theil, *Gehörten die „zwei Stühle“ seit dem Jahre 1224 zur Hermannstädter Provinz?* în „Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde“, 12, 1875, p. 257-269.
- Trausch 1847 – J. Trausch, *Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum sive Annales Hungarici et Transsilvanici*, Pars I Complectens Annales ann. 990-1630, Coronae, 1847.
- Tröster 1666 – J. Tröster, *Das Alt-und Neu-Teutsche Dacia*, Nürnberg, 1666.
- Turcuș 2010 – Ș. Turcuș, *Fondarea prepoziturii sașilor ca proiect transilvan al Sfântului Scaun* în „Anuarul Institutului de Istorie George Barițiu din Cluj-Napoca“, XLIX, series Historica, 2010, p. 21-37.

- Țigău 2009 – D.L. Țigău, *Studenti din Mediaș la universități europene (1432-1550)* în „Comunicări științifice”, VIII, Mediaș, 2009, p. 83-88.
- Ub. I, 1892 – F. Zimmermann, C. Werner, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. I (1191-1342), Hermannstadt, 1892.
- Ub. III, 1902 – F. Zimmermann, C. Werner, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. III (1391-1415), Köln, 1902.
- Ub. IV, 1937 – F. Zimmermann, G. Gündisch, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. IV (1416-1437), Köln, 1937.
- Ub. V, 1975 – G. Gündisch, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. V (1438-1457), București, 1975.

UN PRIVILEGIU PRINCIAR DIN ANUL 1599

Dr. Dragoș Lucian Țigău

Scurta domnie a principelui cardinal Andrei Báthori (28 martie – 31 octombrie 1599) este mai puțin cunoscută în istoriografia românească. Interesul față de acest personaj se leagă, aproape exclusiv, de confruntarea sa cu oștile lui Mihai Viteazul în vestita bătălie de la Șelimbăr (18/ 28 octombrie 1599). Înfrângerea a avut urmări dramatice pentru principe, acesta pierzându-și nu doar tronul, ci și viața la câteva zile după consumarea luptei¹. Pentru istoria orașului Mediaș, domnia lui Andrei Báthori are o semnificație aparte. În cadrul Dietei întrunite aici (21–29 martie 1599), nestatornicul Sigismund Báthori a renunțat pentru a treia oară la tronul princiar, de această dată în favoarea vărului său Andrei². Așadar, medieșenii au avut privilegiul de a fi primii locuitori ai Transilvaniei care și-au cunoscut și văzut noul suveran. La câteva zile după fericitul eveniment³, principele cardinal a părăsit Mediașul, fără a mai reveni vreodată aici. Totuși, el a acordat atenție orașului de pe Târnava Mare, fapt dovedit de mai multe mărturii documentare. Printre acestea se află și privilegiul care va fi discutat în continuare.

La 28 august 1599, principele Andrei Báthori se afla în reședința de la Alba Iulia, de unde a emis un document prin care aducea la cunoștința tuturor dregătorilor țării faptul că i-a acordat viager lui Valentin *Cuprifaber* din Mediaș dreptul de a importa din Germania arama necesară meșteșugului său. Totodată, suveranul poruncește oficialilor să nu îl împiedice pe beneficiar de a importa cuprul trebuincios (Anexa 1). Documentul se păstrează într-o formă bună de conservare, are dimensiunile 32 x 21,5 cm, și a căpătat, prin împăturire, o formă sixpartită care a protejat sigiliul. Modul de pliere a hârtiei nu afectează lectura textului. Privilegiul a fost scris cu cerneală neagră pe hârtie, fiind validat de semnăturile lui Andrei Báthori și secretarului său, Ioan Iacobinus, precum și prin sigiliul timbrat aplicat sub text. Pecetea este în ceară roșie acoperită cu o foiță-timbru de protecție peste care s-a aplicat matrița sigilară.

Documentul menționează întreaga titulatură a emitentului, prezentând demnitățile ecleziastice și politice purtate de Báthori. El era cardinal al Sfintei Biserici Romane (*Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalis*) și administrator veșnic al

---

¹ În istoriografia maghiară, o lucrare de referință este Ildikó 2002.

² MCRT 1878, p. 279-283, nr. XL (a).

³ La 31 martie 1599, din Mediaș, Andrei Báthori scria papei Clement VIII că „*in principem Transilvaniae 28 Martii electus sum, 29 post meum in leges patriae iuramentum universi ordines cum senatu fidelitatis iusiurandum deposuerunt*”, Erdély 2004, p. 182, nr. 120.

episcopiei de Warmia (*episcopatus Varmiensis perpetuus administrator*). Prima funcție a obținut-o în iulie 1584, pe când era foarte tânăr (avea 21–22 de ani) din partea papei Grigore XIII. În regiunea Warmia (Ermland, în fosta Prusia Orientală, acum în Polonia) a devenit episcop vicar (1585), apoi principe-episcop (1589)⁴. Funcțiile politice le-a preluat de la predecesorul său, Sigismund Báthori: principe al Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești, domn al părților din regatul Ungariei, comite al secuilor (*Transsylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinæ princeps, partium regni Hungariae dominus, Siculorum comes*).

În privința beneficiarului, sursele istorice sunt foarte lapidare. Privilegiul de față este prima mărturie referitoare la Valentin *Cuprifaber*. Apelativul servește drept patronimic și arată ocupația purtătorului, aceea de meșter arămar. După câțiva ani, în februarie 1603, personajul este consemnat sub forma Valentinus *Khupferschmit*, care reprezintă echivalentul german pentru termenul latin⁵. În mod sigur, el a fost membru al breslei căldărarilor sași (*Kessler-Zunft*) atestată din anul 1582⁶. El s-a bucurat de prestanță în societate, fapt confirmat de cele două acte: în 1599 este numit chibzuit/ înțelept (*circumspectus*), iar la 1603 se afla în Consiliul celor 100 de bărbați de vază (*Hundert Männer*) din orașul Mediaș. Numele și privilegiul medieșeanului (*Mediensi*) au fost cunoscute istoricilor, dar meșterul a fost prezentat constant (și eronat) ca fiind din Sibiu!⁷

Lectura documentului determină interesul pentru aflarea motivelor acordării privilegiului. Textul se rezumă doar să menționeze hotărârea principelui de a permite „chibzuitului” Valentin căldărarul să importe „din Germania” arama necesară meșteșugului său (*nos circumspecto Valentino Cuprifabro Mediensi annuimus et concessimus ut ipse ex Germania ad artificium suum tractandum, semper vita sua durante, sufficiens cuprum inducere possit*). Rațiunile care au stat la baza deciziei princiare nu sunt specificate în mod expres. Foarte probabil a contat calitatea deosebită și recunoscută a produselor realizate de meșterul Valentin, iar această măiestrie a facilitat intervenția unui curtean pe lângă principe în favoarea medieșeanului. Totodată, precizarea regiunii din care se putea importa cuprul (*ex Germania*) își are semnificațiile sale. Denumirea *Germania* are o certă conotație geografică, fiind diferită de termenul politic *Sfântul Imperiu Romano-German* (*Imperium Romanum Sacrum Nationis Germanicae/ Heiliges Römisches Reich Deutscher Nation*) utilizat atunci în documentele oficiale. Preferința pentru arama din spațiul

---

⁴ Eubel 1923, p. 47, 327.

⁵ MCRT 1894, p. 447, nr. 12.

⁶ La 25 noiembrie 1582, Adunarea generală a Universității sașilor, întrunită la Sibiu, a adoptat un statut cu 18 articole al breslei căldărarilor (Werner 1910, p. 22). Werner apreciază că este cea mai veche mărturie cunoscută despre asocierea arămarilor (ediția 2010, p. 299).

⁷ Pascu 1954, p. 176 (cu indicarea cotei arhivistice a privilegiului, valabilă și acum); Beșliu-Frîncu 2009, p. 28.

german a fost determinată de calitatea foarte bună a metalului obținut aici. Gradul înalt de rafinare a cuprului se întrevește în acuratețea remarcabilă a gravurilor și a matrițelor pentru ilustrații și hărți realizate în spațiul german pe parcursul secolelor XV–XVI.

Pe de altă parte, în momentul emiterii privilegiului, importul de cupru în Transilvania era interzis de aproape trei decenii. Prima interdicție datează din 17 septembrie 1571, fiind poruncită de voievodul Ștefan Báthori: „această provincie a Transilvaniei are și produce atât cupru încât este pe deplin suficient pentru nevoile stăpânirii noastre, și se poate chiar exporta spre țări străine, fără să fie lipsă din această materie în această provincie (...) De aceea, am hotărât să interzicem ca de acum înainte niciun negustor, sau oameni de afaceri de orice altă stare și condiție să nu îndrăznească să importe, să vândă și să desfacă materie de cupru neprelucrată, care nu a fost transformată în produse, în Transilvania sau în părțile Ungariei supuse stăpânirii noastre, sub pedeapsa pierderii și confiscării cuprului”⁸. Hotărârea a fost eludată în anii următori, astfel că la 20 mai 1585, principele Sigismund Báthori a poruncit o nouă interdicție. Decizia s-a luat la intervenția tuturor meșterilor arămari din orașele Sibiu, Brașov, Bistrița, Mediaș și Sighișoara, care acum – după cum s-a arătat mai sus – erau reuniți într-o breaslă (*ex humili significatione prudentum circumsectorum universorum magistrorum ahenariorum in civitatibus Cibiniensi, Coronensi, Bistriciensis, Megyensi, Segesvariensi commorantium*). Meșterii sufereau pagube și pierderi mari (*gravi damno et detrimento*) de pe urma negustorilor plecați după mărfuri în Germania (*negociatores qui pro mercibus in Germaniam proficiscentes*) și care aduceau de acolo, printre altele, obiecte din aramă (*inter caeteras merces res etiam cupreas*), făcând astfel concurență produselor locale. Importul aramei a rămas prohibit și în secolul următor, actul din 1585 fiind reconfirmat de principele Gabriel Bethlen la 28 iulie 1622⁹.

Așadar, actul din 1599 trebuie privit ca un privilegiu personal care l-a exonerat pe meșterul Valentin *Cuprifaber* de respectarea interdicției de a importa aramă, îndeosebi din Germania. Totodată, documentul a servit drept permis de liberă trecere (*salvus conductus*) pentru beneficar și oamenii săi (*vel homines suos*): calfe, ucenici, cărauși etc. Valentin era asigurat că autoritățile ardelenene nu-l vor împiedica, tulbura sau supăra în ceea ce privește persoana, lucrurile și bunurile sale (*in persona, rebusque et bonis suis*). Ipostaza de salvconduct este dovedită și prin prevederea finală (stereotipă în diplomația vremii), destinată autorităților, ca „după citirea scrisorii de față, aceasta să fie restituită celui care a înfățișat-o” (*praesentibus perlectis exhibenti restititis*).

⁸ Quellen 1999, p. 316-317, nr. 160.

⁹ ANR-Sibiu, nr. 179. Actul original din 1585 a stat în biblioteca gimnaziului din Mediaș (Werner 1910, p. 22), trecând în păstrarea arhivei județene (ANR-Sibiu, nr. 126, cf. Pascu 1954, p. 176, nota 4).

În mod formal, meșterul s-ar fi bucurat de această facilitate întreaga sa viață (*semper vita sua durante*), însă cât și cum a profitat de avantajul oferit rămâne necunoscut. Trebuie subliniat că această favoare a fost periclitată de evenimentele politico-militare care au tulburat liniștea Transilvaniei la scurt timp după emiterea privilegiului: bătăliile purtate de Mihai Viteazul (1599–1601) și Moise Székely (1603), revenirea efemeră a principelui Sigismund Báthori (1601–1602), ocupația habsburgică (1602–1604) etc. Stăpânirea brutală a generalului imperial George Basta asupra Transilvaniei a obligat multe orașe și comunități săsești să-și declare fidelitatea față de împăratul Rudolf II. Valentin *Cuprifaber* a prestat jurământul¹⁰, având interesul ca noile autorități să-i recunoască privilegiul dat de un principe care nu fusese pe placul Habsburgilor. Totodată, imperialii au permis comerțul cu aramă, fapt confirmat în februarie 1603 de lista produselor supuse tricesimei (taxa de 1/30 din valoarea mărfurilor). Erau specificate mai multe varietăți de cupru, iar pentru fiecare majă (c. 56 kg) de metal se plătea o taxă de un florin (*ab uno centenario cupri/ geliet/ cupri alboris ... fl. 1*)¹¹. Așadar, pentru anii 1603–1604, se întrevăd câteva posibilități pentru meșterul medieșan de a importa cupru din teritoriile stăpânite de Habsburgi.

Cititorul de astăzi se poate întreba cum de a fost posibilă emiterea privilegiului, ținând cont că prevederile sale se aflau în contradicție cu dispozițiile princiare din trecut? Răspunsul este dat de însăși alcătuirea societății de la hotarul secolelor XVI–XVII. Oamenii de atunci trăiau într-o lume a ierarhiilor social-politice bazate pe privilegii variate, pe un regim al avantajelor materiale și onorifice. Privilegii speciale au avut orașele, bisericile și mănăstirile, breslele, „oaspeții”, particularii sau diversele comunități. Bunul-plac al principelui era hotărâtor în adoptarea, menținerea și anularea unei decizii (*usque ad beneplacitum principum*). Prin urmare, normele nu se aplicau la fel tuturor din rațiuni de ierarhie socială, de privilegiu politic, din motive etnice sau confesionale. Abia societatea modernă a desființat sistemul tipic medieval al privilegiilor și discriminărilor felurite, înlocuindu-l cu legea, aceeași pentru toți.

Odată cu trecerea timpului, scrisoarea privilegială și-a modificat valoarea: de la un act care garantează titularului o libertate excepțională la o mărturie istorică relevantă pentru sașii de demult.

---

¹⁰ În februarie 1603, Valentinus Khupferschmit figurează în *Catalogus universitatis dominorum Saxonum in regno Transsylvaniae existentium, ad praestandam fidelitatem et obedientiam sacratissimo imperatori Romanorum Rudolpho secundo juratorum forma infrascripta ...*, MCRT 1894, p. 447, nr. 12.

¹¹ MCRT 1879, p. 200, nr. XLII (a).

28 august 1599, Alba Iulia

Principele Andrei Báthori aduce la cunoștința tuturor dregătorilor Transilvaniei faptul că i-a acordat viager lui Valentin *Cuprifaber* din Mediaș privilegiul de a importa din Germania cuprul necesar meșteșugului său, poruncind oficialilor țării să nu aducă prejudicii beneficiarului.

Andreas, Divina miseratione Sacrae Romanae Ecclesiae cardinalis Bathoreus, Transsylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinae princeps, partium regni Hungariae dominus, Siculorum comes et episcopatus Varmiensis perpetuus administrator etc. fidelibus nostris universis et singulis, spectabilibus, magnificis, generosis ac egregiis nobilibus, comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium, quorumcumque comituum, capitaneis, praefectis, provisoribus, castellanis arcium ac aliorum quorumvis locorum officialibus, item prudentibus et circumspectis magistris civium, regio et sedis iudicibus, villicis et juratis civibus quarumlibet civitatum, oppidorum, villarum et possessionum cunctis etiam aliis quocumque officio, dignitate et praefectura fungentibus ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus modernis et futuris quoque pro tempore constituendis praesentium noticiam habituris salutem et gratiam nostram. Quoniam nos circumspecto Valentino Cuprifabro Mediensi annuimus et concessimus ut ipse ex Germania ad artificium suum tractandum, semper vita sua durante, sufficiens cuprum inducere possit. Proinde harum serie committimus vobis et mandamus firmiter ut vos quoque eundem Valentinum cuprifabrum vel homines suos ratione introductionis eiusmodi cupri in persona, rebusque et bonis suis quibusvis impedire, turbare, molestare minime au(s)isit verum eidem et hominibus eiusdem ad id transmittendis, vita sua (uti praemisum est) durante, liberum, securum et pacificum iter (solutis tamen de jure solvendis) concedere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albae Juliae, die vigesima octava mensis Augusti anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Andreas Card(in)alis Bathoreus
Princeps Transylvaniae manu propria

Jo(annes) Jacobinus secretarius manu propria

Pe fața documentului s-au aplicat două ștampile în tuș albastru și violet ale instituțiilor deținătoare: *Archiv der Stadt Hermannstadt und der sächsischen Nation* și *R.P.R. Filiala Arhivelor Statului Sibiu*.

Pe verso s-au făcut mai multe însemnări de epocă: *Salvus Conductus pro Valentino Cuprifabro; F(ürsten) Andreas Bathori Privil(egium) im(?) J(ahr) 1599 și Kup(fer)*. Două ștampile în tuș violet arată numele instituțiilor care au păstrat documentul: *Sächsisches Nationalarchiv Hermannstadt* și *Republica Socialistă România M.A.I. Filiala Arhivelor Statului. Județul Sibiu*.

Original: ANR-Sibiu, nr. 154.

Semnalare: Pascu 1954, p. 176.

Bibliografie

Fonduri arhivale

ANR-Sibiu – Arhivele Naționale ale României, Serviciul județean Sibiu, *Colecția de documente ale breslelor*, seria 1 *Documente de breaslă*.

Landauer I – Stadtbibliothek Nürnberg, *Hausbuch der Landauerschen Zwölfbrüderstiftung*, Teil I (1511–1706) (Handschrift Amb. 279.2).

Lucrări

Beșliu-Frîncu 2009 – Olga Beșliu, Raluca Maria Frîncu, *Din istoria breslelor sibiene. Aus der Geschichte der Hermannstädter Zünfte*, ed. II, Sibiu, 2009.

Erdély 2004 – *Erdély és a Szentszék a Báthory korszakban. Kiadatlan iratok (1574–1599)*, ed. Kruppa Tamás, Szeged, 2004.

Eubel 1923 – Konrad Eubel, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, vol. 3 (1503–1600), Münster, 1923.

Horn 2002 – Horn Ildikó, *Báthory András*, Budapest, 2002.

MCRT 1878 – *Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae*, ed. Szilágyi Sándor, vol. 4 (1597–1601), Budapest, 1878.

MCRT 1879 – *Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae*, vol. 5 (1601–1607), Budapest, 1879.

MCRT 1894 – *Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae*, vol. 17 (1679–1682), Budapest, 1894.

Pascu 1954 – Ștefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, (București), 1954.

Quellen 1999 – *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt/ Documente privind istoria orașului Brașov*, ed. Gernot Nussbächer, Elisabeta Marin, vol. 9 *Zunfturkunden/ Documente de breaslă (1420–1580)*, Brașov, 1999.

Werner 1910 – Viktor Werner, *Die Mediascher Zunft-Urkunden*, Mediasch, 1910 (lucrare retipărită în *Mediasch. Beiträge zur Geschichte der Stadt aus vier Jahrhunderten*, hrsg. H. J. Knall, vol. 2, Mediasch, 2010, p. 5-117).

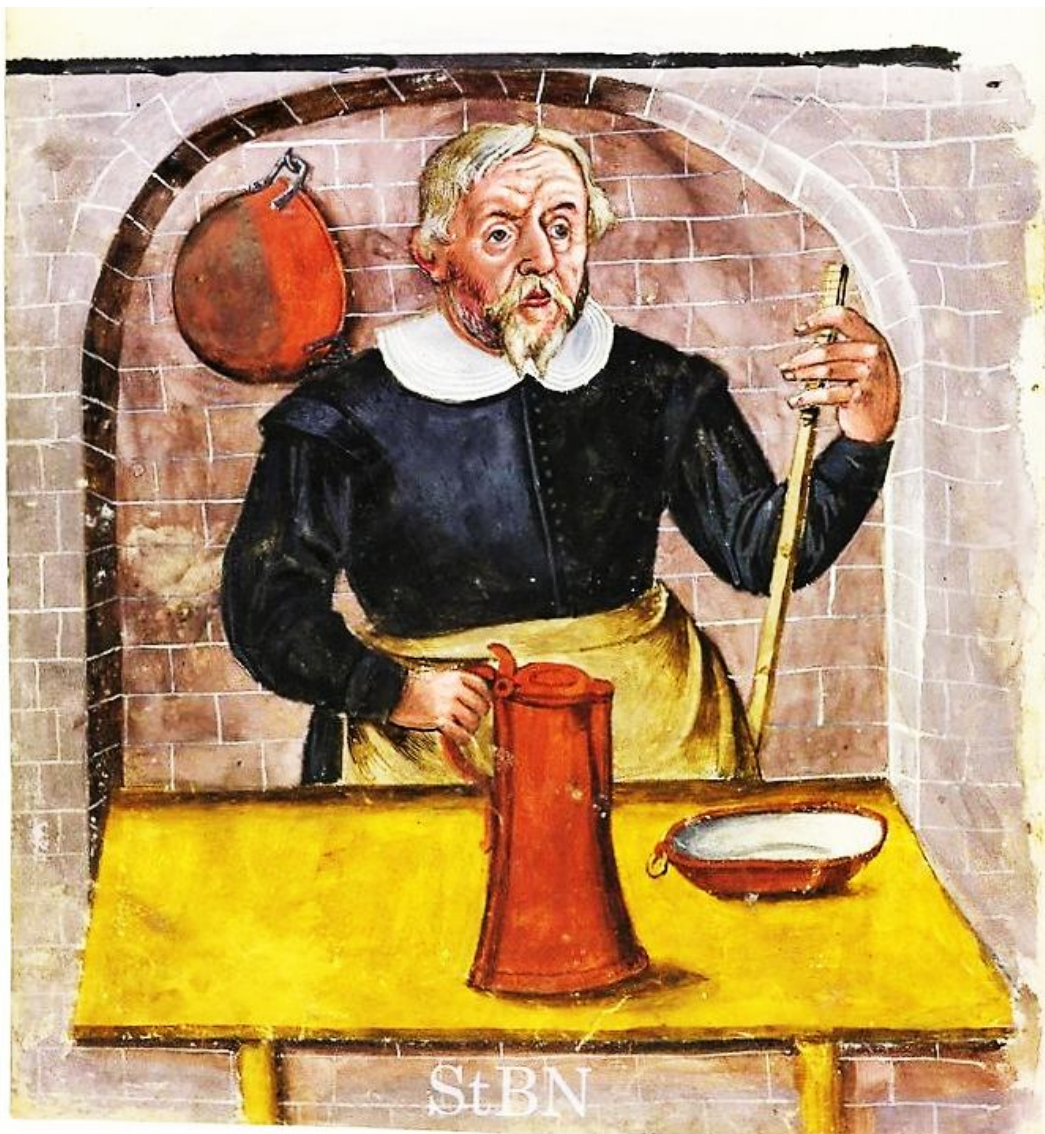

Fig. 2. Meșter arămar din Nürnberg (*Meister des Cupffer schmidt Handwercks*), 1639
(Landauer I, f. 115v.)

ASPECTE ALE VIETII TRANSILVĂNENE ÎN VEACUL AL XVIII-LEA ÎN SCRIERILE MEMBRILOR FAMILIEI CONRAD VON HEYDENDORFF¹

Dr. Gudrun-Liane Ittu

Secolul al XVIII-lea, un veac în care s-a produs o adevărată revoluție a scrisului și lecturii, se caracterizează de asemenea prin predilecția păturilor instruite de a comunica prin intermediul scrisorilor și de a nota evenimentele importante în jurnale zilnice. În mediul săsesc din Transilvania aceste preocupări „europene” au căzut pe un teren fertil, dând naștere unei cantități impresionante de epistole, ajunse cu timpul în arhive publice sau aflate în deținere privată. Alături de scrisori, s-au păstrat și câteva jurnale, dintre care le amintim pe cele ale lui Michael Conrad von Heydendorff sen. (1730-1821)² și junior (1768-1857). Ambele categorii de izvoare sunt extrem de bogate în informații, oferind un tablou amplu al modului de viață „baroc” al nobilimii luminate într-un spațiu geografic conservator, aflat însă în plin proces de modernizare. Putem afirma că informațiile se situează pe un continuum de la cele personale, cu bucurii și griji cotidiene, la marile frământări ale Imperiului, Transilvaniei și „Națiunii Săsești” în timpul celor doi împărați luminați, Maria Tereza (1740-1780) și Iosif al II-lea (1780-1790).

Înainte de a trece la analiza documentelor menționate anterior, mă voi referi la originea, vechimea și importanța pentru istoria sudului Transilvaniei a stirpei Conrad von Heydendorff. Primul reprezentant al familiei, Dionysius, originar din Nürnberg, a venit în Transilvania în timpul luptelor dinastice dintre Ferdinand I. de Habsburg (1503-1564) și Ioan Zapolya (1510-1526 voievod al Transilvaniei; 1526-1540 rege al Ungariei), fiind soldat/mercenar în armata împăratului. S-a integrat apoi în comunitatea săsească. Așezată inițial în părțile Reghinului, familia s-a mutat ulterior la Bistrița. Andreas Conrad, ajuns căpitan al orașului Bistrița, a fost înnobilit de principele Gabriel Báthory în 1613. Pe la mijlocul secolului al XVII-lea, un nepot al lui Andreas s-a mutat la Mediaș, unde, timp de mai multe generații, unii membri ai familiei au deținut demnități importante, precum notar, senator și primar. În 1697 împăratul Leopold I (1658-1705) a confirmat titlul nobiliar acordat de principele Báthory, adăugându-l și pe acela de nobil al Imperiului (Reichsadel). De la această dată, familia a dat orașului de pe Târnava Mare și Națiunii Săsești o serie de înalți demnitari, activi atât în urbea natală, cât și la Sibiu, capitala principatului. Dintre cei doisprezece consilieri

---

¹ Numele familiei apare și sub forma Heidendorf.

² von Heidendorf. 13/1876, p. 339-351, p. 565-576; 14/1877, p. 229-246; 15/1880, p. 127-161; 16/1880, p. 158-203, p. 426-498; 18/1883-1884, p. 1-379.

guberniali (Gubernialräte) din timpul Războiului Curuților (1703-1711), primarul Mediașului, Samuel Conrad von Heydendorff (1647-1727), a fost singurul supraviețuitor, lui revenindu-i apoi sarcina reorganizării administrației orașului.

Familia Conrad von Heydendorff s-a înrudit cu mai multe neamuri ilustre, precum von Baußnern, von Klockner și von Brukenthal. Mama lui Michael sen. a fost născută von Baußnern, iar mama baronului Samuel von Brukenthal, guvernator al Transilvaniei între 1777-1787, a fost născută von Heydendorff. Prin urmare, Michael sen. a fost văr primar cu guvernatorul Transilvaniei³.

Diaristul Michael von Heydendorff sen. Referindu-se la scopul scrierii jurnalului, Michael sen. a afirmat în repetate rânduri că l-ar fi ținut numai pentru el și urmașii lui „*jurnalul acțiunilor mele nu-l scriu pentru străini, ci pentru mine și cel mult pentru cei doi fii dragi ai mei [...]*”⁴, iar 35 de ani mai târziu, în 1818, întărește ideea caracterului privat al jurnalului, cerând cu fermitate ca acesta să nu fie cunoscut și folosit public, ci numai pentru informarea și instruirea fiilor săi [...]⁵ Diaristul s-a format la gimnaziile evanghelice din Sibiu și Mediaș, iar apoi la colegiile din Târgu-Mureș și Aiud. Conform uzanțelor, ar fi trebuit să continue studiile la o universitate protestantă din Germania, având acordul familiei de a pleca la Jena. Ajuns la Sibiu pentru rezolvarea formalităților, a fost convins să renunțe, întrucât „*cei mai mulți dintre tinerii plecați la studii [...] nu au frecventat universitățile, ci locurile de distracții. S-au întors cu deprinderi proaste, bolnavi la trup și suflet [...], iar alții [...] au trecut la catolicism*”⁶. Cei care l-au determinat să renunțe la plecarea în străinătate s-au temut, probabil, că tânărul ambițios se va converti la catolicism – un act dorit și încurajat de monarhie – dar considerat păcat capital de sașii protestanți. Peste câțiva ani, după ce avansase în ierarhia funcționărească, diaristul va critica aspru principiul proporționalității impus de împărăteasa Maria Tereza, după care 50% din posturile din administrație trebuiau să fie ocupate de aparținători ai bisericii catolice. Măsura a condus la „*convertirea unui număr mare de indivizi ambițioși, dar insuficient pregătiți [...]*”⁷ Renunțând la plecarea în străinătate, Michael s-a angajat la Sibiu, în cadrul comisariatului, iar studiile și le-a completat cu renumitul istoric și filosof Martin Felmer⁸, precum și cu un bun cunoscător al dreptului, pe nume Rutkai.⁹ Pe lângă studiile sistematice, tânărul a beneficiat în casa contelui Anton Kornis – un om rafinat, cu studii în Germania și Italia – de o

---

³ Groß 1892, p. 233-346.

⁴ von Heidendorf 18/1, 1883, p. 45

⁵ von Heidendorf 18/2, 1884, p. 345

⁶ von Heidendorf 13/2, 1876, p. 342.

⁷ von Heidendorf 18/1, 1883, p. 106.

⁸ Trausch, Schuller, Hienz 1868, p. 295-301.

⁹ von Heidendorf 13/2, 1876, p. 343.

societate aleasă și instruită. Contele avea plăcerea de a-i invita pe tinerii promițători la cină, iar la aceste mese aveau posibilitatea să-și rafineze gusturile și să-și cultive intelectul.

Pierzându-și în urma unor reorganizări instituționale serviciul, tânărul se întoarce în orașul natal, aprofundând cunoștințele dobândite anterior. Acum, în anul 1757, pune bazele colecției sale de documente istorico-diplomatice, folosită mai târziu și de alți iubitori de istorie. Deși la Mediaș ducea dorul eferverscenței culturale din Sibiu, a găsit un mentor în persoana baronului Szilágyi. Acesta studiasse în Germania și ocupase funcții importante la Viena. La Mediaș se bucura de valoroasa-i bibliotecă și oferea săptămânal concerte, așa-zise „*collegium musicum*”, unui cerc de iubitori de muzică. În acest scop achiziționase instrumente muzicale și partituri de la Viena, punând bazele unei tradiții muzicale considerabile în orașul de pe Târnava Mare. Michael era adesea oaspete în casa baronului, având acces liber la biblioteca acestuia. Prin testament, baronul Szilágyi a lăsat valoroasa-i bibliotecă Colegiului reformat din Târgu Mureș¹⁰.

Educația copiilor. Peste ani, ajuns părinte, Michael sen. nu va precupeți niciun efort pentru a le da copiilor o educație aleasă. Cum băieții erau cei care trebuiau să acceadă într-o carieră, educația lor a fost atent supravegheată de părinte chiar și de la distanță. Johann Peter (1765-1836) și Michael jun. (1768-1857) erau solicitați să-i scrie din când în când scrisori în franceză și latină, demonstrând astfel progresele făcute în studiul acestor limbi¹¹. După instruirea cu ajutorul părintelui și a preceptorilor, băieții au frecventat gimnaziile din Mediaș și Sibiu, au studiat la colegiul reformat din Târgu-Mureș, iar Johann Peter a urmat facultatea de drept din Cluj. Faptul că în 1783 la colegiul reformat din Târgu-Mureș se preda filosofia lui Leibniz, Wolff și Descartes¹², iar la gimnaziul evanghelic din Sibiu metafizică și logică, jus naturae și morală, istorie universală și istoria patriei¹³ dovedește seriozitatea și calitatea acestor școli. La facultatea de drept din Cluj, Johann Peter a frecventat cursurile de „*jus naturae*”, „*jus publicum*”, cursuri de franceză, de desen și muzică. Tinerii nu dobândeau numai cunoștințe utile profesiei, ci învățau să se poarte elegant și să converseze în salon.¹⁴

În 1778, fratele lui Michael sen., maiorul Carl von Heydendorff (1735–1797) își exprimă scepticismul privind șansele profesionale ale nepoților săi în Transilvania, sfătuindu-și fratele să-i pregătească pentru o carieră în capitală, la

---

¹⁰ von Heidendorf 14/1, 1877, p. 232.

¹¹ Seraphin 1894, p. 187.

¹² Seraphin 1894 p. 235.

¹³ Seraphin 1894, p. 268.

¹⁴ Seraphin 1894, p. 269.

Viena, ceea ce în opinia maiorului presupunea studiul limbilor franceză și italiană, „*mathesis*” și a alte științe frumoase¹⁵.

Educația fetelor era diferită de cea a băieților, ele fiind pregătite pentru a fi stăpânele universului casnic și spre a face față obligațiilor sociale. În acest din urmă scop învățau limbi străine, li se predau noțiuni de teologie și morală, citeau literatură. Scrisorile redactate de soția lui Michael sen., Susanna Catharina von Heydendorff, dovedesc că era o persoană instruită, deprinsă cu lectura și cu scrisul.

Viața profesională și socială a funcționarilor publici. După cum reiese din jurnal și din scrisori, viața profesională a înalților funcționari și a ofițerilor era destul de solicitantă. Michael s-a bucurat de aprecierea suveranului la prima vizită pe care acesta a întreprins-o în Transilvania, în 1773¹⁶, iar fratele său, Carl, ofițer în Regimentul II grăniceresc, parcursese întreaga ierarhie militară până cea de general. Alături de mărturiile fraților Heydendorff despre îndatoririle lor profesionale și despre modul în care se achitau de sarcini, găsim însă și pasaje mai puțin favorabile, în care aceștia vorbesc despre ineficiența aparatului funcționăresc¹⁷.

Cei de condiția socială a familiei Conrad von Heydendorff trăiau, în acord cu epoca, estetic, înconjurându-se, după posibilități, cu opere de artă și cu lucruri frumoase și de bună calitate. Nu dispuneau de posibilitățile materiale ale baronului Samuel von Brukenthal, mare colecționar de artă și iubitor de grădini cu plante exotice, dar acesta a impus un model pe care mulți l-au adaptat condițiilor proprii. Moda portretelor de familie, apărută în Transilvania în Renaștere, se păstrează și în secolul al XVIII-lea. În 1783, Michael sen. notează faptul că a achitat contravaloarea a două portrete – pe al lui și al soției¹⁸. Johann Martin Stock (1742-1800), renumitul artist transilvănean format la Academia de artă din Viena¹⁹, revenise în Transilvania abia în 1786, fapt care-l exclude din lista potențialilor autori ale acestora. Câțiva ani mai târziu a lucrat și pentru familia von Heydendorff. Astfel, în 29 septembrie 1789 Johann Peter își anunță părintele că „*obrazu-i bucălat a fost immortalizat de către Stock, iar tabloul va împodobi camera sa din Mediaș dinspre stradă*”²⁰. Generalul-maior Carl von Heydendorff, pensionat din

---

¹⁵ Seraphin 1894, p. 143.

¹⁶ Bozac, Pavel, 2007.

¹⁷ von Heidendorf 18/1, 1883, p. 84.

¹⁸ Seraphin 1894, p. 190.

¹⁹ Popescu 2000, p. 17.

²⁰ Seraphin 1894, p. 411.

1793 și retras la moșia familiei din Moșna, s-a arătat și el interesat de un portret executat de Stock, exprimându-și, în aprilie 1794, dorința de a-l întâlni pe artist.²¹

Viața socială a funcționărimii superioare se desfășura în cercuri aproape închise. Oamenii se întâlneau des, luau cina împreună, iar fiecare membru al grupului făcea, pe rând, oficiile de gazdă. Bucatele erau rafinate, dar alături de sparanghel, anghinare, vânat, claponi și alte delicatese se consumau și produse simple precum mămăligă cu brânză sau sarmale. În 1 iulie 1786, pe când mai lucra la Sibiu, îi venise rândul lui Michael sen. să primească musafiri. Întrucât soția sa rămăsese la Mediaș, îi relata acesteia cu lux de amănunte despre felurile de mâncare servite oaspeților și anume: două feluri de supă, carne de vită cu sos de hrean și de agrișe, varză cu jambon, pui cu gulii, păstrăvi, raci, friptură de miel, orez cu lapte, Gugelhupf (guguluf) cu stafide, cireșe, fursecuri și praline²². În 23 noiembrie 1786, Michael sen. avea din nou invitați, meniul constând, de astă dată, din: supă brună, carne de vită fiartă cu hrean, varză cu cârnați, pui în sos de lămâie, păstrăvi, friptură de gâscă, iar la desert fursecuri, mere, miere de albine, prune, struguri, castane, gogoși și cafea²³. Mesele erau urmate de discuții și de jocuri de societate precum tric-trac, taroc și l'hombre²⁴. Bârfa – mai blândă sau mai răutăcioasă – reprezintă un fenomen social care nu lipsește din scrisorile familiei von Heydendorff. Motive de bîrfă erau afișarea ostentativă a bogăției, orgoliul, greșelile de etichetă etc. În 1786, Michael sen. îi scrie soției despre sosirea la Sibiu a cancelarului aulic, contele Gheorghe Bánffy. Contele și soția sa, născută contesă Grassakovitz, o femeie extrem de bogată, au fost găzduiți de cumnatul lor, contele Eszterházi. Membrii guvernului și ai tablei regale s-au dus să-și depună omagiile, printre ei aflându-se și epistolierul, care descrie cu malițiozitate bijuteriile contesei: „două brățări cu diamante extrem de prețioase și patru inele așijderea [...] iar în urechi [...] lăntișoare lungi de aur după moda cea nouă [...]”²⁵. În anul următor, în societatea aceluiaș conte, devenit între timp guvernator al Transilvaniei, s-a aflat și soția fostului primar al Sibiului, Friedrich Czekelius von Rosenfeld, o doamnă atât de puternic fardată încât, după relatările epistolierului, fardul i se putea rade de pe față²⁶.

Spre deosebire de mesele copioase ale notabilităților deprinderile alimentare ale împăratului Iosif al II-lea erau extrem de modeste. În timpul celei de-a treia vizite în Transilvania, în 1786, suveranul a poposit la Prundul Bârgăului, la locotent-colonelul Carl von Heydendorff, ofițer în Regimentul II grăniceresc.

---

²¹ Seraphin 1894, p. 637.

²² Seraphin 1894, p. 323.

²³ Seraphin 1894, p. 355.

²⁴ von Heidendorf, 18/1, 1883, p. 82.

²⁵ Seraphin 1894, p. 325.

²⁶ Seraphin 1894, p. 370.

Întrebat ce ar dori să i se servească la masa de prânz, împăratul a comandat numai sos de cireșe, dar ofițerul pregătise și carne fiartă de vită²⁷. Dintre băuturi, vinurile de Târnavă erau foarte apreciate. Apa minerală era și ea la mare preț, avându-se mare încredere în proprietățile ei curative. Familia von Heydendorff mergea adesea la Tatrang/Tărlungeni (lângă Brașov) la „*cură de apă*”²⁸.

Teatrul²⁹, balurile și balurile mascate, cafenelele, grădinile publice și cele private, dar și societatea de lectură erau, de asemenea, frecventate cu plăcere. Toate acestea facilități de petrecere a timpului liber făceau din capitala provinciei, din Sibiu, o mică Vienă³⁰. Un alt gen de spectacol, apreciat de toate categoriile sociale, erau ceremoniile de instalare a înalților demnitari: guvernatori³¹, generali comandanți precum și cele organizate cu prilejul morții suveranilor³².

Poezia și muzica ocupau locuri centrale în viața societății cultivate. Atât evenimentele fericite, cât și cele triste erau cântate în poezii ocazionale, „*casual carmina*”, însoțite de piese muzicale compuse special pentru aceste ocazii³³. „*Vanitas*” și „*memento mori*” erau prezente în toate aceste creații.

O caracteristică a spiritului baroc era și apropierea de natură, însoțită de dorința de a-i aduce îmbunătățiri. Cei mai mulți se bucurau de natură, se îngrijeau de grădinile și moșiile lor, încercau să amelioreze plante și animale sau să aclimatizeze specii rare de pe alte meridiane. În acest sens, grădinile de la Avrig ale baronului von Brukenthal erau considerate un paradis terestru și erau luate drept exemplu³⁴.

Personajele din scrierile analizate erau preocupate de starea lor de sănătate, iar atunci când apăreau disfuncții, apelau la medici³⁵. În prima parte a vieții Michael sen. a fost destul de bolnăvicios, dar după vârsta de cincizeci de ani problemele de sănătate au dispărut.

Michael sen. a fost extrem de îndurerat de pierderea, în 1785, a copilului său preferat, Maria Catharina Carolina (1772-1785), după o lungă suferință. Cu lux de amănunte i-a relatat fratelui său cele întâmplate, afirmând că: „*a murit copilul inimii mele, copilul care-mi semăna leit, care avea aceleași trăiri ca și mine [...] speranța mea, mângâierea mea, copilul care întotdeauna a avut compasiune pentru mine*”³⁶.

---

²⁷ Seraphin 1894, p. 334.

²⁸ von Heidendorf 15/1, 1879, p. 154 și p. 157.

²⁹ von Heidendorf 16/1, 1880, p. 172; 18/1, 1883, p. 173; Seraphin 1894, p. 391.

³⁰ *Hermannstadt im Jahre 1790*, p. 67-102.

³¹ von Heidendorf 16/1, 1880, p. 183; 18/1, 1883, p. 22; p. 127.

³² Seraphin 1894, p. 439.

³³ Seraphin 1894, p. 128-130.

³⁴ von Heidendorf 18/1, 1883, p. 41; Feyer 2008.

³⁵ von Heidendorf 15/1, 1879, p. 150-51; 16/1, 1880, p. 187; p. 202-203; 18/1, 1883, p. 68-70.

³⁶ Seraphin 1894, p. 300.

Moartea soției, survenită în 1809, după 51 de ani de conviețuire, a fost și ea traumatizantă pentru diarist, care notează: „ziua de 21 ianuarie este cea mai tristă din viața mea”. Însemnarea este însoțită de un sensibil portret al defunctei: „frumoasă, înaltă, înzestrată cu o inteligență masculină, educată, un model de credință în Dumnezeu, model de virtute casnică și publică [...], care a făcut ca familia noastră să fie stimată deopotrivă de cei mari și de cei neînsemnați [...]”³⁷. Pentru a-și reveni după pierderea suferită, copiii l-au sfătuit să călătorească la Sibiu, unde, conform uzanței, a vizitat toate persoanele importante, așteptându-se la compasiune din partea acestora. Nici generalul comandant Kolowrat, nici nepotul său, comitele sașilor Michael von Brukenthal, n-au găsit cuvintele potrivite pentru a-i aduce mângâiere, determinându-l să afirme „modul de alinare din lumea mare nu s-a potrivit inimii mele și nu mi-a adus liniștea dorită”³⁸.

Cumpătare versus risipă. Familia von Heydendorff oferă atât exemple de oameni chibzuiți și cumpătați, cât și exemple de oameni risipitori. Astfel, Carl (1735-1797), fratele lui Michael sen. și viitor general, înrolat în regimentul Waldeck staționat la Wels, în Austria Superioară, se află mereu în criză financiară, nevoit fiind să ceară bani părinților. În 10 martie 1756, mama sa, Anna Maria von Heydendorff, îl sfătuiește să se chivernisească mai judicios, întrucât vremurile sunt grele „iar un ducat se câștigă în prezent mai greu decât se câștigau altădată zece”³⁹. În ciuda criticii voalate, părinții i-au trimis suma solicitată. Pentru a nu fi bănuit de nechibzuință, Carl și-a notat toate cheltuielile, trimițându-i tatălui lista acestora. Parcurgând-o, ne dăm seama că tânărul de 21 de ani a deprins repede gustul pentru lucruri moderne, fine și scumpe, în cantități exagerat de mari. Alături de două uniforme, o armă și alte accesorii militare, și-a cumpărat optsprezece cămăși fine, un costum fin, verde, ciorapi de mătase, o perucă, pudră și perii, două pălării, dintre care una foarte fină, cu boruri largi, cataramă din argint etc. În comparație cu prețul plătit pentru locuință și masa, aceste cheltuieli erau de-a dreptul exorbitante⁴⁰.

Spre deosebire de Carl, Michael era aproape zgârcit. În timpul îndelungatelor sale absențe de acasă responsabilitățile au fost preluate de inteligenta și energica sa soție. În ciuda acestor calități, soțul se simțea dator ca, din când în când, să-i dea sfaturi de bună gospodărire a averii familiei. Astfel, în 1783 o îndeamnă să fie cumpătată și să nu vândă din rezerva de vinuri: „Te rog, copila mea, cheltuiește cât se poate de puțin [...] și cumpără foarte puțin. Vinul nu trebuie

---

³⁷ von Heidendorf 18/2, 1884, p. 326.

³⁸ von Heidendorf 18/2, 1884, p. 328.

³⁹ Seraphin 1894, p. 40,

⁴⁰ Seraphin 1894, p. 41.

dat la prețuri mici"⁴¹. În 1787, mezinul cuplului, Johann Peter (1765-1836), l-a însoțit pe baronul Samuel von Brukenthal la Viena, dovedindu-se foarte chelțuitor, fapt care l-a supărat pe tatăl său, care-l asigură că, pentru instruirea sa și pentru viitoarea sa carieră este dispus să investească oricât de mult, dar nu este de acord ca banii să fie chelțuiți pe lucruri inutile. La cele deja afirmate, adaugă și un alt argument, anume acela că baronul von Brukenthal îi dezavuează pe tinerii care chelțuie banii la Viena fără rost⁴².

Evenimente politice. Dacă în scrisori și „*Autobiografie*” aspectele privind viața privată și cea socială sunt cele mai savuroase, relatările privind evenimente politice sunt și ele interesante, întrucât exprimă poziții, opinii și reacții imediate față de acestea. În 1783, în timpul celei de-a doua vizite în Transilvania, împăratul Iosif al II-lea a dispus înglobarea văii Bârgăului în granița militară, în vederea facilitării accesului trupelor imperiale în Moldova. Domeniul, care urma să fie militarizat, era compus din șase așezări răsfirate – Joseni, Mijloceni, Suseni, Prund, Tiha și Bistrița – a fost achiziționat de la mai mulți membri ai familiei Bethlen și încorporat Regimentului al II-lea de graniță de la Năsăud. Locotenent-colonelul Carl von Heydendorff, ofițer cu o experiență de aproape 25 de ani în cadrul acestor regimente, a fost însărcinat cu realizarea acțiunii. Dificultățile, reușitele și eșecurile întâmpinate pe parcursul acestei acțiuni sunt relatate sau raportate mareșalului locotenent baron von Rall, generalului maior baron von Entzenberg, precum și comandamentului militar din Sibiu⁴³. La 8 august 1783 a început conscripția militară, epistolierul constatând o mare disponibilitate a locuitorilor pentru militarizarea zonei, disponibilitate născută din dorința de a scăpa de starea de dependență față de familia Bethlen. Singura teamă a localnicilor era aceea că vor fi obligați să-și schimbe religia, dar Carl a reușit să le risipească temerile. El nu poate rămâne indiferent față de sărăcia cruntă în care trăiau acei oameni. Situația era complicată și din cauza faptului că satele erau răsfirate și distanțele dintre gospodării erau mari, necesitând comasarea localităților, respectiv transportul caselor într-un perimetru stabilit de comisia militară⁴⁴. Carl îi scrie baronului von Rall și despre pedepsele corporale dure aplicate țăranilor de către administratorii familiei Bethlen, despre birurile stabilite arbitrar, despre proasta gospodărire a domeniului⁴⁵. Dacă autoritățile militare au realizat conscripția repede și corect, reprezentanții familiei nobiliare au căutat să amâne pe cât posibil încheierea socotelilor cu sătenii văii.

---

⁴¹ Seraphin 1894, p. 192–193.

⁴² Seraphin 1894, p. 380-381.

⁴³ Este vorba despre ciorne și copii ale originalelor expediate persoanelor și instituțiilor respective.

⁴⁴ Seraphin 1894, p. 209.

⁴⁵ Seraphin 1894, p. 215-216.

Între timp izbucnise răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan. Despre cauzele acesteia Carl îi scrie generalului baron von Entzenberg, afirmând că de vină ar fi fost: „*tratamentul inuman aplicat oamenilor de stăpâni și de funcționarii acestora*”⁴⁶, iar într-o scrisoare ulterioară mai adaugă: „*adevărata cauză a răscoalei țărănești este felul dur, barbar cu care stăpânii îi tratau pe supuși, toate celelalte sunt pure întâmplări, care au dus la izbucnirea ei [...] Militarizarea zonei Borgo [Bârgău] m-a făcut să văd lucruri de care nu numai moșierii, funcționarii și mai marii provinciei ar trebui să se rușineze, ci întreaga creștinătate. Cred că sunt îndreptățit ca de la ce se întâmplă aici să trag concluzii pentru întreaga Transilvanie*”⁴⁷.

Dacă Carl era preocupat de situația românilor din principat, Michael era îngrijorat de starea „*națiunii săsești*”, pe care o vede ca pe „*o clădire veche care, din cauza neglijenței celor din jur, este pe punctul de a se prăbuși. Deși ar fi putut fi reparată, ea este lăsată să se prăbușească, pentru a se construi una nouă. Puținii bărbați capabili să o repare sunt striviți de clădirea în cădere*”⁴⁸. Constată că bunele rânduieli se stricaseră, astfel că: „*locul religiei era luat de libera cugetare, locul studiului temeinic, de superficialitate, locul îndeletnicirii cu arta, de lucrul făcut de mântuială, locul comerțului, de negoțul cu mărunțișuri, locul dorinței de câștig onest, de indolență, în locul chibzuinței a trecut consumul exagerat, în locul dragostei frățești a apărut ura și dușmănia, locul dorinței de a se realiza este luat de dorința de mărire, locul patriotismului, de egoism*”⁴⁹.

Categoria profesională care l-a nemulțumit profund era clerul, care nu mai provenea, ca altădată, din cele mai bune familii. Preoții tineri, afirmă Michael sen., se îndeletniciseră în străinătate mai mult cu jocul de cărți și cu femeii ușoare decât cu studiul, iar acum își făceau meseria de mântuială, o atitudine care strica moravurile celor mulți. Pe tinerii patricieni îi considera chiar mai leneși și superficiali decât pe preoți, întrucât nu își doreau altceva decât un serviciu bun și un câștig facil⁵⁰. Nu este exclus ca, într-un timp instabil și nesigur cum era sfârșitul sec. al XVIII-lea, motivația și apetitul tineretului pentru studiul serios și muncă conștiincioasă să fi scăzut, cum nu este exclus ca afirmațiile lui Michael sen. să fie rezultatul conflictului dintre generații, a incapacității sale de a înțelege evoluția rapidă a societății.

Jurnalul lui Michael von Heydendorff sen. și scrisorile acestei familii ar permite relevarea și comentarea a numeroase alte aspecte ale vieții transilvănene din secolul al XVIII-lea. Ele constituie surse valoroase pentru lingviști, istorici, istorici ai culturii, etnologi și sociologi. Stilul scrierilor este încântător, după moda

---

⁴⁶ Seraphin 1894, p. 272.

⁴⁷ Seraphin 1894, p. 280.

⁴⁸ von Heidendorf, 18/1, 1883, p. 109.

⁴⁹ von Heidendorf, 18/1, 1883, p. 102-104.

⁵⁰ von Heidendorf 18/1, 1883, p. 104.

timpului, textele sunt presărate cu expresii franțuzești, latinești și cu unele din graiul local. Alături de „*casual carmina*” întâlnim pagini frumoase de proză, adevărate probe ale talentului literar al autorilor.

Bibliografie

- Bozac, Pavel 2007 – I. Bozac, Th. Pavel, *Călătoria împăratului Iosif al II-lea în Transilvania la 1773/Die Reise des Kaisers Josef II. durch Siebenbürgen im Jahre 1773, vol I/I. Band*, ediția a II-a/zweite Ausgabe, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane Cluj-Napoca/Klausenburg, 2007.
- Feyer 2008 – C. Feyer, *Grădinile lui Brukenthal*, editura Schiller, Sibiu, 2008.
- Groß1892 – J. Groß, *Zur Geschichte der Heydendorffschen Familie*, în „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde”, vol. 24, Hermannstadt, 1892.
- Heidendorf 1876, 1877, 1880, 1883-1884 – M. C. von Heidendorf, *Eine Selbstbiographie*, în „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde”, vol. 13, 1876, p. 339–351, 565–576; vol. 14, 1877, p. 229–246; vol. 15, 1880, p. 127–161; vol. 16, 1880, p. 158–203, 426–498; vol. 18, 1883-1884, p. 1–379.
- Hermannstadt im Jahre 1790 – Hermannstadt im Jahre 1790. Versuch eines kurzgefassten Handbuchs zur näheren Kenntnis dieser Stadt in politischer, merkantilistischer und wissenschaftlicher Rücksicht zum Gebrauch für Einheimische und Reisende*, verlegt und gedruckt bei Martin Hochmeister, Hermannstadt, 1790.
- Popescu 2000 – E. Popescu, *Johann Martin Stock (1742-1800)*, Selbstverlag des Demokratischen Forums der Deutschen in Rumänien, Hermannstadt/Sibiu, 2000.
- Seraphin, 1894 – Fr. W. Seraphin, *Aus den Briefen der Familie von Heydendorff (1737–1853)*, în „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde”, vol. 25, Hermannstadt, 1894.
- Trausch, Schuller, Hienz 1983 – J. Trausch, Fr. Schuller, H. A. Hienz, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen*, vol. I și III, Böhlau Verlag, Wien Köln Weimar, 1983.

ACTIVITATEA SPORTIVĂ A ASOCIAȚIILOR DE GIMNASTICĂ ALE TINERILOR GERMANI DIN MEDIAȘ (SECOLUL AL XIX-LEA)

Dr. Dionisie Marian Turcu
Drd. Dionisie Vladimir Turcu

Asociația tinerilor germani din Transilvania – Mediaș 1848. Un grup de studenți de la facultatea juridică din Sibiu adresează o notă *Consistoriului superior* în legătură cu importanța și necesitatea gimnasticii.

Theodor Fabini, unul dintre liderii sași, „*un gimnast adevărat, după fapte și caracter*”, a emis o proclamație „*către tineretul săsesc*”, în care a invitat la o adunare publică, la Mediaș, pe toți tinerii, entuziasmați de ideea fraternității, pentru a ridica conștiința socială și națională. Peste 4000 de tineri din toate colțurile Transilvaniei s-au întrunit, în august 1848, la Mediaș și au înființat „*Asociația tinerilor germani din Transilvania*” (*Siebenbürgisch-deutscher Jugendbund*)¹. Adunarea a ales ca președinte un om, care, în ciuda tuturor persecuțiilor, pe care le-a avut de suportat, a muncit neobosit, pentru binele poporului său. Omul acesta a fost Stephan Ludwig Roth, la acea vreme preot în comuna Moșna, lângă Mediaș. Sub conducerea lui, adunarea a fixat scopul asociației, „*ridicarea naționalității, prin educarea unor oameni capabili și trezirea conștiinței naționale, prin mijlocul cel mai eficace - prin gimnastică, în legătură cu muzica și tirul, toate acestea fără a neglija educația intelectuală*”².

Pentru ziua de 15 august 1848 a fost programată o nouă adunare, însă datorită evenimentelor politice, a revoluției, aceasta nu a mai avut loc. Întemeietorul asociației, Theodor Fabini, a căzut în luptă, iar Stephan Ludwig Roth a fost împușcat la 11 mai 1849, la Cluj.

Însemnătatea gimnasticii în școli a fost recunoscută și apreciată de regimul austriac. În septembrie 1849 s-a publicat un plan de organizare pentru gimnaziile și școlile reale din Austria, după care, în curând, s-au reorganizat și școlile medii ale populației germane din Transilvania.

Acesta era un plan de a introduce gimnastica, pe lângă muzică și desen, ca obiect facultativ. Consistoriul Superior al Bisericii Evanghelice din Transilvania a înaintat o notă către delegatul Ministerului Cultelor și al Învățământului din Transilvania în privința reorganizării gimnaziilor și a școlilor reale, unde, între altele, și-a manifestat dorința de a introduce „*muzica, desenul și gimnastica, ca obiecte*

---

¹ Teutsch 1888, p. 381-385.

² Teutsch 1888, p. 381-385.

obligatorii, cu motivarea necesității practicării gimnasticii în formarea omului integru, cerință formulată și de alte instituții, din alte țări, în 1847,. Era nevoie urgentă de această reorganizare, se menționează de asemenea, acordarea de scutiri medicale, în cazuri excepționale, desigur”³.

Cu toate acestea la școlile medii săsești găsim și mai departe gimnastica ca obiect facultativ.

Asociația de gimnastică a sașilor din Transilvania, Mediaș 1862. Din partea Berlinului care nu se putea adresa direct Austriei, a apărut un apel pentru formarea unor societăți de gimnastică. Luând ca punct de plecare acest apel, prof. Heinrich Neugeboren, a invitat, prin gazeta Brașovului „*Kronstädter Zeitung*”, pe toți iubitorii de gimnastică pentru ziua de 28 septembrie 1861 în sala de gimnastică pentru a înființa o societate de gimnastică. Adunarea a avut loc cu o participare numeroasă.

Rezultatul a fost înființarea unei „*societăți libere*”, sub numele de „*Erwachsene Turnfreunde*”. Această societate a constituit mai târziu baza societății de gimnastică din Brașov. Prima „*societate liberă*” a fost condusă de Heinrich Neugeboren, ca președinte, Theodor Kühlbrandt, ca maestru de gimnastică și Walter Teutschländer, ca secretar. La începutul anului 1862 numărul membrilor era numai de 32 de persoane, dar numărul acestora creștea vizibil, de la o zi la alta. În curând sfera de activitate s-a extins în afara Brașovului, căutând adepți și protectori și în alte orașe săsești.

În martie 1862, H. Neugeboren a adresat un apel către toți gimnaștii și susținătorii gimnasticii din Transilvania, pentru a organiza o serbare generală a gimnasticii și pentru a constitui, cu această ocazie, o „*asociație de gimnastică a sașilor din Transilvania*” (Siebenburgisch-sächsischer Turnverein Turnerbund). Momentul era favorabil, apelul a găsit peste tot un viu răsunet⁴. Astfel, în numele gimnaștilor din Mediaș, Johann Fabini a adresat o invitație către toți gimnaștii și prietenii acestora și îi invită să ia parte la aceste zile festive ale societăților săsești și în special la demonstrațiile de gimnastică, care vor avea loc în ziua de 5 august 1862, la Mediaș.

În acele zile au avut loc consfătuiri unde s-a dezbătut problemele gimnasticii. La această sărbătoare, în „*țara viilor*”, unde acest mare entuziasm a fost exprimat prin gimnastică și cântece, s-a adunat o mare mulțime de oaspeți, din toate districtele săsești.

Cu această ocazie, la consfătuire s-a tras concluzia că „*gimnastica contribuie în mod esențial la dezvoltarea unui popor sănătos la trup și suflet, constituie un mijloc*

---

³ *Ibidem*, p. 392.

⁴ Teutschländer, p.19,

pentru trezirea ideilor naționale, poate fi introdusă, în mod organic în educația poporului și legată în veci de ea.”⁵

Kühlbrandt a adus din Brașov un grup de 30 de gimnaști. Demonstrațiile s-au amânat din cauza unei ploii torențiale, pentru ziua de 7 august.

În zilele de 6-7 august, prin participarea entuziastă a tuturor gimnaștilor din toate categoriile sociale, s-au desfășurat lucrările pentru înființarea unei asociații săsești de gimnastică.

Consfătuirea s-a desfășurat sub președinția directorului gimnaziului bistrițean Gottlieb Budaker, a dezbătut proiectul statutului și l-a aprobat cu mici modificări. Statutul s-a făcut după modelul asociației Gustav-Adolf, care pentru început urma să funcționeze ca o asociație principală și numai după aprobarea statutului de către autoritățile oficiale să se înființeze societăți pe orașe.

Conducerea provizorie a acestei asociații principale a fost încredințată orașului Brașov (Neugeboren - președinte, Teutschländer - secretar). Statutul, multiplicat și tipărit, trebuia trimis în toate orașele, urmând a fi definitivat în următoarea așa numită „Ziua de gimnastică”, care trebuia să fie organizată la Cincu Mare. Cu formarea societăților locale de gimnastică au fost însărcinați bărbați din toate orașele și târgurile mai mari⁶.

După terminarea consfătuirilor a avut loc serbarea de gimnastică. Aceasta era a doua serbare comună a întregului tineret săsesc pe terenul de gimnastică din Mediaș, pe care se înălța acum și monumentul lui Stephan Ludwig Roth, părintele gimnasticii din Mediaș, și din toată Transilvania.

Mii de oameni s-au adunat pe teren pentru a se bucura de performanțele gimnaștilor. La sfârșitul demonstrațiilor, Budaker, reprezentantul arbitrilor, a relevat performanțele brașoveanului Karl Orendi (care în momentul respectiv, lucra la București), ca și a maștrilor de gimnastică Fabini și Kühlbrandt.

Gottlieb Budaker, directorul gimnaziului din Bistrița declară că „brașovenii au pășit înainte în cauza atât de importantă a gimnasticii, dând un exemplu de urmat de toți ceilalți. Când gimnastica cultivată de întregul popor săsesc va da roade, aceasta se va data cu data de 7.08.1862”. El ar dori „ca fiecare localitate din patrie⁷ să aibă un Kühlbrandt, cu idei mărețe și cu un entuziasm sănătos pentru cauza nobilă a gimnasticii”⁸.

Probabil sub impresia serbării de gimnastică de la Mediaș, Neugeboren s-a hotărât să editeze, la Brașov, un ziar de gimnastică (1862), intitulat „Turnglocke”, lucru pe care l-a și făcut după câteva luni, numai pentru adunările gimnaștilor de

---

⁵ *Deutsche Turnzeitung*, 1893, nr.8, p.130.

⁶ *Deutsche Turnzeitung*, 1893, nr.8, p.131.

⁷ Când spune patrie se referă la Transilvania.

⁸ Teutschländer, p.21.

la Braşov. Acest ziar era un supliment al ziarului „*Kronstädter Zeitung*”. Au apărut în total doar 10 numere.

Avântul pe care l-a luat gimnastica la adulţi, exercita un efect indirect şi asupra gimnasticii şcolare. În ciuda taxei de 4 florini care mai exista la gimnaziu şi seminarii, frecvenţa la orele de gimnastică creştea în mod îmbucurător, de la an la an.

Neugeboren şi Teutschländer au înaintat prezbiteriului evanghelic, la 1 octombrie 1862, o cerere, prin care cereau să se introducă, pentru băieţi gimnastica, în mod obligatoriu, să se organizeze un curs de calificare pentru maeştrii de gimnastică şi să se introducă gimnastica şi la şcoala de fete.

În anul următor, 1863, Societatea de gimnastică a luat hotărârea de a trimite la cea de-a treia serbare generală de gimnastică de la Leipzig reprezentanţi din Transilvania. Delegaţia a fost formată din gimnaşti din Mediaş şi Braşov (le putem considera primele „*întreceri internaţionale de gimnastică*”, chiar dacă ele au avut doar un scop demonstrativ).

Gimnaştii rămaşi acasă au încercat să ducă la bun sfârşit înfiinţarea asociaţiei generale (astăzi am putea spune, a „*federaţiei de gimnastică*”).

Consfăturile începute la Mediaş au continuat, de data aceasta, cu ocazia „*Zilei gimnasticii*”, la Cincu Mare, aşa cum se stabilise iniţial.

La această consfătuire reprezentanţii gimnasticii din Sibiu, Sighişoara, Bistriţa şi Rupea au fost împotriva înfiinţării asociaţiei, iar cei din Braşov, Mediaş şi Reghin au fost pentru. Discuţiile asupra statutului prelucrat de braşoveni nu s-au definitivat, motivul amânării înfiinţării fiind următorul: „*cauza gimnasticii încă nu este destul de aprofundată*”⁹.

Totuşi, în urma propunerii reprezentanţilor de la Braşov, s-a luat hotărârea de a interveni la *Consistoriul suprem* pentru a se introduce gimnastica în toate oraşele din Transilvania, în mod obligatoriu la băieţi. „*Gimnaştii adulţi şi prietenii gimnasticii*” din Braşov, care au avut intenţia de a constitui „*asociaţia generală de gimnastică*”, după consfăturile de la Cincu Mare, au luat măsuri urgente de a transforma societatea lor liberă într-o societate cu o structură fermă. Astfel, că la data de 7 ianuarie 1864 a urmat constituirea definitivă a „*Societăţii săseşti de gimnastică din Braşov*”, pe baza statutului aprobat de forurile superioare¹⁰.

Prezbiteriul evanghelic din Mediaş a închiriat şi a amenajat pentru activitatea de gimnastică şcolară un pavilion de vară. Spre sfârşitul anului 1870 s-a împlinit în sfârşit o dorinţă mai veche, de a intra în posesia unei săli de gimnastică. Comunitatea evanghelică ajutată financiar de un compatriot, proprietarul unei

---

⁹ Teutschländer, p. 22.

¹⁰ Teutschländer, p. 22.

mine, care locuia la Londra, și prin donația Asociației de tir, și-a creat fondul bănesc necesar pentru construirea unei săli de gimnastică¹¹.

Concluzii. Lăudabilă este și implicarea unei părți a autorităților locale în sprijinirea activității gimnasticii prin amenajarea de baze materiale, prin organizarea demonstrațiilor de gimnastică, a înființării unor societăți și asociații sportive, a propagandei făcute, a sprijinului acordat în vederea construirii unor săli de gimnastică și dotarea acestora cu echipament corespunzător.

Bibliografie

Giura 1999 – L. Giura L., *Pe urmele lui Stephan Ludwig Roth*, Sibiu, 1999.

Heintz 1968 – F. Heintz, *Contribuții la istoria educației fizice a populației germane din Transilvania*, lucrare de diplomă, IEFS, București, 1968.

Mureșan 1983 – C. Mureșan, *Șt. L. Roth – Scrieri, mărturii, corespondență*, București, 1983.

Teutsch 1888 – Friedrich Teutsch, *Die Schulordnung von Honterus, Die Siebenburgisch-sachsische Schulordnungen*, Berlin, 1888.

Teuschländer 1891 – W. St. Teuschländer, *Geschichte der evangelischen Gemeinden in Rumänien, mit besonderer Berücksichtigung des Deutschtums*, Sibiu, 1891.

Turcu 2004 – D.M. Turcu, *Educația fizică în Transilvania din secolul XV până la cel de-al doilea război mondial*, Sibiu, 2004.

Deutsche Turnzeitung, 1893.

---

¹¹ *Deutsche Turnzeitung* 1893, p. 131.

ADUNAREA GENERALĂ A ASTREI DE LA MEDIAȘ (1897)

Dr. Lucian Giura

Adunările Generale anuale ale *Asociațiunii*, reprezentau importante etape în diacronia acesteia; era locul de întrunire, de exprimare și schimburi de idei ale fruntașilor, membrilor și simpatizanților Astrei, apreciate de exegeți drept prilejuri așteptate și prețuite de românii înrolați în această mișcare culturală pentru spectrul larg, bogat și diversificat de manifestații științifice, culturale și artistice, de valorificare a posibilităților culturale locale, de participare a pleiadei de cărturari din diversele domenii ale științei și culturii, de numeroșii membri ai *Asociațiunii*¹.

La Lugoj, în Banat, cu prilejul Adunării generale a Astrei din anul 1896, s-a propus ca viitoarea întâlnire generală de acest fel să aibă loc în Mediaș; ideea a fost validată în plenul ședinței Comitetului central al *Asociațiunii* desfășurată în 21 iulie 1897. Astfel, cea de a 38-a Adunare Generală a „*Asociațiunii*”, condusă de președintele acesteia Ioan Micu Moldovan, se desfășoară la Mediaș în zilele de 27-28 august 1897².

Convocarea oficială a membrilor aștriști purtând semnăturile lui Ioan Micu Moldovan, în calitate de deținută de președinte și a Dr. V. Bologa – secretar II a fost publicată în coloanele revistei *Transilvania*³. Cu doar câteva zile înainte de marele eveniment, o publicație sibiană insera în coloanele sale programul Adunării generale de la Mediaș:

„1. În preseara Adunării generale (14/26 august a.c.) seara de cunoștință la grădina Hotelului „Strugure” („Traube”);

2. În 15/27 august:

- a) la 7½ ore la 10 a.m. primirea Comitetului central al „Astrei” la gara Mediașului;
- b) În aceeași zi, la 10 ore a.m. primirea Comitetului central al „Astrei” la gara Mediașului;
- c) La orele 11 a.m., Ședința I-a a Adunării generale în Sala cea mare de la Hotelul „Strugure” („Traube”);
- d) de la 2 ore p.m., banchet în pavilionul „Schützen”;
- e) la 8 ore seara concert în grădina Hotelului „Schützen”.

3. În 16/28 august:

- a) la ora 9 a.m., ședința a II-a a Adunării generale;
- b) la 2 ore p.m. prânz comun în grădina Hotelului „Strugure” („Traube”)

4. În 17/29 august:

¹ Matei 1992, p. 26.

² Matei 2005, p.69-70; Macavei 2011, p.38.

³ *Transilvania*, XXVIII, 1897, VII, p. 93-94.

La 10 ore a.m. excursie la Băile de la Bazna"⁴.

Referindu-se la eveniment, un articol intitulat „Asociațiunea” , publicat în paginile „Telegrafului român”⁵, consemna următoarele: „După aproape două decenii, de la adunarea Asociațiunii ținută la Sighișoara |3-4 august 1879 – n.n.| este întâiul caz că românii de pe meleagurile galbene ale Târnavei Mari, sunt scoși din cadrele vieții lor”. Aceeași publicație, în articolul „Zilele Asociațiunii la Mediaș”⁶, nota: „Interesul pentru Asociațiunea noastră cuprinde tot mai mult teren. A străbătut până jos în masele poporului, că avem și noi românii un centru în jurul căruia ne putem grupa toți cei dornici de progresul și de cultura neamului nostru. În Ardeal nicicând nu s-a observat aceasta mai clar ca la adunarea de la Mediaș. E zi de sărbătoare”.

La vremea respectivă, Mediașul, era un oraș „per eminentiarum” sășesc ce număra peste 2000 de suflete românești, cei care „au făcut posibilul” să se pregătească Astreii o primire remarcabilă: „Mersul Comitetului și al oaspeților sosiți azi dimineață, de la gară și până în oraș a fost un mers triumfal printre grupele (sic!) de țărani și țărance române, care aclamau neconținut”⁷, continuând cu aprecierile, respectiva publicație insera: „Micul orașel sășesc s-a românicizat cu totul. Pe strade (sic!) pretutindeni nu vezi decât români. În toate localurile nu întâlnești decât români, popor de la sate și domni de la orașe. Coloritul vechiului oraș s-a schimbat cu totul, și, din păcate, liniștit ce era, azi e numai mișcare și viață”⁸. Am insistat mai mult pe relatările presei contemporane evenimentului cu gândul de a ne insinua cât mai bine în „parfumul și pulsația” acestuia.

În plan local s-a organizat un Comitet de primire a participanților la Adunarea generală, în componența căruia consemnăm pe următorii: protopopul greco-catolic Ioan Moldovan – președinte; protopopul ortodox Romul Mircea – vicepreședinte; avocatul Dr. Ioan Ivan – secretar I; subinginer Victor Muntean – secretar II; învățătorul Alexandru Suciuc – casier; învățătorul Filon Necșă – controlor și membrii: Dionisie Roman, Mihail Popoviciu, Athanasie Popoviciu, George Sâmplăcean, Valeriu Scutea, Ioan Fenechiu.

Comitetul de încartiruire în fruntea căruia se afla neobositul Dionisie Roman a rezolvat cu brio cazarea tuturor participanților printr-o conlucrare eficientă cu „confrații sași |care | s-au oferit cu drag să primească oaspeți români”.

Primirea membrilor Comitetului central al Astreii, la Gara din Mediaș, a fost marcată de cuvântarea protopopului Ioan Moldovan :

„Ilustre d-le vice-președinte! Prea Onorat Comitet și Prea stimați domni !

⁴ Foaia poporului, V, 1897, 33, p. 388.

⁵ Telegraful Român, XLV, 1897, 89, p. 355.

⁶ Telegraful Român, XLV, 1897, 90, p. 361.

⁷ Tribuna, XIV, 1897, 181, p. 721.

⁸ Tribuna, XIV, 1897, 181, p. 721.

Când a creat Dumnezeu lumea mare, respirând întunericul, a făcut mai întâi lumina, iar pentru dezvoltarea, perfecționarea lumii mici a omului a lăsat să-i se lumineze mintea prin știință și cultură. Ceea ce la noi astăzi e simbolizat prin lumina, ce-o revarsă <Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român >, care e focalarul, e soarele, care respiră știința și cultura asupra tuturor fiilor neamului nostru.

Toate popoarele mari din lume prin astfel de asocieri au putut să se avânte la înălțimea chemării lor, momite de marele creator, - precum și noi Românii astăzi, prin această asociere literară și culturală putem și ne numărăm în concertul popoarelor culte, ceea ce a fost intențiunea și voința nealterabilă a întemeietorilor acestei instituțiuni nobile. În dumneavoastră cu dragoste ne închipuim pe acei întemeietori și mari apostoli ai românismului, cari și atunci, iar D-Voastră astăzi chemați sunteți a purta în fruntea poporului nostru stindardul cultural. Cu dragoste ne înrolăm și noi românii din Mediaș și jur sub acest stindard și ne grupăm în strânse rânduri în jurul D-voastră, pentru ca cu [sic!] abnegațiune, cu jertfe, cu voință și cu lucrarea să vă ajutăm la continuarea și terminarea acestei opere mărețe și sfinte.

Pășiți dar' cu deplină încredere în mijlocul nostru, ca la frați dulci și de un sânge – inimile noastre sunt deschise. Deschise sunt inimile iubitului nostru popor de la țară carele a ieșit întru întâmpinarea D-voastră. Deschise sunt inimile stimaților noștrii concetățeni germani din acest oraș, carele cu mare bunăvoință și afabilitate vă primește în sânul său.

Și când mă aflu în prea plăcuta pozițiune de a vă saluta și a vă mulțumi din inimă pentru dragostea ce a-ți manifestat venind la noi, în numele intelighenței și al poporului român din Mediaș și jur, vă zic un bine a-ți venit"⁹.

În șirul participanților, alături de președintele Ioan Micu Moldovan, sosit cu o zi înainte la Mediaș, amintim: Ilarion Pușcariu – vicepreședintele Astrei, George Pop de Băsești, Nicolae Cristea (Sibiu), Basil Rațiu (vicar Făgăraș), Axente Sever, Rubin Pațița, Dr. Elefterescu, profesorul Străjan (Craiova), Dr. Augustin Bunea, Pr. Hossu și Dr. Marcu (Blaj), Dr. Liviu Lemenyi, Dr. Ilie Beu (Sibiu), Dr. Ioan N. Roman, președintele Ligii, secția Bruxelles, Ioan T. Ghica, președintele Ligii, secția Paris, avocatul Tissu din Panciova, părintele Neagoe din Petrovosello – Banat, ziaristii Grig Maior de la „Gazeta Transilvaniei” , Aurel C. Domșa de la „Unirea” și reprezentantul „Tribunei” din Sibiu.

În articolul *Adunarea „Asociațiunii” la Mediaș* apărut în paginile publicației „Foaia poporului”¹⁰ se preciza: „Frumoase și înălțătoare serbări românești au fost de Sfânta Mărie și zilele următoare în Mediaș. Românii din toate unghiurile țării s-au întrunit pe malurile Târnavei, în vechiul oraș săsesc-românesc, ca să aducă primos culturii

⁹ *Tribuna*, XIV, 1897, 181, p.722.

¹⁰ *Gazeta Transilvaniei*, V, 1897, 35, p. 409-410.

naționale și cu sfatul și înțelepciunea lor să dea un nou avânt, nouă putere și încurajare culturii neamului nostru”.

S-au ținut trei ședințe: una vineri, de Sfânta Maria și două în ziua următoare – sâmbăta, în Sala mare a Hotelului Traube, împodobită cu verdeață și stegulețe naționale. Cuvântul de deschidere este rostit de președintele Asociațiunii Ioan Micu Moldovan care, în vorbirea sa, printre altele a menționat: „Adunarea generală de la Mediaș a fost lipsită de participare numeroasă din partea publicului român, de însuflețire și splendoare, dar a fost bogată în fapte cari se vor resimți în viața și activitatea Asociațiunii pentru timpuri îndelungate”, subliniind în final faptul că : „După viața de 36 ani și noi putem zice <Asociațiunea > nu a fost, ci va fi”¹¹.

Apoi, Secretarul II al Asociațiunii prezintă Raportul general despre activitatea Comitetului central al „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român” în decursul anului 1896¹². În raportul Comisiei de „cenzurare” a Raportului general despre activitatea Comitetului central al Asociațiunii pe anul 1896 se făceau următoarele precizări:

- renunțarea dr. Vasile Bologa (numit director al Școlii de fete a Asociațiunii) la postul de secretar II făcându-se următoarea propunere: „După ce statutele aprobate prevăd alegerea funcționarilor în competența Comitetului, acest comitet caută a întregi acel post”;

- la capitolul V al Raportului de activitate, se propune: „Comisia luând la cunoștință consemnarea stipendiilor își exprimă dorința ca comitetul (sic!) central, la conferirea stipendiilor și ajutoarelor să fie cu posibilă și echitabilă considerare la întreg teritoriul Asociațiunii noastre, ca astfel să se reverse lucrarea binefăcătoare a Asociațiunii în toate părțile”;

- se recomanda Asociațiunii în a acorda atenție maximă economiei de casă;

- sunt apreciate donațiile primite din partea: Institutul de credit și de economii „Albina” din Sibiu, în valoare de 20.000 fl. Pentru crearea unui institut de băieți; 1.000 fl. tot de la Institutul „Albina” pentru Școala de fete, 400 fl. din vânzarea biografiei lui Avram Iancu, oferite Asociațiunii de Iosif Sterca Șulutiu și 50 de fl. dăruiti de cavalerul Alexandru Goian din Zadova (Bucovina).

Un moment distinct, aparte, în timpul desfășurării Adunării generale de la Mediaș l-a constituit lectura scrisorii de donație a lui Stroe Beloescu pe care o inserăm în cele ce urmează:

„Romania, Bârlad, 1897, August 15

Domnule Președinte,

Dominatu de onorea Natiunii mele Române și de dorința prosperității ei prin cultură pe tote terenele (sic!) în perspectiva unui frumosu viitoriu demnu de originea ei,

¹¹ Transilvania, XXVIII, 1897, VIII, p. 129, 133.

¹² Transilvania, XXVIII, 1897, VIII, p. 95-104; SJSAN, Fond Astra, doc. 429/1897, f. 7-14.

oferu Asociațiunei transilvane pentru literatura Română și cultura Poporului Român-, din economiele mele ca Profesoru la Liceul Codrianu din Bârladu, - suma de douedeci mii de lei, pentru formarea unui fondu pe numile scumpiloru Părinți – Stana și Stro Belloiu din Săcele, care sumă să se utilizeze prin procente, la realizarea înalteloru scopuri ale acestei Asociațiuni, cu preferință- pe câtu se va puté la acele relátive la conservațiunea nationale în părțile mai espuse periculeloru de desnaționalizare.

În consecință vé rogu, Domnuile Președinte, sé dispuneți a mi' se indica unde și la adresa cui se' trámitu acesta ofrandă.

Dorescu cu cea mai mare căldură eternă prosperitate acestei Asociațiuni.

Primiți, Domnule Președinte, încredințarea despre distinsa mea considerațiune.

Stroe S. Belloescu

Profesor

Domniei Sale

Domnului Președinte al Asociațiunei Transilvane pentru literatura română și cultura poporului român¹³.

La oferta trimisă, președintele Ioan Micu Moldovan răspunde mulțumind donatorului, apoi trimite scrisoarea de donație, însoțită de răspunsul făcut acesteia, pe adresa Comitetului Asociațiunii, în 2 septembrie 1897¹⁴.

Referindu-se la importanța donației, „Transilvania” consemna: „Această măreață donațiune este-mai ales astadi- cu mult mai mult decât un simplu act de munificență (dărnicie, generozitate – n.n.). Ea este nu numai o binefacere materială, ci tot odată și o onore și un sprijin moral pentru poporul românesc, pentru că faptul, că un învățător eșit din sânul poporului, după-ce prin muncă grea și consumatoare și-a putut câștiga o modestă avere, vine și se lipsește încă în viață, în pragul bătrânelor, de o însemnată parte a rodului muncii sale și o dăruiesce pentru luminarea neamului seu, este dovada cea mai eclatantă, că în poporul român trăiesce cel mai fierbinte dor de cultură și cele mai patriotice virtuți”¹⁵.

În ceea ce privește numărul membrilor Astrei se propunea ca să se investească un efort special în creșterea numărului acestora: „... se exprimă dorința ca atât Comitetul central cât și mai ales despărțămintele se luase într-acolo ca membrii Asociațiunii să se sporească în proporție considerabilă cu numărul nostru”;

- se relevă și stăruința depusă de Comitetul central și a întregii colecțiile de ziare și reviste pentru care se face apel la toți membrii Asociațiunei;

- se apreciază în mod cu totul special efortul general de redactare și tipărire a Enciclopediei române;

¹³ SJSAN, Fond Astra, doc.509/1897, f. 3.

¹⁴ SJSAN, Fond Astra, doc.509/1897, f.1-2.

¹⁵ *Transilvania*, XXVIII, 1897, VIII, p. 130.

- Gh. Bogdan Duică, plecând din țară, și-a înaintat demisia din funcția de membru supleant. Se propune ocuparea și a acestui loc din structura de conducere astristă¹⁶.

Se procedează apoi la alegerea comisiilor de lucru:

1. Comisia pentru cenzurarea raportului formată din: George Pop de Băsești, mare proprietar în Băsești, Dr. Liviu Lemenyi - referent școlar în Sibiu și Gavril Precup, profesor gimnazial în Blaj;

2. Comisia financiară alcătuită din următorii: Ioan Simionaș din Deva, Nicolae Garoiu, avocat în Zărnești și Iuliu Bardosy, inspector regesc de școli, pensionar în Sibiu.

3. Comisia pentru ridicarea Casei naționale în Sibiu și pentru internatul de băieți: Nicolae Ivan - asesor consistorial în Sibiu, Dr. Elie Dăian - publicist în Sibiu, Nicolae Maneguț - protopop în Mureș-Odorhei, Rubin Pațiția - avocat în Alba-Iulia, Petru Tisu - avocat în Panciova, Vasile Zăhan - avocat în Dumbrăveni și Dr. Isidor Marcu - profesor seminarial în Blaj;

4. Comisia pentru înscrierea de noi membri: protopopii Romul Mircea și Ioan Moldovan și Dr. Ioan Ivan, avocat în Mediaș;

5. La propunerea lui Isidor Marcu, în componența Comisiei de candidare și de validare se constituia din următorii: Basiliu Rațiu, vicar în Făgăraș, Dr. Augustin Bunea, secretar consistorial în Blaj.

Se dau citire telegramelor de felicitare sosite pe adresa Adunării generale: de la românii lugojeni, Popovici și alții din Bocșa Montană, dr. Țipău din Bistrița, publicațiile „Tribuna” și „Foaia poporului” din Sibiu; I. Gherman din Blaj, Virgil Onițiu din Brașov, românii din Cluj, Podoabă pentru despărțământul Cluj, dr. Pop din partea despărțământului Năsăud, Vasiliu Ignat, Demetriu Negrean, Ioan Cutean, Paul Papp, Dr. Constantin Popovici și dr. Gavril Cosma din Beiuș.

Secretarul II al Asociațiunii, Dr. Vasile Bologa, citește rezoluția Ministerului de interne prin care se notifică aprobarea noilor statute¹⁷, adunarea luând act de aprobare prin manifestări de vii mulțumiri. Statutele modificate și aprobate intrau în vigoare la data desfășurării prezentei Adunări generale a Asociațiunii¹⁸.

În urma unui protest scris, înaintat președintelui Asociațiunii, nemulțumit pentru faptul că fruntașii acestetei organizații culturale, l-a presiunea Ministerului

---

¹⁶ SJSAN, Fond Astra, doc.529/1897, f.3-5b.

¹⁷ Trei exemplare manuscris, identice, bilingv româno-maghiar din Statute se păstrează la SJSAN, Fond Astra, doc. 549, f. 3-4. Vezi și *Siebenbenbürgisch-Deutsches Tageblatt*, XXIV, 1897, 7.196, p. 857.

¹⁸ *Transilvania*, XXVIII, 1897, VII, p. 169-181.

de Interne ungar, au scos din titulatura Astei cuvântul „*transilvană*”, avocatul Dr. Amos Frâncu¹⁹ își dă demisia din rândul membrilor Comitetului central al Astei²⁰.

În ideea clarificării unei alte probleme ridicate în cadrul acestei ședințe a Adunării generale menționăm faptul că o notă informativă purtând semnătura lui Ilarion Pușcariu - vicepreședinte și V. Bologa - secretar II, înaintată „*Onoratei Adunări generale a Asociațiunii, în Mediaș*”²¹ motiva neacordarea unor premii pentru lucrări populare în domeniul dreptului public prin cheltuielile financiare suportate de Asociație în anul respectiv pentru: lucrări de îmbunătățirea confortului în edificiul Școlii civile de fete, introducerea iluminatului electric în edificiile Asociațiunii, achiziționarea unui teren intravilan etc. dându-se garanții că „*Se va ține însă în evidență și la ocasiunea dată, permițând mijloacele Asociațiunii, se va satisface și acele autorizări*” (premiile respective !-n.n.).

În cadrul Adunării generale de la Mediaș s-au făcut o serie de propuneri de maximă importanță pentru Asociație: 1. Înființarea Muzeului Național al Românilor Cisalpini; ideea întemeierii unui muzeu s-a conturat spre sfârșitul secolului XIX, iar decizia de a-l construi este luată acum, la Mediaș, în cadrul Adunării generale a Asociațiunii. În rezoluția adunării se specifica rolul noului edificiu. „*Un muzeu istoric al Românilor din patrie, împreună cu colecțiuni arheologice și numismatice și cu o arhivă pentru păstrarea documentelor de interes pentru istoria română*”.

Se propune ridicarea unei Case Naționale și a unui internat pentru băieți în Sibiu²². Casa Națională, construită pe locul fostului imobil situat în Strada Morilor nr. 6 avea să adăpostească: un muzeu istoric și etnografic, colecții arheologice și numismatice, o sală de spectacole, birourile Asociațiunii, arhiva.

În același context, Nicolae Togan propune ca în cadrul Adunării generale de la Mediaș să se distribuie poporenilor gratuit din publicațiile Asociațiunii²³.

În cadrul Adunării generale de la Mediaș au fost prezentate următoarele dizertații: Axente Sever, *Despre bunătatea și foloasele făinei cernute cu ciurelul și cu sita rară și despre zidirea morilor fără iaz*²⁴; Ion Pop Reteganul, *Ceva despre Pinteza Viteazul*; Vasile Lupescu, *Date istorice, etnografice și statistice despre români în genere și despre macedo-români în specie*²⁵. Printr-o scrisoare adresată conducerii Asociațiunii, septuagenarul erou de la 1848, Axente Sever declara următoarele: „*Onorată*

---

¹⁹ Frâncu Amos (1866-1933), avocat și om politic, apărător în procesul memorandiștilor din 1894 și militant de seamă pentru Unirea cea Mare de la 1 Decembrie 1918.

²⁰ SJSAN, Fond Astra, doc.538/1897, f. 2-4, scrisoarea intitulată *Motivele votului separat*.

²¹ SJSAN, Fond Astra, doc. 538/1897, doc.173/1897, f.1.

²² *Transilvania*, XXVIII, 1897, VII, p. 182-196.

²³ SJSAN, Fond Astra, doc. 449/1897, f. 1.

²⁴ SJSAN, Fond Astra, doc. 549/1897, f. 1.

²⁵ Matei 2005, p. 69-70.

Direcțiune! Crediendu ca unu mare bine a contribui cu tôte puterile pentru luminare culturală și înavușirea poporului, ferindu-l pre cât putem de multe rele am conceputu alaturata lucrare cu scopul și menirea aratata în fruntea ei!|....|O aștern Onorabilei Direcțiuni, ca de o va afla demna și potrivită de a fi cetita în Adunarea generale din 27-28/a.c. să o ia în considerațiune, dându-mi voia de a o spune.

Brașovu, în 5 august '897

*Axentie Severu*²⁶

Propunerea prof. dr. Vasile Glodariu, pensionar din Ocna Sibiului, care oferă spre a fi prezentată o dizertație privind etimologia unor cuvinte în limba română, care potrivit acesteia „*va revărsa o lumină mare istoriei limbei noastre și prin aceasta asupra originii neamului*” nu este inclusă în programul Adunării de la Mediaș²⁷.

Banchetul s-a ținut seara în pavilionul de sticlă de la Hotelul „Schützen”. Au participat toți aștrii prezenți la care se alătură și primarul sas al Mediașului, Theil împreună cu protonotarul sas. „*Primarul orașului, în limba germană, a dat expresiune bucuriei pentru onoarea ce s-a făcut orașului Mediaș, ca asociațiunea culturală să-și țină ședințele în Mediaș, și a salutat poporul român, care face progrese uimitoare în toate direcțiile și este vrednic să fie considerat de un element de ordine și de civilizație aici în Ardeal*”, comenta o publicație sibiană²⁸. Se remarcă, de asemenea toastul lui George Pop de Băsești, adresat fruntașilor români medieșeni, pe care îi îndeamnă călduros la conlucrare frățească și la concordie. Spre finalul întrevederii, participanții asistă la un concert muzical susținut de „*neorusticii*” (gipsi!) din Bratei.

În cadrul Ședinței a II-a desfășurată a doua zi sunt citite alte telegrame de felicitare venite pe adresa Adunării generale de la numiții Pletos, Domide ș.a. din Năsăud; de la Dr. Popescu și Uilăcan din Reghin; de la românii din Sălaj, Șimleul Silvaniei, Orăștie, Deva, Sângeorgiu Român, Mociu, Arad și din partea publicației „*Telegraful român*” din Sibiu, de la Gurghiu, Ibănești, Hodac. La punctul ordinii de zi privind încasarea cotizațiilor și a înscrierii de noi membrii, Partenie Cosma propunea ca membru fondator al Asociațiunii pe Teodor Pop, avocat în Baia de Criș, achitând și cotizația de 200 fl. În același sens, dr. Crăiniceanu, medic în Oravița, propunea prezidiului Adunării generale înscrierea lui Ioan Muntean, proprietar în Agârbiciu, ca membru pe viață al Asociațiunii achitând și cotizația de 100 de fl. Membrii Adunării sunt informați apoi despre evoluția Bibliotecii Astei precum și asupra producției și activității literare a Asociațiunii. Deosebit de interesantă a fost dezbaterea specială asupra raportului general al Comitetului, în special chestiunea ajutorării școlilor care a preocupat mult dezbaterea. Dar, cea

²⁶ SJSAN, Fond Astra, doc. 416/1897, f. 1-1b.

²⁷ SJSAN, Fond Astra, doc. 475/1897, f.1-4.

²⁸ *Telegraful Român*, XLV, 1897, 91, p. 361-362.

mai importantă chestiune, care a suscitât interesul maxim al celor prezenți, a fost cea legată de casa națională. S-a ales o comisie formată din șapte membri care întocmește un referat pe care îl prezintă Adunării generale, reprezentantul acesteia. Discursul Dr. Elie Dăianu, reprezentantul comisiei, s-a întins pe parcursul unei ore, și a fost marcat în repetate rânduri „*cu entuziaste aprobări*”. El „*a vorbit frumos, limpede, a vorbit în deplină cunoștință de cauză și a arătat motivele care pledează pentru ridicarea unei Case Naționale la Sibiu*”. Pentru ridicarea muzeului istoric și a internatului de băieți a cuvântat „*cu succes și între aplauzele întregii adunări*”, protopopul Nicolae Ivan. După lungi dezbateri, nu lipsite de încordări și tensiuni, cu argumente pro și contra, s-au votat proiectele cuprinse în programul zilei. Spre finalul dezbaterilor s-au enunțat „*declarațiuni solemne și hotărâte pentru frățietate și solidaritatea românilor în lupta culturală*”. Ca loc pentru desfășurarea viitoarei Adunări generale s-a votat în unanimitate de voturi în favoarea localității Beiuș.

În aceeași zi de 28 august se desfășoară și cea de a treia ședință a Adunării generale, destinată în principal problemelor financiare. S-a dat citire Dării de seamă a veniturilor și cheltuielilor precum și a proiectului de buget pentru anul 1898 și s-a citi telegrama de felicitare trimisă de prof. dr. Gustav Weigand din Leipzig.

În locurile rămase libere în Comitetul central, prin demisia dr. Amos Frâncu ca și a celui vacantat prin decesul profesorului și directorului Institutului din Sibiu, Ioan Hannia (petrecută la 11 aprilie 1897) se propune Adunării generale de la Mediaș ca acestea să fie ocupate de Coriolan Brediceanu și Demetriu Ciuta. În structura de conducere astristă a fost cooptat și Ilie Beu.

Președintele „*încheie ședința, dând expresiune dorinței, ca dezbaterile vii de astăzi să nu ne divizeze, și să rămânem pururea una, în viitor ca și în trecut, pentru prosperitatea Asociațiunii*”.

La 31 august 1897, Dionisie Roman, în numele Comitetului de organizare a Adunării generale a Asociațiunii, ținută la Mediaș, aduce mulțumiri tuturor locuitorilor orașului de pe Târnavă pentru frumoasa primire și ospitalitate acordată tuturor celor veniți dinafara localității, la acest înălțător moment al Asociațiunii: „*für den bekundeten herzlichen Empfang und insbesondere für die gastfreundliche Einquartirung der zahlreich erschienenen Gäste seinen innigsten Dank auch hier auszusprechen*”²⁹. Mulțumiri cu dedicație, sunt adresate și hotelierului Andreas Draser ca și șefului poliției locale, în persoana comisarului Rudolf Finger pentru prestația lor pozitivă la buna desfășurare a evenimentului la care au fost părtași, de altfel, toți medieșenii.

---

²⁹ *Mediascher Wochenblatt*, V, 1897, 227, p. 5.

Bibliografie

Izvoare

SJSAN, Fond Astra – Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, Fond Astra.

Periodice

Foaia poporului, V, 1897, 33 – *Foaia poporului*, anul V, 1897, nr. 33, din 10/22 august.

Gazeta Transilvaniei, V, 1897, 35 – *Gazeta Transilvaniei*, anul V, 1897, nr. 35, din 24 august (6 septembrie).

Mediascher Wochenblatt, V, 1897, 227 – *Mediascher Wochenblatt*, anul V, 1897, Beilage zu nr. 227.

Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, XXIV, 1897, 7.196 – *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt*, anul XXIV, 1897, nr. 7.196, din 17 august.

Telegraful Român, XLV, 1897, 89 – *Telegraful Român*, anul XLV, 1897, nr. 89 din 14/26 august.

Telegraful Român, XLV, 1897, 90 – *Telegraful Român*, anul XLV, 1897, nr. 90 din 19/31 august.

Telegraful Român, XLV, 1897, 91 – *Telegraful Român*, anul XLV, 1897, nr. 91, din 21 august/2 septembrie.

Transilvania, XXVIII, 1897, VII – *Transilvania*, anul XXVIII, 1897, nr. VII, august-septembrie.

Transilvania, XXVIII, 1897, VIII – *Transilvania*, anul XXVIII, 1897, nr. VIII, octombrie.

Tribuna, XIV, 1897, 181 – *Tribuna*, anul XIV, 1897, nr. 181 din 17/29 august.

Lucrări generale și speciale

Macavei 2011 – Elena Macavei, *Asociațiunea Astra și Adunările Generale (1861-2011)*, Sibiu, 2011.

Matei 1992 – P. Matei, *Adunările generale ale „Asociațiunii” – mijloace de afirmare și întărire a conștiinței naționale*, în *„Astra. 1861-1991”. 130 de ani de la înființare*, Sibiu, 1992.

Matei 2005 – P. Matei, *Asociațiunea în lumina documentelor (1861-1950). Noi contribuții*, Sibiu, 2005.

PUBLICAȚIA *AKADEMISCHE BLÄTTER* (1896 – 1914) ȘI PERIOADA SA LA MEDIAȘ (1912 – 1914)

Dr. Nicolae Teșculă

Presă în epoca modernă este pentru istoric unul dintre cele mai bogate și interesante izvoare, care ne permite să dezvoltăm modul cum era organizată societatea, regulile care stăteau la baza acesteia, ce credeau, care era orizontul de așteptare, cum se manifestă mentalitatea epocii și care erau resorturile intime ale acesteia. Pe lângă acestea, istoria presei nu se poate face fără a analiza viața politică a epocii, ziarul având unul dintre cele mai strânse legături cu starea politică, cu dezvoltarea economică, cu nivelul cultural al societății în țară și în epocă.

Ea face parte din viața unei societăți, existența ei este o necesitate obiectivă, pentru că informează cetățenii cu toate aspectele din societate, devine barometrul evoluției societății și de aici va căpăta titlul de *a patra putere în stat*¹.

Formarea mass-media este un semn al modernității. Secolul al XIX-lea face din presă un pion important în viața societății. Acum avem de a face cu o mediatizare a politicii, dar și a economiei și a culturii².

Apărută la începutul epocii moderne noțiunea de presă acoperea o masă dispartă de publicații, iar în secolele următoare tipurile și categoriile s-au diversificat de la presa cu caracter social-politic, la cea literară; de la cea cu caracter economic la cea satirică. Dincolo de aceste caracteristici comune ale publicațiilor, de statutul juridic, de datele tehnice ale fabricației, de aspectul formal, de atitudini, conținutul, originalitatea și specificitatea audienței fiecărui titlu constituie un obstacol în fața studiului global al presei. Aici istoricul trebuie să încerce a consilia statutul individualizat al fiecărui titlu cu prezentarea lumii presei în ansamblul său³.

După cum arătam, presa apare ca urmare a dezvoltării societății moderne, a impulsului dat informării. Spre deosebire de omul medieval, cel modern este doritor de cunoaștere. În acest caz caută, cercetează, întreabă și are o nevoie acută de informații care îi sunt necesare pentru buna desfășurare a activităților sale, în care jocul cererii și al ofertei are un rol bine stabilit și pus la punct.

Periodicele reflectă schimbările și frământările sociale din perioada în care apar. Presă, în cazul fiecărei națiuni, a susținut răspândirea culturii și propagarea literaturii autohtone, comentând totodată și evenimentele istorice la care ea a fost

---

¹ Negrilă 1997, p. 3.

² Seethaler 2004, p. 2.

³ Albert 2002. p.8-10.

martoră. Publicațiile sunt cele care în perioada modernă au avut un rol pozitiv prin răspândirea largă a culturii și transformarea ei într-un bun comun. În același timp a avut și un rol negativ, prin scăderea valorii acestui act cultural⁴.

Alături de ziare un rol important în evoluția presei, l-au jucat revistele specializate, care reprezentau mai mult sau mai puțin interesele unei asociații, a unei anumite grupări sau orientări culturale, economice și sociale.

Mediul transilvan nu va face excepție. Se cunoaște faptul că marile centre tipografice și redacționale în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX erau Clujul, Sibiu și Brașovul. În cazul presei periodice de limbă germană asistăm la o concurență acerbă între Sibiu și Brașov, deși spre finele secolului al XIX-lea vor apare și alte centre cum ar fi: Bistrița, Orăștie, Sighișoara, Sebeș, Mediaș și Reghin.

Primul oraș care sparge monopolul este Bistrița. Pentru anul 1862 Emil Sigerius menționează existența unui prim săptămânal, care apare în acest oraș. El se numea *Bistritzer Wochenblatt* și avea ca redactor pe profesorul Karl Wittstock⁵.

Ziarul va fi editat până în anul 1870 cu o întrerupere în 1865 când nu a mai fost editat. În 1871 va fi tipărit *Neues Bistritzer Wochenblatt*, cu o existență de doar un an. Apariția sa este datorată în mare parte profesorului Michael Kramer. Din 1872 va apărea foaia numită *Bistritzer Wochenschrift* sub conducerea profesorului Karl Schell. Acest ziar se va evidenția a fi un oficios al comitatului Bistrița-Năsăud. Acest lucru a determinat datorită subvențiilor primite și o oarecare limitare și îngrădire a modului în care erau scrise articolele⁶.

Cel de-al doilea centru, unde apare un săptămânal este Orăștie. Aici în tipografia lui August Nagel, va fi editat în 1863 *Brooser Anzeiger*, din 1864 va primi numele de *Brooser Humorist-und Anzeiger*.

La Sighișoara în anul 1869 va fi tipărit primul ziar. El se va numi *Sächsische Volksblatt*, în tipografia nou înființată a lui Friedrich Kraner, care a avut o existență scurtă de doar 10 luni. În 1872 va fi editat la tipografia lui Friedrich Jördens - *Schässburger Anzeiger*. Publicația va renunța la abordarea problemelor politice, însă pe lângă publicațiunile oficiale, problemele privind viața economică, a asociațiilor, activitatea consiliului orașului, al comitatului, ziarul ne oferă din belșug date privind activitățile mondene la Sighișoara.

Din 1879 foaia lui Jördens va avea o concurență serioasă din partea lui *Groß-Kokler Bote*, apărut în tipografia lui Friedrich J. Horeth, cu o apariție săptămânală. Ziarul se dorea a fi un oficios al comitatului Târnava Mare, deci la fel ca și *Bistritzer Wochenschrift*, apăreau o serie de limitări în domeniul cuvântului

---

⁴ Poraczy 2007, p. 333-334.

⁵ Sigerus 1925, p. 3.

⁶ Teutsch 1921, p. 1.

scris determinat de subvențiile oferite de autoritatea comitatensă. Ziarul nu va reuși să acopere prin articole întreaga suprafață a comitatului și se va limita în analiza evenimentelor petrecute la Sighișoara și doar tangențial vor fi abordate date privind celelalte orașe și localități⁷.

După etapa entuziastă a anilor 60 abia la finalul secolului vor apare noi publicații. Acest lucru îl punem în legătură cu dezvoltarea economică a Transilvaniei după criza economică din anii 70 ai secolului al XIX-lea. Apoi putem să punem în legătură cu politica de magharizare a guvernului de la Budapesta, ceea ce a stârnit reacția naționalităților din partea maghiară a monarhiei austro-ungare. Una dintre reacții a fost apariția de noi publicații în orașele săsești. Elita săsească de aici, găsea prin existența foii locale nu doar singurul mijloc de comunicare a informațiilor, ci și unicul mijloc de exprimare națională. Existența publicației fiind o garanție în plus, că identitatea națională există și că poate fi păstrată.

Alături de aceste elemente putem adăuga creșterea gradului de urbanizare a localității, a puterii de cumpărare și a participării active a populației la viața publică. Mărirea rolului comerțului a făcut ca elita să fie tot mai interesată de informații cu caracter local, iar ziarele erau cel mai facil mijloc de comunicație⁸.

Astfel, la Sebeș în 1886 la tipografia lui Johann Stegmann va fi editat *Mühlbacher Wochenblatt*. Existența sa va fi doar de doi ani și abia în anul 1899 va lua ființă săptămânalul *Der Unterwald*, aflat sub redacția lui Viktor Roth. Scopul său era acela de a prezenta evenimentele din Sebeș și zonele învecinate⁹. În anul 1893 la Mediaș în tipografia lui G. A. Reissenberger va apare *Mediascher Wochenblatt* sub redacția lui Franz Ehrlich¹⁰. După un an, la Reghin sighișoreanul Karl Sebesch va pune bazele lui *Sächsisch Reener Wochenblatt*¹¹.

După cum am văzut, la Mediaș apărea din 1893 *Mediascher Wochenblatt*, însă această publicație nu va fi prima apărută în urbea de pe Târnava. Prima publicație se va numi *Siebenbürgische Landwirtschaftliche Blätter (Foile agricole transilvane)*, editată de *Asociația Agricolă Săsească*. La adunarea generală de la Mediaș din 15 august 1872 a asociației se va milita pentru editarea unei foi agricole pentru țărani și se formează un comitet, care la 19 decembrie același an va alege redacția. În conducerea revistei îl avem pe August Salfeld, în calitate de redactor responsabil. În redacție erau dr. Folberth, Josef Caspari și predicatorul

---

⁷ Teșculă 2005, p. 231-248.

⁸ Seethaler 2004, p. 12.

⁹ Sigerus 1925, p. 4.

¹⁰ Despre *Mediascher Wochenblatt* vezi: Brandsch 2003, p. 26-42.

¹¹ Teutsch 1921, p. 1.

Heinrich Fabini. Va apărea până în anul 1881 la Mediaș, fiind editat de Școala agricolă din localitate¹².

Tot la Mediaș va apărea și o publicație de limbă maghiară începând cu anul 1905. Va fi un ziar de informație și va purta numele de *Medgyesi Újság* și va fi editată până în 1918. Apariția era una săptămânală, duminica, abordând o orientare politică neutră¹³.

O altă publicație va fi *Pionier*. Revista a avut o perioadă scurtă de apariție săptămânală între 1912 și 1913 la Mediaș și Sibiu. Ca și subtitlu: *Praktischer Wegweiser für alle Zweige der Land- und Hauswirtschaft, Gemüse-Obst- und Weinbau* sugestiv pentru publicul cărui i se adresa. Redactor responsabil era Wilhelm Oberth¹⁴. Din păcate nu avem date despre rubricatură și conținut.

Revenind la revista *Akademische Blätter*, putem spune că a apărut după modelul unei reviste similare existente în spațiul german. O publicație cu numele *Akademische Blätter* a apărut începând cu anul 1886 la Berlin sub conducerea lui Rudolf Hintze și reprezenta interesele studențimii din Germania¹⁵.

Pentru Transilvania revista a avut mai multe localități de apariție. Între septembrie 1896 și 20 iulie 1910 a apărut la Sibiu, apoi până în august 1912 la Brașov și în perioada septembrie 1912 și iunie 1914 la Mediaș. Revista avea un format folio și apărea lunar. Dintre redactorii săi amintim pe Ernst Buchholzer între 10 septembrie 1900 și 20 august 1906, urmați apoi de alți redactori pentru o perioadă foarte scurtă. Aminim aici pe Victor Kloess, Friedrich Czikel, Hans Graefer, A Polony și Georg Barthmes¹⁶.

Apariția revistei era una lunară cu excepția lunilor de vară, iulie și august când autorii și cititorii erau în vacanță. Revista ținea de *Bund der siebenbürgisch-sächsischen Hochschüler (Federația studenților sași ardeleni)*. Inițial apărută la tiparnița lui Wilhelm Krafft avea un abonament de 3 coroane pe an și o coroană și 50 de heller pe o jumătate de an. Avea ca și subtitlu *Organ der siebenbürgisch-sächsischen Hochschüler*. După cum arată din primul număr se adresa în principal persoanelor cu studii universitare din cadrul națiunii săsești, dar și publicului larg, cu rolul de a promova frumosul în natură și artă, spiritul adevărului pentru viitorul poporului săsesc. Nu dorea să se implice în problemele politice, ci să anime tinerimea academică în jurul valorilor educaționale. În acest sens se dorea ca revista să aibă un conținut care să cuprindă recenzii la problemele culturale

---

¹² Knall 2003, p. 7-22.

¹³ Szabó 2003, p. 43-47.

¹⁴ Rózsa 2001, p. 120.

¹⁵ Zirlewagen 2001, p. 191-192.

¹⁶ Rózsa 2001, p. 123.

naționale, studii cu conținut științific, lucrări poetice, recenzii la lucrări și studii apărute în mediul academic german¹⁷.

După mutarea redacției în 1910 la Brașov la vechea tiparniță a lui Johann Gött se modifică și profilul revistei. În primul rând sistarea apariției în luna august 1910 și prin primirea unui subtitlu *Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, ceea ce arată o nouă orientare politică a publicației prin preluarea redacției de către preotul vicar făgărășan Hans Lienert. Acum apar știri cu privire la burse, perioade de studii, examene ca și rapoarte școlare din Pesta, Cluj, Debrecen, Eperjes, Viena, Graz, Innsbruck, Berlin, Leipzig, Jena și München. Tot acum apare o literatură de călătorie precum și istoria unor instituții locale ca de exemplu Academia de Drept din Sibiu. A promovat existența unor relații de colaborare cu Austria și Germania, precum și asupra activității organizațiilor de tineret germane. Alături de aceasta se adaugă o serie de studii lingvistice cu privire la dialectul săsesc¹⁸.

O dată cu anul al 12-lea de apariție, deci din 1907 în conținutul coloanelor revistei crește profilul literar. Cei care scriu sunt personalități ale vieții politice și sociale și din 1910, după o nouă perioadă de întrerupere își schimbă din nou conținutul, rubricatura și titlul. Printre autori găsim atât reprezentanți ai esteticii moderne, cât și ai clasicismului german. Publicația oferă acum informații cu privire la apariția unor alte reviste locale sau regionale. Revista conține și informații etnografice cu privire la viața la țară¹⁹.

Din septembrie 1912 va fi tipărită la Mediaș la tiparnița lui G.A. Reissenberger. Pentru primul număr redactor responsabil era trecut dr. A. Polony, iar redactor șef Hans Lienert, preot evanghelic din Drăușeni. Din octombrie, A. Polony va părăsi redacția și redactorul șef va rămâne doar Lienert.

Practic are loc doar o schimbare a tipografiei din Brașov la Mediaș, deoarece din 1910, Lienert era redactor responsabil al revistei²⁰. Despre redactorul șef știm că s-a născut la 24 noiembrie 1885 la Cața, județul Brașov, fiind fiu de țăran. Studiile generale le va face în localitatea natală, cele liceale la Sighișoara și Brașov, după care va urma cursuri de teologie, filosofie și germantistică la universitățile din Gießen, Budapesta și Berlin. Se va întoarce în Transilvania în 1909 devenind preot vicar în Făgăraș, din 1911 până în 1916 preot în Drăușeni, între 1916-1932 preot în Bod și din 1932 până în 1954 preot în Brașov. Moare la 7 septembrie 1954 la Brașov²¹.

Despre tipograf știm că s-a născut la Sibiu în 1844 într-o familie de emigranți evanghelicici din Austria. Tatăl său a fost țesător și a murit în timpul

---

¹⁷ Bican 2007, p. 41-43.

¹⁸ Bican 2007, p. 44-46.

¹⁹ Bican 2007, p. 47-50.

²⁰ Tontsch1933, p. 100.

²¹ Sienerth 1993, p. 311-312.

revoluției de la 1848 când li s-a distrus și casa. La 11 ani a intrat ca ucenic la tipografia lui Closius. După ucenicie, după moda epocii face o călătorie de studiu la tipografia din Imperiul Habsburgic și din Germania. Se întoarce la Sibiu în 1867 și în 1871 se stabilește la Mediaș unde înființează o tipografie, legătorie de cărți și librărie. Devine o persoană activă în urbea de pe Târnava Mare, ajungând președintele *Asociației Meșteșugărești* și a *Camerei comerciale*. Moare în 1915, iar afacerea tipografică este preluată de urmași, care vor păstra numele tiparniței²².

Întorcându-ne la revistă, dintre rubrici amintim *Verschiedenes. Völkische Vereine und Verbände* unde sunt prezentate activitățile principalelor asociații similare de profil academic din spațiul german și nu numai; apoi *Von den Hochschulen* unde găsim expuse ultimele apariții ale revistelor academice și ale mișcărilor studențești din spațiul german, *Persönliches*, cu biografii ale unor personalități școlare, ecleziastice sau politice ale vremii, *Mitteilungen*, cu diverse comunicări ale *Federației studenților sași ardeleni*, *Bücherschau* unde avem prezentări de carte și *Zeitungsschau* cu prezentări ale revistelor de specialitate din spațiul transilvănean și nu numai.

Din frontispiciul paginii de titlu aflăm că abonamentul pentru revistă pentru un an costă 4 coroane și pentru o jumătate de an 2 coroane. Cei interesați pentru a trimite articole și contribuții pentru revistă li se spune că acestea pentru a fi publicate trebuie trimise redactorului șef Hans Lienert la locuința sa parohială din Drăușeni până în data de 8 a fiecărei luni.

Tot la primul număr avem un editorial semnat de viitorul om politic Hans Otto Roth. Este vorba despre discursul ținut la adunarea generală a *Federația studenților sași ardeleni*. Avem de a face cu un discurs referitor la atitudinea și rolul elitei intelectuale săsești pentru evoluția națiunii săsești în Ardeal: „*Prezentăm dogmatic, viziunea prin care conduc conducătorii poporului nostru < literații >. Ei trebuie să aibă o independență interioară, care le este necesară pentru a potoli disputele dintre categoriile sociale. Aceasta este independența (...)! Observăm la grupul intelectualilor din marile state și găsim la aceștia, faptul că liderii reprezintă interesele grupurilor sociale și politice: conservatorii, liberalii, progresiștii radicali și social-democrații. Toți aceștia au o independență a lor. La noi oare este altfel? La noi pot să înțeleagă intelectualii că trebuie să aibă adaptabilitatea de a avea interes pentru toate sensibilitățile vieții științifice și sociale. Cu siguranță nu vom putea să fim o castă organizată, fără să tolerăm despotismul de clasă. Nu va pretinde dominația < literaților > să fie un alt despotism de clasă? În plus ca experiență dacă fracțiunea intelectualilor s-a împărțit în conducerea și influențarea societății sau și asupra formării lor din convingere, unde autodepășirea trebuie să conducă o parte din comunitatea și idealul umanității spre < planul lor de îmbunătățire a lumii > lăsând în urmă sau abandonând idealul de preservare a naționalității! Oare la acest ideal*

---

²² Brandsch 2003, p. 26.

se poate ajunge numai prin luptă, care nu se poate asocia cu situația noastră." și conchide arătând că nu este benefică elitei săsești pasivitatea, mai ales fiind vorba de un grup de intelectuali. Aceștia nu trebuie să se împartă în „clici” mănate de interese meschine, mai ales că: „În interiorul grupării indelectualilor trebuie să ne referim și la o altă împărțire care îi dă diversitatea <bătrâniilor> și <tinerii>. Nu vorbim aici de o opoziție, ci de o diversitate internă. Nu trebuie să fie o consecință a unor ambiții sau deficiențe ale spiritului de responsabilitate sau a <idealismului> ci izvorul a numeroase contradicții de gândire a ambelor generații”²³.

În paginile revistei o serie de articole interesante cu privire la viața și activitatea diferitelor personalități săsești. Amintim aici prezentarea memorilor lui Tragott Deutsch în articolul semnat de Wilhelm Hermann și intitulat *Persönliche Erinnerungen an Tragott Deutsch*²⁴, sau altele cu privire la crearea unui fond de intrajutorare pentru susținerea studenților bolnavi sau referitoare la cazarea studenților în campusurile universitare în articolul *Zur Frage der Unterstützung kranker Hochschüler*²⁵, respectiv *Studentisches Wohnungswesen*²⁶.

În toamna anului 1913 găsim un articol dedicat prezentării monumentului ridicat în cinstea elevilor brașoveni care au luptat la Feldioara la 16 octombrie 1612 realizat după planurile arhitectului sighșorean Franz Balthes²⁷.

Tot acum mai găsim articole dedicate problemelor modernizării la nivel european a studiilor academice juridice, a rolului și importanței acestora pentru viitoarea carieră, după cum apare în articolul semnat de Richard Zinz și intitulat *Einige über die Reform der juristischen Fachbildung*²⁸.

La mijlocul anului 1914 avem un articol dedicat susținerii tinerilor talentați germani din ținuturile locuite de șvabi în Ungaria, prezentându-se arealul lor geografic, lipsa unui sistem unitar școlar și pericolul legat de deznaționalizarea acestora în articolul semnat de Karl Antoni, *Unser Kultur und die Schwabenfrage*²⁹.

Debutul Primului Război Mondial este evidențiat în ultimul număr al revistei din august 1914, când în articolul *Der Krieg*, avem de a face cu un apel mobilizator pentru tinerii academiști sași pentru a participa la război pentru apărarea patriei și a ideii de germanitate³⁰.

La același număr găsim și un anunț cu privire la greutatea apariției revistei: „Acest ultim număr al acestui an a trebuit să apară într-o situație grea. A fost

---

²³ *Akademische Blätter* a, p. 1.

²⁴ *Akademische Blätter* b, p. 65-66.

²⁵ *Akademische Blätter* c, p. 76.

²⁶ *Akademische Blätter* d, p. 83-84.

²⁷ *Akademische Blätter* e, p. 9-10.

²⁸ *Akademische Blätter* f, p. 36-38.

²⁹ *Akademische Blätter* g, p. 73-74.

³⁰ *Akademische Blätter* h, p. 89.

*obligat să apară din cauze externe*³¹, practic debutul războiului și problemele apărute datorită mobilizării și a rechizițiilor fac imposibilă apariția publicației.

După cum vedem avem de a face cu o revistă literară angrenată în curentele exprimate la acea vreme în universitățile europene. Prin tematică și conținut își atinge ținta de a realiza o legătură între spațiul ardelean și cel german la nivel academic.

Avem de a face cu o primă revistă științifică apărută în alt centru decât Sibiul și Brașovul și a cărei arie de cititori depășea cadrul local. Vedem aici meritul tipografului G.A. Reissenberger, care a preluat costurile de tipărire ale revistei și a adus la Mediaș prima revistă cu caracter cultural și științific apărută în această localitate.

Nu în ultimul rând apariția revistei în urbea de pe Târnava Mare arată gradul înalt de educație și cultură al locuitorilor, dorința lor de a cunoaște și a afla tot mai mult despre activitatea academică și despre circulația tinerilor sași ardeleni la universitățile din spațiul german, central european.

Bibliografie

- Akademische Blätter a – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 1, Mediasch, September 1912, XVII Jahrgang.
- Akademische Blätter b – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 9 Mediasch, Mai 1913, XVII Jahrgang.
- Akademische Blätter c – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 10, Mediasch, Juni 1913, XVII Jahrgang.
- Akademische Blätter d – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 11, Mediasch, Juli 1913, XVII Jahrgang.
- Akademische Blätter e – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 2 Mediasch, Oktober 1913, XVIII Jahrgang.
- Akademische Blätter f – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 5 Mediasch, Januar 1913, XVIII Jahrgang.
- Akademische Blätter g – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 10, Mediasch, Juni 1913, XVIII Jahrgang.
- Akademische Blätter h – Akademische Blätter. Organ der deutschen Hochschüler aus Ungarn*, nr. 12, Mediasch, August 1913, XVIII Jahrgang.
- Albert 2002 – P. Albert, *Istoria presei*, Iași, 2002.
- Bican 2007 – Bianca Bican, *Deutschsprachige Presse in Siebenbürgen*, în „Regionalpresse Österreich-Ungarns und die urbane Kultur”, Wien, 2007.
- Brandsch 2003 – Ingmar Brandsch, *Mediascher Wochenblatt și Mediascher Zeitung*, în „Contribuții la istoria presei medieșene”, vol. îngrijit de H.J. Knall, Mediaș, 2003.

---

³¹ *Akademische Blätter h*, p. 91.

- Knall 2003 – H.J. Knall, *Foile agricole pentru Transilvania (1873-1881)*, în „Contribuții la istoria presei medieșene”, vol. îngrijit de H.J. Knall, Mediaș, 2003.
- Negrilă 1997 – I. Negrilă *Istoria presei*, Arad, 1997.
- Poraczy 2007 – Rozalia Poraczy, *Activitatea publicistică maghiară din Transilvania în două jumătăți a secolului XIX-lea*, în „Arhiva Someșană”, IV, 2007.
- Rózsa 2001 – Rózsa Maria, *Deutschsprachige Presse in Ungarn 1850-1920*, I Teil, *Zeitschriften und Fachblätter*, în „Berichte und Forschungen”, 9, 2001.
- Szabó 2003 – Szabó M.A., *Medgyesi Újság (1905-1918)*, în „Contribuții la istoria presei Medieșene”, vol. îngrijit de H.J. Knall, Mediaș, 2003.
- Seethaler 2004 – J. Seethaler, *Die Presse in der Habsburgermonarchie um 1900, Probleme und Chancen in einem multinationalen Raum*, în „Beitrag zum Kolloquium Europäische Kulturschriften um 1900 als Medien transnationalen und transdisziplinären Wahrnehmung”, Göttingen, Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien, 2004.
- Sigerus 1925 – E. Sigerus, *Die deutsche periodische Literatur Siebenbürgens* în „Sonderabdruck aus Mitteilungen zur Kenntniss des Deutschtums in Großrumänien”, Sibiu, 1925.
- Sienert 1993 – St. Sienerth, *Hans Lienert*, în „*Lexicon der Siebenbürger Sachsen. Geschichte. Kultur. Zivilisation. Wissenschaft, Wirtschaft. Lebensraum Siebenbürgen*”, Herausgegeben Walter Mieß, 1993.
- Teșculă 2005 – N. Teșculă, *Presa săsească sighișoreană 1869-1900*, în „Revista Bistriței”, XIX, 2005, p. 231-248.
- Teutsch 1921 – J.B. Teutsch, *Die Zeitungen. Deutsche Zeitungswesen Siebenbürgen*, în „Groß-Kokler Bote vereinigt mit der Schässburger Zeitung”, nr. 2212, 19 Mai 1921, XLIII Jahrgang;
- Tontsch 1933 – H. Tontsch, *Die Honteruspresse in 400 Jahren*. Festschrift der Buchdruckerei Johann Gött's Sohn, Kronstadt, 1933, p. 100.
- Zirlewagen 2001 – M. Zirlewagen, *Akademische Blätter* în „Lexicon studentengeschichtlicher und hochschulkundlicher Begriffe”, Köln, 2001.

DIN NOU DESPRE SPECULA CU TERENURI DE LA CRĂCIUNELU DE JOS A MAGNAȚILOR SAȘI, MICHAEL AMBROSI ȘI SAMUEL KARRES, DIN MEDIAȘ

Dr. Vasile Mărculeț
Dr. Ioan Mărculeț

În primul volum al seriei *Mediaș – 750*, publicam un material intitulat *Magnații medieșeni Michael Ambrosi și Samuel Karres, speculanți cu terenuri în timpul reformei agrare din 1921*¹. În articolul amintit, fundamentat pe o serie de materiale publicate între 30 martie și 11 mai 1924 în ziarul *Unirea Poporului*, care apărea la Blaj, prezentăm finalul disputei dintre locuitorii localității Crăciunelu de Jos și cei doi potentăți sași din Mediaș, având ca obiect achiziționarea frauduloasă de către ultimii a moșiei Crăciunelu de Jos de la și cu complicitatea băncii *Siebenbürger Vereinsbank*, care cumpăraseră moșia în 1915, dar care, în baza legii de expropriere, revenea, de drept, sătenilor².

Așa cum am precizat, articolele apărute pe această temă în ziarul *Unirea Poporului*, chiar dacă relatau succint întreaga afacere, surprindeau cu predilecție doar etapa finală a disputei, încheiată, după îndelungate demersuri, în favoarea țăranilor din localitate. Parcurgerea presei epocii ne-a permis să identificăm în ziarul *Patria*, oficiosul Partidului Național Român, o serie de alte patru articole, din perioada 25 martie – 10 aprilie 1919, referitoare la debutul acesteia, care se plasează imediat după finalul Primului Război Mondial.

Articolele publicate în numerele 33 din 25 martie, 37 din 29 martie, 42 din 4 aprilie și 46 din 10 aprilie 1919, având toate același titlu *Cum lucrează sașii*, ne oferă o serie de informații interesante, cu privire la situația afacerii în această etapă de început a ei. Articolele nu sunt semnate cu numele autorului sau autorilor, ci doar cu pseudonimul **E**, dar, după formulările existente în text, avem toate motivele să considerăm că aparțin membrilor redacției ziarului.

În primul articol, *Cum lucrează sașii... În atențiunea acelora care țin la țăranul român*, publicat în numărul 33 din 25 martie 1919 este prezentat un succint istoric al moșiei Crăciunelu de Jos, precum și situația existentă la momentul respectiv. Aflăm astfel din articol că „în comuna Crăciunel, Alba de Jos, baronii Banffy și-au creat din parcele țăărănești o moșie, care trecută prin o comasare tipică ungurească, azi face cam 2.000 de jugăre, pământ de șes, situat nemijlocit în jurul satului”³. Prin asemenea metode, baronii din familia Banffy reușiseră să constituie o moșie de 1.151 de ha,

¹ Mărculeț, Mărculeț 2015, p. 107-113.

² Mărculeț, Mărculeț 2015, p. 107-113.

³ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

ocupând cele mai bune terenuri pentru agricultură, situate în imediata vecinătate a satului⁴. Autorul sau autorii articolului ne informează că în anul 1915, pe fondul succeselor înregistrate de Germania în război, banca *Siebenbürger Vereinsbank* cumpăraseră moșia baronului, „cu ajutor din Berlin”, cu scopul de a face „în ținutul acela curat românesc o colonie germană”⁵. Ca urmare, la sfârșitul primei conflagrații mondiale, „moșia era – pe hartă – parcelată gata și așteptau numai coloniști”⁶.

Sfârșitul războiului, nefavorabil Germaniei, a compromis planurile băncii. În aceste condiții, se arată în ziar, „banca săsească a vândut în zilele acestea câteva sute de jugăre de loc, «vatra locului», în nemijlocită vecinătate cu satul, câtorva sași industriași din Mediaș și unor ovrei din Sighișoara”⁷.

Informația cuprinsă în acest paragraf devine deosebit de însemnată în contextul datării momentului în care a debutat această afacere oneroasă. Știrea prezentată permite datarea debutului ei la începutul anului 1919, la o dată anterioară celei de 25 martie.

Revenind la conținutul articolului, constatăm că la redacția ziarului era cunoscut faptul că pentru a grăbi finalizarea tranzacțiilor, contractele de vânzare cumpărare fuseseră deja înaintate Judecătoriei din Blaj, „să fie trecut dreptul de proprietate asupra noilor stăpâni”⁸. Cu același prilej, autorii articolului informau opinia publică că dețineau și alte informații, conform cărora „alte contracte sunt a se face în zilele acestea, prin care se mai vând sute de jugăre, tot unor industriași și comercianți străini”⁹.

Prin prisma știrilor prezentate apare evident faptul că banca săsească făcea tot ce era posibil să se debaraseze de moșia achiziționată, dar fără a pierde investiția făcută. Mai mult, în complicitate, banca și noii proprietari au acționat cu scopul vădit de a eluda legea exproprierii, tranzacționând parcele care se încadrau sub suprafețele expuse exproprierii. Referitor la acest aspect, în articol se precizează clar faptul că „pentru eludarea legii de expropriere câte un nou proprietare nu cumpără mai mult de 200 jugăre”, adică 115,1 ha¹⁰.

În baza celor constatate și a evoluției lucrurilor, redacția semnala faptul că situația nu se arăta favorabilă țăranilor din Crăciunelu de Jos. În concluzie, se preciza în articol, „în felul acesta, moșia din Crăciunel va ajunge pe rând toată în mâini străine, pe când țăranii români de acolo vor rămânea tot fără pământ”¹¹.

---

⁴ Pentru transformare am utilizat jugărul cadastral; 1 jugăr cadastral = 5754,848 mp = c. 0,5755 ha, vezi: Dugheanu 2006, p. 5.

⁵ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2; Cf. *Unirea Poporului*, VI, 1924, 13, p. 1.

⁶ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

⁷ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

⁸ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

⁹ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

¹⁰ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

¹¹ *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

Potrivit autorilor articolului, se pare că situația de la Crăciunelu de Jos nu era una singulară în Transilvania. Ca urmare, aceștia se adresau Consiliului Dirigent cerându-i în mod imperativ să ia „măsurile de lipsă”, prin care „să împiedice eludarea legii de expropriere, ca să nu se întâmple să avem legea – și să nu mai avem moșii de expropriat”¹².

În următorul articol, publicat în numărul 37 al ziarului, autorii sintetizează justificările băncii *Siebenbürger Vereinsbank*, mai exact un drept la replică trimis pe adresa redacției în urma publicării articolului din numărul 33 al oficiosului. Referindu-se la achiziționarea funciară de la Crăciunelu de Jos, în dreptul la replică se precizează că instituția financiară cumpăraseră respectiva moșie cu „intenția justă de-a face rost de pământ micilor economi sași”¹³. Argumentul invocat de autorii dreptului la replică în sprijinul deciziei de a renunța la acest plan și de a pune în vânzare moșia îl reprezintă schimbările survenite între timp, „atât în relațiile politice”, cât și în „baza socială”¹⁴.

În continuarea argumentărilor băncii se arată că punându-și în aplicare noul plan „s-a luat hotărârea ca o parte a bunului (cam 1.500 jug.)”, adică circa 863,25 ha, „să fie dată în vânzare micilor proprietari români din comună, cealaltă parte, deoarece există condițiunile, a menținut-o pentru astfel de economi, care sunt în poziție și totodată ar dori să instituie ferme de model ca prin aceasta să influențeze în mod educativ și tipic asupra economilor mici”¹⁵. Totodată, autorii dreptului la replică insistă asupra refuzului țăranilor de a cumpăra teren, mizând pe expropriere și pe primirea gratuită a acestuia, atitudine care aducea prejudicii financiare instituției bancare. Din comunicat rezultă, cât se poate de transparent, iritarea băncii față de refuzul țăranilor de a cumpăra pământul oferit. „Că până acuma – se subliniază în comunicatul băncii – nu s-a putut încheia contracte de cumpărare cu economii mici din comună privitor la parcelele ce li s-au rezervat și care parcele ar fi corespuns din belșug trebuințelor lor, cu toate că realizarea grabnică a vânzării zace și în interesul băncii, trebuie redusă la faptul că țăranii sperează a li se împărți gratuit pământul și astfel nu sunt aplicați să facă un efort de cumpărare corespunzător”¹⁶.

Continuând relatarea situației de la Crăciunelu de Jos, în cel de-al treilea articol, publicat în numărul 42 al ziarului, autorii acestuia demontează afirmațiile băncii *Siebenbürger Vereinsbank*, potrivit căreia moșia deținută, în suprafață de aproximativ 2.000 de jugăre (circa 1.151 ha), intenționa să o vândă țăranilor români din localitate și că doar o mică parte a fost vândută potențailor sași din

---

¹² *Patria*, I, 1919, 33, p. 2.

¹³ *Patria*, I, 1919, 37, p. 4.

¹⁴ *Patria*, I, 1919, 37, p. 4.

¹⁵ *Patria*, I, 1919, 37, p. 4.

¹⁶ *Patria*, I, 1919, 37, p. 4.

Mediaș¹⁷. În aceeași măsură era infirmat argumentul invocat în răspuns, după care banca a vândut potențailor sași din Mediaș terenul respectiv din dorința de a construi în regiune „*ferme de model*”, care să-și exercite influența „*în mod educativ și tipic asupra economiilor mici*”¹⁸.

Contrar celor susținute de banca *Siebenbürger Vereinsbank*, autorii articolului arătau că din moșia Crăciunelu de Jos, aceasta a vândut membrilor familiilor Ambrosi și Karres următoarele suprafețe, pentru care contractele de vânzare-cumpărare fuseseră deja depuse la Judecătoria din Blaj:

„*Lui Michael Ambrosi din Mediaș, 179 jugăre și 1.253 stânjani*” (stânjani pătrați, adică aproximativ 103,46 ha)¹⁹.

„*Lui Michael Ambrosi senior din Mediaș, 315 jugăre și 1.138 stânjani*” (aproximativ 181,68 ha)²⁰.

„*Lui Alfred Ambrosi din Mediaș, 196 jugăre și 377 stânjani*” (112,93 ha)²¹.

„*Mariei Karres, născută Schuster, Mediaș, 188 jugăre și 1.101 stânjani*” (aproximativ 108,5 ha)²².

„*Lui Samuel Karres junior din Mediaș, 222 jugăre și 331 stânjani*” (aproximativ 127,88 ha)²³.

„*Lui Samuel Karres senior din Mediaș, 241 jugăre și 704 stânjani*” (139,95 ha)²⁴.

Suprafața totală vândută celor șase membri ai celor două familii se ridica la 1.344 jugăre și 490 stânjani pătrați (773,55 ha)²⁵.

Asupra altor vânzări de terenuri, banca *Siebenbürger Vereinsbank* păstra o tăcere totală. Foarte bine documentați asupra subiectului, autorii articolului demontau însă această atitudine, arătând că pe lângă suprafețele menționate, aceeași instituție mai vânduse alte suprafețe de teren din moșia Crăciunelu de Jos și unei familii de evrei din Sighișoara, „*cumpărăturile a căror contracte nu sunt încă înaintate judecătoriei*”²⁶.

În baza celor constatate și a informațiilor deținute, autorii articolului conchideau că „*din moșia românească odinioară de extensiune ceva peste 2.000 jugăre, două familii de industriași sași din Mediaș – care până acum nici nu au văzut Crăciunelul*

---

¹⁷ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

¹⁸ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

¹⁹ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²⁰ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²¹ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²² *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²³ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²⁴ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²⁵ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2; Pentru stânjenu pătrat am folosit ca element de calcul stânjenu pătrat unguresc; 1 stânjenu pătrat unguresc = 3,5967 mp; vezi Dugheanu 2006, p. 5.

²⁶ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

– au cumpărat 1.344 jugăre rămânând țăranilor doar niște coaste părăsite”²⁷. Totodată, aceștia își exprimau îndoiala cu privire la faptul că cele două familii de potențați sași din Mediaș au cumpărat 1.344 jugăre de teren pentru a face „ferme de model”²⁸. Suspiciunea lor se va dovedi complet întemeiată în contextul în care aveau să evolueze lucrurile. Așa cum am prezentat în articolul precedent, cumpărătorii din cele două familii aveau să vândă parcele din teren la prețuri de 60-80 de ori mai mari față de prețul de expropriere, stabilit la 500 lei²⁹.

Un alt element de mare gravitate pe care se punea accentul în articol, și asupra căruia se insista cu seriozitate atenția, se referea la concurența, imposibil de contracarat, pe care astfel de „ferme de model” avea s-o facă micii gospodării țărănești, dacă s-ar fi acceptat înființarea lor. Referitor la acest aspect, în articol se subliniază faptul că „făcând asemenea «ferme de model» ajungem că țăranul nostru va putea privi încântat produsele, aurul ce dă stăpânilor «ferme de model», însă nu va avea petic de loc unde să aplice înaltele învățături economice împrumutate de la fericirii proprietari de «ferme»³⁰. Concluzia formulată era una cât se poate de categorică și de realistă, anume că „că prin vinderi de felul acesta se eludează legea de expropriere și se dă teren unei noi exploatare a țăranilor români”³¹.

Rezolvarea acestei probleme era posibilă, în opinia autorului sau autorilor articolului prin „stabilirea de pe acum a dreptului statului să anuleze asemenea vinderi și anularea lor faptică. [...]. Pământul trebuie redat țăranului care îl muncește – iar fermele de model le va institui statul și nu din mii de jugăre, ci din 26-40, cel mult 60 jugăre de loc”, adică de circa 15-23 ha, până la cel mult 34,5 ha³².

Ca răspuns la articolul din numărul 42 al ziarului *Patria*, banca *Siebenbürger Vereinsbank* trimitea redacției o nouă serie de argumente în favoarea acțiunii sale. Argumentele aduse în sprijinul politicii promovate, în număr de patru, au fost sintetizate astfel în numărul 46 al aceluiași ziar, din 10 aprilie 1919: „1. Se spune că familiile *Ambrosi* și *Karres* fac agricultură de model în *Mediaș* și în *Aiud*; 2. Moșia *Crăciunel* e de 3.400 jugăre (1.956,70 ha). Din acestea 1.500 jugăre (863,25 ha) sunt rezervate pentru țăranii din *Crăciunel*, care au fost invitați să facă cumpărături, dar fără succes până acum. 3. Alte vânzări nu s-au făcut decât a unei moșii de 9 jugăre (circa 5,2 ha), care nu avea legătură cu moșia cea mare. 4. Nu este adevărat că fondul de cumpărare al acestei moșii a fost adus de la *Berlin*”³³.

---

²⁷ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²⁸ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

²⁹ *Unirea Poporului*, VI, 1924, 14, p. 1; Cf. Mărculeț, Mărculeț 2015, p. 111.

³⁰ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

³¹ *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

³² *Patria*, I, 1919, 42, p. 2.

³³ *Patria*, I, 1919, 46, p. 2.

În răspunsul dat de jurnaliștii de la *Patria* adresei băncii, publicat în cadrul aceluiași articol, aceștia demontau toate argumentele invocate de respectiva instituție. Punctual, răspunsul oferit era următorul: „Ad 1. Karres este fabricant de piele în Mediaș, iar Ambrosi mai are două moșii cu pepiniere. Ad 2. E un neadevăr că moșia din Crăciunel este de 3.400 jugăre. Întreaga moșie poate că este de atâta, dar se întinde pe hotarul celor 4 comune, care toate sunt avizate la locul acesta. La Crăciunel sunt sub 2.000 de jugăre. Se prea poate că țăranii au fost invitați să facă cumpărături, dar cu drept cuvânt ei nu cumpără locuri fiindcă așteaptă exproprierea. Locurile cele mai bune și imediat lângă sat au fost vândute”³⁴.

În acest punct al demersului nostru semnalăm buna documentare a autorului sau autorilor articolului cu privire la întinderea moșiei și la cunoașterea realităților existente la fața locului. Într-adevăr, moșia de 3.400 de jugăre, care aparținuse baronilor din familia Banffy, acoperea hotarele a patru localități, învecinate și relativ apropiate geografic între ele, anume Crăciunelu de Jos, Cistei, Obreja și Mihălț.

Continuând demontarea argumentelor aduse de banca *Siebenbürger Vereinsbank*, autorul sau autorii articolului ofereau justificărilor invocate de bancă următorul răspuns: „Ad 4. Banca face pe naiva susținând că n-a adus fonduri de bani din Berlin. Au avut legături strânse cu Deutsche Bank. Și Deutsche Bank nu e în Argentina”³⁵.

Cu articolul din numărul 46 al ziarului *Patria*, se încheie investigațiile pe care acest ziar le face cu privire la specula cu terenuri de la Crăciunelu de Jos în care au acționat în complicitate banca săsească din Sibiu, *Siebenbürger Vereinsbank* și familiile potentăților sași medieșeni din familiile Ambrosi și Karres. La momentul realizării acestei investigații jurnalistice, afacerea era abia în faza ei de debut. Așa cum am arătat în materialul anterior, realizat pe baza articolelor de presă publicate în ziarul *Unirea Poporului*, ea avea să se prelungească până în anul 1924, când disputa dintre țăranii din Crăciunelu de Jos și potentății sași avea să fie tranșată în instanță, în favoarea țăranilor români.

Bibliografie

Periodice

Patria, I, 1919, 33 – *Patria*, anul I, nr. 33, din 25 martie 1919.

Patria, I, 1919, 37 – *Patria*, anul I, nr. 37, din 29 martie 1919.

Patria, I, 1919, 42 – *Patria*, anul I, nr. 42, din 4 aprilie 1919.

Patria, I, 1919, 46 – *Patria*, anul I, nr. 46, din 10 aprilie 1919.

Unirea Poporului, VI, 1924, 13 – *Unirea Poporului*, anul VI, nr. 13, din 30 martie 1924.

---

³⁴ *Patria*, I, 1919, 46, p. 2.

³⁵ *Patria*, I, 1919, 46, p. 2.

Unirea Poporului, VI, 1924, 14 – *Unirea Poporului*, anul VI, nr. 14, din 6 aprilie 1924.

Lucrări de specialitate

Dugheanu 2006 – Elena Dugheanu, *Echivalența dintre unitățile de măsură arhaice și unitățile și ale lungimii și ariei utilizate în România*, în „*Metrologie*”, serie nouă. LIII, 2006, 1-4, p. 1-6.

Mărculeț, Mărculeț 2015 – V. Mărculeț, I. Mărculeț, *Magnații medieșeni Michael Ambrosi și Samuel Karres, speculanți cu terenuri în timpul reformei agrare din 1921*, în „*Mediaș – 750*”, vol. I, îngrijit de V. Mărculeț și H.J. Knall, Mediaș, 2015, p. 107-113.

ANEXE

Articolele publicate în ziarul *Patria*

Cum lucrează Sașii...

În atenția celor care vizitează țara noastră.

Sibiu, 24 Martie.

În comuna Crăciunel, Alba de Jos, baronii Baoffy și au crenat din părțile țărănești, o moșie, care trecută prin o comensare tipică ungurească, azi face cam 2000 jugăre, pământ de șee, situat nemijlocit în jurul satului. În 1915 banca saxonă „Siebenbürger Vereinsbank“ a cumpărat moșia aceasta, cu ajutor din Berlin, cu scop să se facă în ținutul acesta curat românesc o colonie germană. Moșia era — pe hartă — parțelată gata și așteptau numai coloniștii, când s'au schimbat vremea și țărani români din Crăciunel au putut spera, că moșia cumpărată dela părinții lor li se va împărți tot lor.

Ce se întâmplă însă? Banca alseacă a vândut în zilele acestea câteva sute jugăre de loc, svatra locului, în nemijlocita vecinătate cu satul, câtorva Sași industriali din Mediaș și unor ovrei din Bighișoara.

Contractele sunt înaintate deja la judecătoria din Blaj, să fie trecut dreptul de proprietate asupra noilor stăpâni Știm, că alte contracte sunt a se face în zilele acestea, prin cari se mai vând sute de jugăre, tot unor industriali și comercianți străni. Pentru eludarea legii de expropriare stă un nou proprietar nu cumpără mai mult de 300 jugăre.

În felul acesta moșia din Crăciunel se schimbă pe rând totă în mâini străine, peodul săracii români de acolo vor rămânea tot fără pământ.

Și în alte locuri se face același lucru.

Oamenii cu insistență dela Comitetul Dirigent al lui mizericordie de Kpet, ca să nu îngăduie să se facă astfel de expropriare, pe care nu se întâmplă cu vremea legii — și să se mai averta sași de expropriat.

„Cam Iaeră Sașii”. La articolul de sub acest titlu, publicat în Nr. 33 al ziarului „Patria”, primim dela „Siebenbürger Vereinsbank”, societate pe acți în Sibiu următoarele deslușiri:

Bunul de sub întrebare „Karácsony” falva proprietatea băncii sale numite a fost de fapt înainte de asta cu mai mulți ani cumpărat de baronul Bánffy cu intenția jursă de a face rost de pământ micilor economi sași. Schimbându-se în res-timp atât relațiile politice cât și baza so-cială, societatea a fost silită să abateze dela îndeplinirea planului de colonizare a mi-cilor proprietari sași și a medita asupra altui mod de întrebuințare a bunului numit.

S'a luat hotărârea ca o parte a bunu-lui (cam 1500 jug.) să fie dată în vânzare micilor proprietari români din comună, cealaltă parte, de carece există condițiunile a men-ți pentru astfel de economi, cari sunt în poziție și totodată ar dori să institue forme de model ca prin aceasta să influențeze în mod educat și tipic asupra economilor mici. Că până acuma nu s'a putut încheia contracte de cumpă-rare cu economii mici din comună pri-visor la parcelele ce li-s'au rezervat și cari parcele ar fi corespuns din belșug trebuințelor lor, cu toate că realizarea grabnică a vânzării face și în interesul băncii, trebuie redusă la faptul, că țăraniil speranță a li-se împăți gratuit pământul și astfel nu sent aplicat să facă un ofert de cumpărare corespunzător.

Amplas. o stăruie faptul exact.

Sursa: Ziarul *Patria*, anul I, nr. 37, din 29 martie 1919, p. 4

Cum lucrează Sașii ?

«Siebenbürger Vereinsbank», la articolul cu titlul de sus, în No 37 a ziarului nostru încearcă să se scuze. Esența celor spuse de societatea amintită este, că moșia sa din Crăciunel (cca 2000 jăgăre), vrea să o vândă țăranilor români de acolo, și că numai o parte mică a vândut unor industriași sași din Mediaș, și aceasta a făcut-o din dorul de a institui «farme de modele», «ca prin aceasta să influențeze în mod educativ și tipic asupra economilor mici».

Scuza băncii săsești miroase a hipocrizia. Și iată de ce: Numita bancă a vândut până acum din moșia din Crăciunel următoarele teritorii; contractele fiind deja la judecătoria din Blaj:

Lui Mihail Ambrozi din Mediaș	179	jug.	1253	sf/ao.
Lui M. Ambrozi senior din Mediaș	315	•	1138	•
Lui Alfred Ambrozi din Mediaș	196	•	877	•
Mariet Karres n Schuster, Mediaș	188	•	1101	•
Lui Sam. Karres jun. din Mediaș	222	•	331	•
Lui Sam. Karres sen. din Mediaș	241	•	704	•
laolaltă	1344	•	490	•

A-este sunt însă numai cumpărăturile făcute de două familii de burghezi sași din Mediaș. În afară de acestea sunt cumpărăturile făcute de o familie jidovească din Bighișoară și cumpărăturile a căror contracte nu sunt însă înaintate judecătoriei.

Rezultă din datele de mai sus, că din moșia românească odinioară, de extenziune o-va peste 2000 jugăre, două familii de industriași sași din Mediaș, — care până acum nici nu au văzut Crăciunelul — au cumpărat 1344 jugăre, rămânând țăranilor doar niște coaste părăsite.

Iar cauza cu «farmele de model» e cu totul străvezie după datele aceste. Adică ar fi în interes public, ca din moșie de ceva peste 2000 jugăre, două familii, cari nu sunt plugari să facă «farme de model» pe o întindere de 1344 jugăre! Poate cineva crede că familia Ambrozi și Karres din Mediaș au cumpărat 1344 jugăre de loc — șes în Crăciunel, ca să facă «farme de model»?

Făcând asemenea «farme de model» ajungem acolo, că țăranul nostru va putea privi încântat produsele, aurul ce dă «țăranilor «farme de model», însă nu va avea pece de loc unde să «plise înaltele învățături economice împrumutate de la «fericții proprietari de «farme». Sustinem, că prin vinderi de felul acesta se eluiează legea de expropriere, și se dă terenul unei noue exploatări a țăranilor români.

De aceea se cere de urgență stabilirea de pe acum a dreptului statului, să anuleze asemenea vinderi, și anularea lor tactică.

Să nu creadă însă nimenea, că facem critica aceasta fiindcă cumpărătorii sunt sași. Tot acestea le-am scris și în cazul dacă aceste «farme de model» ar fi fost acaparate, să zicem, de câțiva industriași români din Sibiu sau Blaj.

Pământul trebuie redat țăranului care îl muncește — iar «farmele de model» le va institui statul și ne dă din mii de jugăre, și din 20—40 până 60 jugăre loc.

„Cum lucrează Sașii“

La acest articol publicat în Nr. 43 primim o nouă întâmplare din partea societății »Siebenbürger Vereinsbank«. Panzele principale ale acestei întreprinderi se redus la următoarele:

1. Se spune că familiile Ambrosi și Karres fac agricultură de model în Mediaș și în Aiud.

2. Moșia din Crăciunel e de 3400 jugăre. Din acestea 1500 jugăre sunt rezervate pentru țărani din Crăciunel, cari au fost invitați să facă cumpărături, dar fără succes până acum.

3. Alte vânzări nu s'au făcut, decât a unei moșii de 9 jugăre, care nu avea legătură cu moșia cea mare.

4. Nu este adevărat, că fondul de cumpărare al acestei moșii au fost adus dela Berlin.

Răspunsul nostru este următorul:

Ad 1. Karres este fabricant de piele în Mediaș, iar Ambrosi mai are două moșii cu pepeniere.

Ad 2. E un neadevăr, că moșia din Crăciunel este de 3400 jugăre, întregă moșie poate că este de atâta, dar se întinde pe hotarul alor 4 comune, cari toate sunt avizate la locul acesta. La Crăciunel sunt sub 2000 jugăre.

Se prea poate că țărani au fost invitați să facă cumpărături, dar cu drept cuvânt ei nu cumpără acum locuri, fiind că așteaptă exproprierea. Locurile cele mai bune și imediat lângă sat au fost vândute.

Ad. 4. Banca face pe naiva susținând că n'a adus fonduri de bani din Berlin. Au avut legături strânse cu »Deutsche Bank«. Și Deutsche Bank nu e în Argentina.

Atât și din partea noastră considerăm discuția de neobișnuită.

ASPECTE DIN ACTIVITATEA DE PROTECȚIE CIVILĂ A MEDIAȘULUI

Dr. Alexandru Bucur

Scurt istoric al Protecției Civile din Mediaș. Din nefericire, documentele referitoare la apariția acestei arme, la Mediaș, încă nu pot fi cercetate la Arhivele Naționale, Serviciul Județean, Filiala Sibiu, din cauză că fondul arhivistic nu a fost inventariat – în totalitate – și, prin urmare, nici pus la dispoziția cercetătorilor. Așadar, ne vedem nevoiți să ne referim doar la sumarele date existente în câteva lucrări de specialitate, în documentele de Protecție Civilă ale fostului Inspectorat de Protecție Civilă Județean Sibiu și cele ale Protecției Civile medieșene. Este de la sine înțeles faptul că, odată cu apariția armei Apărare Pasivă, în 28 februarie 1933¹, prin care se aproba *Regulamentul de Funcționare a Apărării Pasive contra atacurilor aeriene*. Scopul acestuia era acela de a „*limita efectele bombardamentelor aeriene asupra populației și resurselor teritoriului, fie asigurându-le protecția directă, fie micșorând eficacitatea atacurilor*”².

După aprobarea regulamentului s-a trecut la organizarea armei pe întreg teritoriul României, inclusiv la Mediaș. S-au organizat comisii de apărare pasivă, în compunerea cărora au fost incluși factori de răspundere de la autorități și de la principalele sectoare de activitate locale. Președintele comisiei orășenești era primarul. La întreprinderi și instituții, șefii apărării pasive erau conducătorii acestora. Au fost organizate subcomisii pentru: alarmare și stingerea luminilor-evacuare; sanitară; salvare; pompieri, poliție și control; ridicarea dărâmăturilor și a bombelor rămase neexplodate. Totodată, în regulament a fost specificată o directivă generală unitară de urmat, privitor la pregătirea pentru apărarea pasivă. Măsurile stabilite s-au constituit într-un document unic, intitulat *Planul Apărării Pasive*³.

În anul 1939 a fost elaborată *Legea pentru apărarea antiaeriană activă și pasivă a teritoriului*⁴ din care rezulta concepția și structura organizatorică a apărării antiaeriene. Aceasta cuprindea: apărarea activă și apărarea pasivă. Noua reglementare, împreună cu *Regulamentul Apărării Pasive* din 1933, au constituit cadrul juridic fundamental în domeniu pe toată durata războiului⁵.

---

¹ Bucur 2004, p. 20.

² Creangă-Stoilești 1993a, p. 198.

³ Creangă-Stoilești 1993a, p. 201-203; Bucur 2009, p. 14.

⁴ Cod 1939, p. 519-535; MO 55/1939.

⁵ Bucur 2013, p. 60, 61.

Din 1943, prin *Decizia ministerială nr. 226*, Mediașul a făcut parte din Zona I de Apărare Pasivă, fiind coordonat de municipiul Sibiu⁶. Apoi, între anii 1945-1950 arma a fost desființată. După o perioadă de cinci ani de incertitudini, la data de 2 septembrie 1950, Prezidiul Marii Adunări Naționale a semnat *Decretul nr. 222 pentru apărare pasivă*⁷. În anul 1952 Consiliul de Miniștri a aprobat *Decretul nr. 24/17.01, Regulamentul Apărării Locale Antiaeriene, Normele Tehnice Inginerești*, alte noi normative de apărare locală antiaeriană, bazate pe experiența și doctrina U.R.S.S.⁸.

Perfecționarea, producerea și stocarea armelor de nimicire în masă pe plan mondial a determinat conducerea țării să ia măsuri corespunzătoare de protecție a economiei, teritoriului și populației. Prin *Decretul nr. 127/1958* s-a prevăzut că pregătirea populației pentru îndeplinirea misiunilor ce revin apărării locale antiaeriene reprezintă o obligație pentru toți cetățenii și toate organizațiile. S-a aprobat, prin *H.C.M. nr. 259/28.02.1958*, un nou *Regulament privind organizarea și funcționarea apărării locale antiaeriene* care aducea îmbunătățiri substanțiale în domeniu⁹.

În anul 1968, în baza Legii nr. 2, din 16 februarie, de organizare administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România și a *Ordinului Ministerului Forțelor Armate nr. M 10 din 17 februarie*, s-a înființat *Statul Major de Apărare Locală Antiaeriană (S.M.A.L.A.) al județului Sibiu*, care coordona și municipiul Mediaș (compus din orașul Mediaș, comuna Tîrnava și colonia Tîrnava). Mediașul a înființat un Stat Major A.L.A., care avea în componere patru salariați civili: technician I, Mihai Nicolae; technician II, Pop Ioan; șef depozit materiale A.L.A., Coman Iliana; lăcătuș mecanic și întreținere P.C. (punct de comandă), Schobel Gheorghe. Formațiunile de A.L.A. ale municipiului cuprindeau: două grupe de cercetare; două puncte de tratare sanitară totală; două stații de degazare efecte; trei puncte de prim ajutor medical; trei formații de avarii-salvare; o formație de instalație; o grupă de drumuri și poduri; o grupă electrotehnică; o grupă refacere transmisiuni; o grupă refacere alarmare; 15 echipe de alarmare; trei formații degazare dezactivare teren și clădiri. Totalul efectivelor din componerea A.L.A. Mediaș era de 1.072 persoane. În urma apariției H.C.M. nr. 1134 din 12 august 1970, posturile din componerea S.M.A.L.A. Mediaș au fost transferate de la Ministerul Forțelor Armate la Consiliul Municipal Mediaș¹⁰.

Anul 1972 a adus, pentru apărarea locală antiaeriană, o nouă lege, nr 14/28.12, care prevedea că această instituție este parte componentă a sistemului

⁶ Creangă-Stoilești 1993a, p. 298.

⁷ Creangă-Stoilești 1993b, p. 50, 51 și 53.

⁸ Creangă-Stoilești 1993b, p. 75; Bucur 2013, p. 64.

⁹ Bucur 2004, p. 20; Bucur 2014a, p. 66-67.

¹⁰ Registru 1974, F. 3r, 5r, 5v, 8v.

național de apărare, conferindu-i un rol important în pregătirea populației. Prin *Decretul nr. 544/30.12.1972* s-au stabilit principiile de organizare și funcționare, misiunile și transpunerea lor în practică. Decretul prevedea un fapt nou, participarea apărării locale antiaeriene la localizarea și înlăturarea urmărilor provocate de calamități naturale și catastrofe. Prin urmare, a fost necesară elaborarea unui nou regulament¹¹, pus în aplicare începând cu 2 martie 1975¹².

În anul 1996 s-a emis o nouă lege, *Legea protecției civile nr. 106*¹³, prin care s-a modificat denumirea instituției. Au urmat elaborarea și punerea în aplicare a mai multor acte normative care stabileau modul de acțiune al protecției civile – în cooperare cu alte instituții – la prevenirea, protecția și pregătirea populației în caz de atac aerian și dezastre. Ultima *Lege privind protecția civilă* poartă numărul 481 și aduce modificări și îmbunătățiri substanțiale în domeniu. Prin *H.G. nr. 547/09.06.2005* a fost aprobată *Strategia națională de protecție civilă*¹⁴, document fundamental care orientează sistemul național al protecției civile din România pentru îndeplinirea misiunilor stabilite prin lege, reliefând locul și rolul acesteia în cadrul eforturilor de realizare a obiectivelor prevăzute în strategia de securitate națională și strategia de ordine publică precum și a obiectivelor Uniunii Europene privind colaborarea în domeniu¹⁵.

Pregătirea inspectorilor de Protecție Civilă s-a desfășurat, din 1996, pe centre. Unul dintre acestea a fost și a rămas Mediașul. Lunar, aici s-au instruit reprezentanții din 19 localități: Mediaș, Alma, Axente Sever, Ațel, Bazna, Biertan, Blăjel, Brateiu, Copșa Mică, Dârlos, Dumbrăveni, Hoghilag, Laslea, Micăsasa, Moșna, Șeica Mare, Șeica Mică, Târnava și Valea Viilor.

În continuare, vom prezenta – pe ani – fragmente din activitatea Protecției Civile din Mediaș, atât cât ne permit documentele la care am avut acces. Prima mențiune, descoperită în presă, este din **1938**. Despre pregătirea în domeniu, inserăm un articol din ziarul local: *În domeniul apărării pasive contra atacurilor aeriene, în orașul nostru s-au realizat lucruri demne de toată lauda.*

În oraș s-au ținut cursuri de apărare pasivă, în special cu funcționarii primăriei și cu personalul dela toate fabricile din oraș.

Populația din oraș este edificată azi asupra pericolului aerian.

La toate exercițiile de apărare pasivă, care s-au executat, atât în anii trecuți, cât și în anul acesta în orașul nostru, am admirat disciplina de fier din rândurile formațiunilor de apărare pasivă.

---

¹¹ *Regulamentul apărării locale antiaeriene în armată.*

¹² Creangă-Stoilești 1993a, p. 288-290, 337; Bucur 2012a, p. 69-74.

¹³ MO nr. 241/1996.

¹⁴ MO 600/2005.

¹⁵ Bucur 2014b, p. 207-210; Bucur 2015, p. 95-99.

Exercițiul de apărare pasivă din luna trecută, organizat de către d. primar Trifon Pușcariu în cele mai mici amănunte, ajutat de funcționarii primăriei, a reușit în mod strălucit.

Populația Mediașului s-a ales de pe urma acestui exercițiu cu un bogat învățământ"¹⁶.

Primul exercițiu de amploare¹⁷, realizat după 1990, a avut loc în 26 mai 1999 (Foto 1¹⁸) și a avut ca temă „Limitarea și înlăturarea urmărilor unui atac aerian asupra principalelor obiective economice, sociale și politice”. Forțele participante s-au ridicat la peste 100 de persoane și, în premieră, a fost utilizat și un elicopter¹⁹.

În anul 2003, un număr de 18 societăți comerciale cu un număr mai mare de 100 de angajați au fost clasificate din punct de vedere a Protecției Civile și au organizat formațiuni de Protecție Civilă. Numărul persoanelor cuprinse în formațiunile de Protecție Civilă, la sfârșitul anului, era de peste 2.000. Cea mai importantă activitate din acel an a fost *Aplicația interjudețeană „MUREȘ 2003”* care a cuprins Zona 7 Centru, adică județele Sibiu, Mureș, Alba, Harghita și Covasna, s-a desfășurat în perioada 13-20 iunie iar municipiul Mediaș a fost gazda conducerii aplicației, fiind și punctul de comandă al acesteia. În timpul aplicației, pe teritoriul județului Sibiu s-au desfășurat mai multe exercitii de protecție civilă în câteva localități, cu tematică specifică riscurilor care se puteau manifesta în zona lor de responsabilitate²⁰. În municipiul Mediaș s-au desfășurat, în data de 18 iunie, trei exerciții diferite, astfel: 1. Activitatea Inspectoratului Municipal de Protecție Civilă în caz de inundații – antrenament de stat major; 2. Protecția și intervenția în cazul producerii unui accident pe calea ferată (Foto 2); 3. Protecția și intervenția în cazul producerii unui accident rutier în care au fost implicate substanțe toxice industriale (Foto 3). Presa a prezentat exercițiile astfel: «*Protecția Civilă a oferit, ieri, la Mediaș, un adevărat spectacol simulând, în gara orașului, deraierea unui tren de persoane și intervenția pentru salvarea vieților omenești și pentru înlăturarea pericolelor.*

Tot la Mediaș s-a simulat și un accident rutier, în urma căruia au căzut pe șosea substanțe toxice. Pentru ca totul să fie cât mai real, Protecția Civilă a umplut butoaiile cu mercaptan, iar când s-a produs „accidentul”, substanța s-a degajat în preajma locului stabilit pentru observarea de către oficialități a exercițiului»²¹.

În cursul anului 2006, în penultima sâmbătă a fiecărei luni, s-a desfășurat pregătirea inspectorilor de protecție civilă de la 18 de operatori economici din

---

¹⁶ Gazeta 1938, p. 1.

¹⁷ A fost și primul exercițiu la care a participat autorul, la puțin timp după mutarea sa la Inspectoratul de Protecție Civilă Județean Sibiu.

¹⁸ Fotografiile sunt din arhiva autorului.

¹⁹ Registru 1974, F. 81v.

²⁰ Tribuna 2003a, p. 1; Tribuna 2003b, p. 1; Tribuna 2003c, p. 1; Bucur 2012b, p. 72, 73.

²¹ Tribuna 2003c, p. 1; Tribuna N 2003, p. 1-2; Bilanț 2003, p. 2, 5-8; Bucur 2012b, p. 73.

municipiu. S-au mai desfășurat și cinci ședințe de pregătire a formațiunilor de Protecție Civilă. Un număr de 18 societăți comerciale, cu un efectiv mai mare de 100 de angajați, s-au clasificat din punct de vedere al Protecției Civile și și-au organizat formațiuni specializate. Pentru a se realiza pregătirea populației în domeniu, prin intermediul televiziunii locale TV NOVA s-au prezentat patru casete speciale de pregătire (una pe trimestru). Pe teritoriul municipiului au fost descoperite mai multe muniții rămase neexplodate, care au fost preluate de echipa pirotehnică a Inspectoratului pentru Situații de Urgență al Județului Sibiu. În luna mai, Protecția Civilă a Municipiului Mediaș a desfășurat un exercițiu de alarmare publică (Foto 4) cu tema „*Activitatea Comitetului Local Pentru Situații de Urgență în caz de inundații*” la care au participat: Municipality, S.C. Emailul S.A., Vitrometan S.A., Crucea Rosie, U.M. 01820 ș.a.²².

În anul **2008** Mediașul a avut parte de două intervenții în care a fost implicat amoniacul²³. Unui rezervor de amoniac, existent la fosta S.C. Salconserv (operator economic cu risc chimic, care și-a încetat activitatea în anul 2002) i-a fost lovit manometrul, defectându-se flansa. Totul s-a datorat operațiunilor de dezafectare a operatorului economic, efectuate de o societate de comercializare a fierului vechi. Din cauza defecțiunii, în data de 14 iunie, amoniacul aflat în rezervor s-a împrăștiat în aer, punând în pericol sănătatea cetățenilor din apropierea Salconserv, bunurile acestora și mediul. Pentru rezolvarea situației s-a intervenit în următoarea zi, singura modalitate de a înlătura pericolul fiind degajarea în aer a amoniacului și crearea unor perdele de apă care să stabilizeze substanța (Foto 5). Operațiunea s-a desfășurat cu succes, fiind definitivată în după-masa zilei de 15 iunie. Au participat, alături de efectivele I.S.U. Sibiu, și Garda de Mediu, S.G.A., Poliția și Jandarmeria. În 30 iulie, la același operator economic a avut loc o nouă scurgere de amoniac (de mult mai mică amploare decât precedentă). Degajarea substanței s-a produs din cauza dezafectării halei de la parter, unde erau instalațiile de amoniac. Gazul care a mai rămas în interiorul țevilor instalației (blocați între dopuri de ulei) s-a evaporat, producând panică în rândul populației din zonă. După aproximativ două ore situația a fost rezolvată de echipajele din cadrul Detașamentului de pompieri Mediaș, Comitetul Local pentru Situații de Urgență și Grupa Operativă a I.S.U. Sibiu. Pentru sprijin, au participat și reprezentanți ai Poliției, Jandarmeriei locale, S.G.A., Garda de Mediu. A.R.R., ș.a (Foto 6)²⁴.

---

²² Bilanț 2006, p. 2, 6, 7.

²³ Autorul a participat la ambele.

²⁴ Tribuna 2008a, p. 13; Tribuna 2008b, p. 13; Pompierii 2008, p. 22, 23; Bucur 2012b, p. 261, 262; David 2013, p. 124, 125.

La municipiu a fost înființat un *Centru Operativ pentru Situații de Urgență*, cu activitate permanentă. Structura acestuia era: un ofițer la continuitate; un ofițer la permanență; o grupă de cercetare observare, compusă din patru persoane.

Anul **2009** a determinat compartimentul de Protecție Civilă, datorită noilor cerințe legislative, să întocmească următoarele documente: *Planul de apărare în cazul producerii unui dezastru specific: cutremur sau alunecări de teren al Comitetului Local pentru Situații de Urgență Mediaș și Planul de apărare împotriva inundațiilor, ghețurilor, secetei hidrologice, accidentelor la construcțiile hidrotehnice și poluărilor accidentale pe cursuri de apă*. Pentru asigurarea înștiințării-alarmării populației, compartimentul dispunea de următoarele mijloace de transmisiuni: două stații de radio-recepție mobile (una pe frecvența protecției civile și una pe frecvența Apelor Române) și cinci stații de radio-recepție portabile. Ca mijloace de înștiințare avea doar un radio-receptor „Zefir”. Starea sistemului de alarmare din municipiul Mediaș era nesatisfăcătoare. Dacă în 1990 erau în funcțiune 19 sirene electrice, în 2009 mai funcționau 12 sirene. Diminuarea numărului lor s-a datorat faptului că unele instituții sau operatori economici, care aveau sirene, s-au desființat sau au vândut activele iar noii proprietari au demontat sistemul de alarmare. Pentru completarea sistemului s-au achiziționat: o sirenă de alarmare electronică, prin care se puteau transmite și mesaje vocale, precum și o nouă centrală de alarmare electronică.

S-a organizat pentru prima dată Ziua Protecției Civile și la Mediaș, cu fast (Foto 7). S-a defilat, apoi s-a prezentat un exercițiu demonstrativ de intervenție în cazul producerii unui accident chimic pe căile rutiere (Foto 8). Despre evenimente, presa arăta:

«De departe, simularea intervenției în cazul unui accident rutier în care a fost implicată o mașină care transporta substanțe chimice a fost atracția zilei. „S-a putut observa modul în care se acționează la un accident rutier în care sunt implicate și substanțe periculoase. Acestea sunt deosebit de dăunătoare pentru organismul uman și acțiunea noastră va trebui să fie fermă și rapidă, tocmai pentru a limita și înlătura urmările acestui tip de dezastru, care se poate întâmpla oriunde pe șoselele din țara noastră”, ne-a spus locotenent-colonelul Alexandru Bucur, șeful serviciului Protecție Civilă din cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență Sibiu.

La evenimentul din fața sediului Primăriei Mediaș au fost prezenți reprezentanți ai ISU Sibiu, Detașamentului de Pompieri Mediaș, Compartimentului de Protecție Civilă din cadrul Primăriei Mediaș, dar și mulți medieșeni»²⁵.

În 24 iunie, între orele 10.00 - 13.00, s-a desfășurat un exercițiu de alarmare a municipiului în caz de cutremur, cu tema: *Activitatea Comitetului Local pentru Situații de Urgență al municipiului Mediaș, a administrației publice, a salariaților și a*

---

²⁵ Tribuna N 2009, p. 21.

populației, în colaborare cu Celulele pentru Situații de Urgență și formațiunile de urgență de la SNTGN TRANSGAZ precum și a funcțiilor de sprijin, pentru gestionarea situațiilor de urgență generate de un cutremur – cu aplicarea Planului de evacuare. Participanți: membri ai Comitetul Local pentru Situații de Urgență Mediaș, Administrația publică locală, Primăria Mediaș, S.N.T.G.N. TRANSGAZ, Poliția Comunitară, ISU Sibiu detașamentul Mediaș, Ambulanța, Crucea Roșie, Jandarmeria Sibiu detașamentul Mediaș-Agnita, Poliția Mediaș, S.C. Apa Târnavei Mari, Electrica Mediaș, Serviciul Public de Ecologizare, Direcția de Asistență Socială, Serviciul Comunitar de Evidență a Populației, Direcția Poliția Comunitară, Direcția de Cultură, Sport și Tineret. Locuri de desfășurare: Etapa I : Piața Corneliu Coposu; Etapa II: str. Coșbuc-zona Transgaz; Etapa III: Piața C. I. Motaș-sediul Transgaz.

În data de 2 iulie, s-a intervenit la o inundație, în zona Aurel Vlaicu. În ziua respectivă, în interval de o oră (între 15.00 și 16.00) a plouat 22,4 l/mp, depășindu-se capacitatea de colectare a canalelor pluviale și s-a produs inundarea străzilor Protopop Moldovan, Trandafirilor, Petru Maior, respectiv inundarea unor garaje și curți din acea zonă. Intervenția a fost rapidă și eficientă astfel că, după două ore, respectiv la 18.00, situația revenise la normal²⁶.

În anul **2010** s-a întocmit studiu de audibilitate privind determinarea numărului de sirene de alarmare (Foto 9). Principalele acțiuni desfășurate au fost următoarele: instructajul salariaților primăriei pe linia situațiilor de urgență conform programării și reglementărilor specifice; demonstrații practice la diverse evenimente; activități de informare și pregătire a elevilor, exerciții de evacuare; activități de pregătire de protecție civilă la nivelul localității și studiu individual privind noile prevederi legale apărute; instructajul preoților din parohie.

S-a acționat pentru limitarea și înlăturarea efectelor precipitațiilor din perioada 27-29 iunie, în urma cărora s-a instituit Codul Portocaliu, iar cota pe râul Târnavă Mare a ajuns la 4,70 m (s-a depășit cota de inundație). A fost convocat Comitetul Local pentru Situații de Urgență și structurile de intervenție au fost activate pentru evacuarea apei din mai multe zone ale municipiului (și din centrala termică a Spitalului Municipal)²⁷.

În anul **2012** s-a continuat modernizarea sistemului de alarmare, fiind achiziționată o sirenă electronică de 600 W, prin care se pot transmite mesaje vocale și care se interconectează cu noua centrala de alarmare, sirenă care s-a montat pe clădirea școlii din Ighișu Nou. În 24 mai s-a desfășurat un exercițiu de alarmare publică cu tema *Activitatea Comitetului pentru Situații de Urgență al Municipiului Mediaș pentru înștiințarea, avertizarea și alarmarea populației, pentru*

---

²⁶ Bilanț 2009, p. 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15; Bucur 2012b, p. 71; David 2013, p. 126.

²⁷ Tribuna 2010a, p. 2; Tribuna 2010b, p. 16; Tribuna 2010c, p. 2, 11; Bilanț 2010, p. 3, 6, 7, 8; David 2013, p. 126, 127.

limitarea și înlăturarea efectelor inundațiilor cauzate de ploile torențiale locale. Exercițiul de protecție civilă s-a desfășurat la Lacul Eleșteu. S-a simulat inundarea unei părți a municipiului Mediaș, iar la acțiune au participat angajații Inspectoratului pentru Situații de Urgență, ai Apelor Române, SMURD dar și o firmă specializată care a prezentat niște diguri gonflabile.

La data de 8 martie s-au descoperit 152 de cartușe de război, calibrul 7,62 mm, pe str. Oituz, care au fost ridicate de Echipa pirotehnică din cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență Sibiu. În 29 iunie, după amiază, o furtună puternică, însoțită de grindină, a creat mari probleme sistemului de canalizare în tot orașul. Sediul Poliției Locale a fost inundat iar apa a fost scoasă cu o motopompă. Pe str. Pictor Aman, în mai multe grădini a apărut fenomenul de băltire²⁸.

În decursul anului **2013** s-au desfășurat mai multe activități. S-a întocmit *Planul de apărare împotriva inundațiilor, ghețurilor și poluărilor accidentale* și s-a continuat modernizarea sistemului de alarmare, fiind achiziționată o sirenă electronică de 600 W, care s-a montat pe clădirea SC Kromberg&Schubert S.R.L. Protecția Civilă a intervenit în mai multe rânduri, pentru a limita și înlătura efectele inundațiilor, astfel: 22 martie, intersecția str. Oituz cu str. Izvorului; 15 mai, str. Aurel Vlaicu; 3 iunie, în zonele Petru Maior, Valea Adâncă, Nicolae Titulescu, Stadionului, Sinaia ș.a; 5 iunie, seara (rupere de nori), în cartierul medieșean Vitrometan. În doar 10-15 minute, ploaia a inundat mai multe străzi, cele mai afectate fiind Sebeș, Ștefan cel Mare și Iuliu Maniu; 6 iunie, str. Greweln; 15 august, cartierul Gura Câmpului, str. Sinaia; 15 octombrie, str. Hermann Oberth. Cu ocazia sărbătoririi a 80 de ani de Protecție civilă în România, la 28 februarie s-a vernisat o expoziție²⁹, la Muzeul municipal (Foto 10, 11)³⁰.

În **2014** s-a mai achiziționat o sirenă ce s-a montat la U.M. 01810 pentru alarmarea populației din zona cartierului Moșnei. Totodată s-a efectuat verificarea sistemului de alarmare, de către o firmă specializată. În 9 aprilie, Primăria Mediaș a organizat Ziua porților deschise la care, pentru prima dată s-a deschis publicului adăpostul de protecție civilă al municipiului.

În 28 iulie, pe str. Baznei, lucrătorii de la salubritate au găsit o grenadă care a fost ridicată de pirotehnicienii din cadrul ISU Sibiu. S-a acționat la următoarele evenimente: alunecarea de tren din zona podului CFR, în urma spargerii unei conducte de apă a societății Apa Târnavei Mari, în 10 mai; inundarea str. Stadionului datorită ploii torențiale și a canalizării pluviale, în data de 30 mai; inundarea str. Cronicar Neculce și a curților din zonă, în 3 iunie; 7 august,

²⁸ Tribuna 2012, p. 16; Bilanț 2012, p. 3, 5, 12, 13.

²⁹ Ideea a aparținut autorului. Cu acel prilej am lansat și cartea *Dezastrele care s-au manifestat pe teritoriul județului Sibiu*.

³⁰ Tribuna 2013a, p. 5; Tribuna 2013b, p. 16; Bilanț 2013, p. 3, 5, 10, 11, 12, 14.

inundație în zona străzilor Valea Adâncă, Izvorului, Stadionului precum și în localitatea Ighișu Nou; furtuna din 22 august, care a rupt câțiva copaci în zona Simion Bărnuțiu³¹.

În anul **2015** s-a mai achiziționat o sirenă care s-a montat pe nocturna stadionului Gaz Metan, pentru alarmarea populației din zona cartierului Moșnei³².

Anul **2016** a permis achiziționarea a încă două sirene, care s-au montat pe Școala Generală C. I. Motaș și pe Școala Generală Gh. Popa. S-a acționat la următoarele situații de urgență: în 20 iunie, asigurarea zonei din jurul turnului Forkesch, lovit de un fulger; în 28 octombrie, la alunecările de teren de pe strada Movilei nr. 21³³. În 17 noiembrie s-a desfășurat un exercițiu cu tema: *Activitatea Comitetului Local pentru Situații de Urgență în caz de inundații*. Au participat: C.L.S.U., Primăria Mediaș, ISU Sibiu, Poliția și Poliția Locală, Serviciul Public de Ecologizare, Apele Române Târgu Mureș, Sectorul Hidrotehnic Ighișul Nou, S.C. ECO-SAL, Apa Târnavei Mari (Foto 12). S-a intervenit astfel: în 30 mai, după inundarea mai multor străzi, locuințe și pivnițe din municipiul Mediaș și satul aparținător Ighișul Nou; în 28 și 29 iunie, în tot municipiul Mediaș, inundat de ploi torențiale (53 l/mp); 26 iulie, după inundarea mai multor străzi, locuințe și pivnițe³⁴.

Concluzii. Dezvoltarea rapidă a industriei din orașul de pe Târnava Mare, a condus – chiar după înființarea Apărării Pasive (1933) – la organizarea, dotarea și dezvoltarea formațiunilor specifice, pentru pregătirea și protecția populației civile în caz de război sau dezastre. Evoluția Protecției Civile medieșene s-a desfășurat în concordanță cu cerințele legislației în domeniu. La acest moment, Mediașul dispune de cea mai valoroasă protecție civilă de pe teritoriul județului Sibiu, condusă cu competență și profesionalism de ing. David Ioan, din anul 1996.

Bibliografie

- Bilanț 2003 – Arhivele Protecției Civile Mediaș (APCM), *Bilanțul de protecție civilă pe anul 2003*.
- Bilanț 2006 – APCM, *Bilanțul de protecție civilă și mediu pe anul 2006*.
- Bilanț 2009 – APCM, *Bilanțul de protecție civilă pe anul 2009*.
- Bilanț 2010 – APCM, *Bilanțul compartimentului de protecție civilă și protecția mediului pe anul 2010*.

---

³¹ Bilanț 2014, p. 3, 4, 7, 9, 10, 11, 12.

³² Bilanț 2015, p. 4, 7, 8, 9.

³³ Tribuna 2015a, p. 1, 2; Bilanț 2016, p. 4, 6, 8.

³⁴ Bilanț 2016, p. 6, 11, 15, 17, 18, 20-21.

- Bilanț 2012 – APCM, *Bilanțul compartimentului de protecție civilă și protecția mediului pe anul 2012*.
- Bilanț 2013 – APCM, *Bilanțul compartimentului situații de urgență, securitatea muncii și protecția mediului pe anul 2013*.
- Bilanț 2014 – APCM, *Bilanțul compartimentului situații de urgență, securitatea muncii și protecția mediului pe anul 2014*.
- Bilanț 2015 – APCM, *Bilanțul compartimentului situații de urgență, securitatea muncii și protecția mediului pe anul 2015*.
- Bilanț 2016 – APCM, *Bilanțul compartimentului situații de urgență, securitatea muncii și protecția mediului pe anul 2016*.
- Bucur 2004 – Al. Bucur, *28 februarie, ziua Protecției Civile*, în *Tribuna*, CXX, nr. 3958 din 27 februarie 2004, p. 20.
- Bucur 2008 – Al. Bucur, *Scurt istoric al Protecției Civile sibiene*, în *Protecția Civilă sibiană*, 2008, p. 1, 2.
- Bucur 2009 – Al. Bucur, *Ziua Protecției Civile. „Cu viața mea apăr viața”*, în *Tribuna*, CXXV, nr. 5488 din 27 februarie 2009, p. 14.
- Bucur 2012a – Al. Bucur, *Protecția Civilă sibiană în perioada 1952-2004*, în *Cultura medieșană*, I, 2012, p. 69-74.
- Bucur 2012b – Al. Bucur, *Dezastrele care s-au manifestat pe teritoriul județului Sibiu*, Brăila, 2012.
- Bucur 2013 – Al. Bucur, *Acte normativ-legislative privind Protecția Civilă din România (1916-1945)*, în *Cultura medieșană*, II, 2013, p. 59-63.
- Bucur 2014a – Al. Bucur, *Acte normativ-legislative privind Protecția Civilă din România (1946-1996)*, în *Cultura medieșană*, III, 2014, p. 66-68.
- Bucur 2014b – Al. Bucur, *Acte normativ-legislative privind Protecția Civilă din România (1996-2014)*, în *Collegium Mediense*, IV, Comunicări științifice, XIII, 2014, p. 207-210.
- Bucur 2015 – Al. Bucur, *10 ani de Situații de Urgență în România (2004-2014)*, în *Cultura medieșană*, IV, 2015, p. 95-99.
- Cod 1939 – *Codul General al României*, vol. XXVII/1939.
- Creangă-Stoilești 1993a – Gh. F. Creangă-Stoilești, *Istoria Apărării Civile*, vol. I, București, 1993.
- Creangă-Stoilești 1993b – Gh. Fl. Creangă-Stoilești, *Istoria Apărării Civile*, vol. II, București, 1993.
- David 2013 – I. David, *Mediaș. Cronica dezastrelor*, Sighetu Marmăției, 2013.
- Gazeta 1938 – *Apărarea pasivă la Mediaș*, în *Gazeta Mediașului*, II, Nr. 8, 1-15 Mai 1938.
- MO 55/1939- *Monitorul Oficial al României nr. 55/6 martie 1939*.
- MO 241/1996 – *Monitorul Oficial al României nr. 241/3 octombrie 1996*.
- MO 1094/2004 – *Monitorul Oficial al României nr. 1094/24 noiembrie 2004*.
- MO 600/2005 – *Monitorul Oficial al României nr. 600/12 iulie 2005*.
- Pompierii 2003 – *Risc de explozie*, în *Pompierii români*, nr. 12 din decembrie 2008, p. 22, 23.
- Registru 1974 – *Registrul istoric al Statului Major de Apărare Locală Antiaeriană al județului Sibiu*, 1974-2001.
- Tribuna 2003a – *Aplicația „Mureș 2003”. Sirenele anunță inundații la Tălmăciu...*, în *Tribuna*, CXIX, nr. 3744 din 17 iunie 2003, p. 1.

- Tribuna 2003b – *Aplicația militară „Mureș 2003”. Peste 100 de oameni mobilizați pentru „inundațiile” din Tălmăciu, în Tribuna, CXIX, nr. 3745 din 18 iunie 2003, p. 1.*
- Tribuna 2003c – *Aplicația „Mureș 2003”. Oficialitățile au stat în miros de mercaptan pentru ca exercițiul să fie cât mai real, în Tribuna, CXIX, nr. 3746 din 19 iunie 2003, p. 1.*
- Tribuna N 2003 – *Mediașul și Coșșa Mică au fost poligon de Protecție Civilă, în Tribuna ediția de nord, I, nr. 8 din 23 iunie 2003, p. 1, 2.*
- Tribuna 2008a – *Scurgeri de amoniac la Mediaș, în Tribuna, CXXIV, nr. 5275 din 16 iunie 2008, p. 13.*
- Tribuna 2008b – *Istoria se repetă. Din nou scurgeri de amoniac la Salconserv Mediaș, în Tribuna, CXXIV, nr. 5314 din 31 iulie 2008, p. 13.*
- Tribuna 2009 – *Alarmă maximă și exercițiu de protecție civilă la Mediaș, în Tribuna, CXXV, nr. 5585 din 25 iunie 2009, p. 13.*
- Tribuna N 2009 – *„Accident chimic” de Ziua Protecției Civile, în Tribuna de nord, VII, nr. 287 din 2 martie 2009, p. 21.*
- Tribuna 2010a – *Ploile prelungite impun starea de alertă la Sibiu, în Tribuna, CXXVI, nr. 5893 din 28 iunie 2010, p. 2.*
- Tribuna 2010b – *Zeci de hectare de culturi agricole – sub ape, în nordul județului, în Tribuna, CXXVI, nr. 5894 din 29 iunie 2010, p. 16.*
- Tribuna 2010c – *Apa a făcut ravagii în culturile agricole din Târnava; Apa Târnavei Mari: reduceți consumul de apă pentru evitarea autoinundațiilor, în Tribuna, CXXVI, nr. 5895 din 30 iunie 2010, p. 2, 11.*
- Tribuna 2012 – *„Inundații” mari, joi, la Mediaș, în Tribuna, CXXVIII, nr. 6475 din 24 mai 2012, p. 16.*
- Tribuna 2013a – *Străzi „înghițite” de apă, la Mediaș, în Tribuna, CXXIX, nr. 6787 din 5 iunie 2013, p. 5.*
- Tribuna 2013b – *77 de gospodării inundate la Blăjeș, în Tribuna, CXXIX, nr. 6789 din 7 iunie 2013, p. 16.*
- Tribuna 2015 – *Nordul județului „înecat” de ploi, în Tribuna, CXXXI, nr. 7409 din 27 iunie 2015, p. 1, 2.*

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

ISTORIA SE REPETĂ

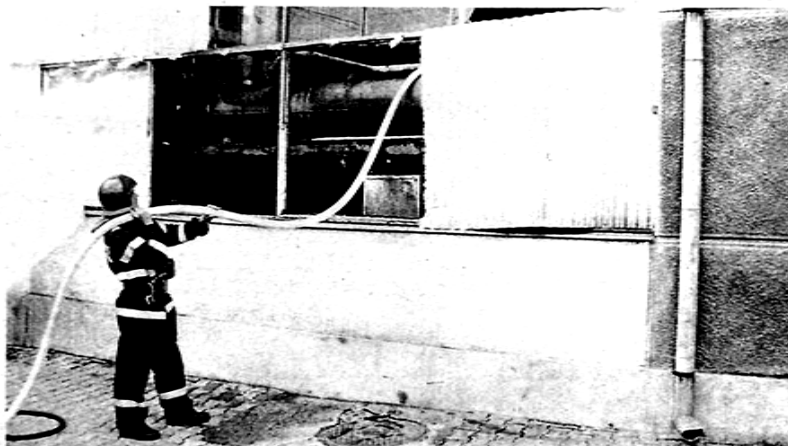
Din nou scurgeri de amoniac la Salconserv Mediaș

Zona fostei fabrici de salam din Mediaș a fost împânzită de pompieri ieri după-amiază, după ce au avut loc din nou scurgeri de amoniac. De această dată, o fisură apărută la una din conducte a fost cauza care a determinat scurgerea amoniacului. Un incident similar a avut loc în același loc la data de 14 iunie.

Vasile ANTIPA

vasileantipa@tribuna.ro

Pompierii din Mediaș au intrat în alertă ieri după-amiază în jurul orei 17, după ce din zona fostei întreprinderi Salconserv s-a resimțit un puternic miros de amoniac. Angajații unei firme din incinta fostei societăți Salconserv lucrau

la dezafectarea unei incinte, iar la un moment dat a apărut o fisură la una dintre conducte. După numai câteva minute, un miros înțepător de

amoniac a putut fi simțit pe o rază destul de mare. La fața locului a sosit un echipaj al Detașamentului de Pompieri Mediaș, care a trecut imediat

la izolarea zonei. Pompierii au început apoi stropirea cu apă a recipientilor aflați în respectiva incintă, pentru a preveni și alte incidente. În urma lucrărilor de dezafectare a fost constată o fisură la o conductă, semnalându-se scurgeri de amoniac. La fața locului s-a deplasat un echipaj din cadrul Detașamentului de Pompieri Mediaș, acționându-se împreună cu reprezentanții Comitetului Local pentru Situații de Urgență. De asemenea, la fața locului au fost prezenți responsabili ai Gărzii de Mediu Sibiu, ai Apelor Române, ai Poliției Municipiului Mediaș și nu în ultimul rând ai Jandar-

meriei. Din cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență „Căpitan Dumitru Croitoru” al județului Sibiu s-au deplasat la fața locului grupa operativă și echipa de cercetare chimică, ne-a declarat locotenentul Diana Lazăr, ofițer relații publice în cadrul ISU Sibiu. Echipa de intervenție sosită la fața locului a reușit izolarea zonei, iar după aproximativ două ore, pompierii au reușit neutralizarea amoniacului, situația reintrând în normal. Un incident similar a avut loc la jumătatea lunii iunie, când au fost constatate scurgeri de amoniac în fosta societate Salconserv.

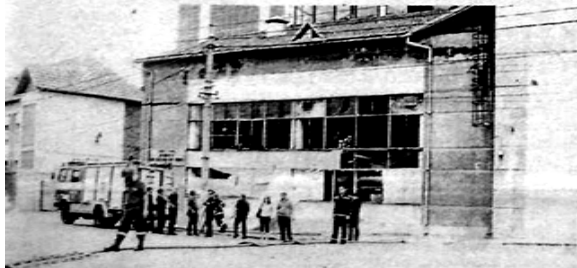

Foto 6

Foto 7

Foto 8

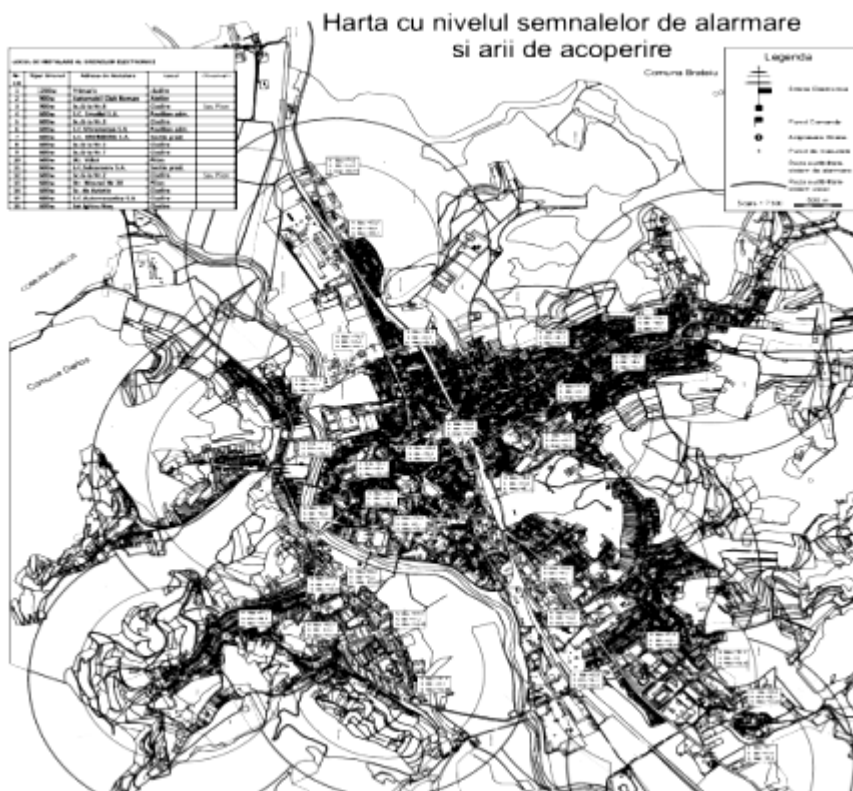

Foto 9

Foto 10

Foto 11

Foto 12

DIN ACTIVITATEA GEOGRAFULUI GUSTAV SERVATIUS (1922 – 2009)

Dr. Cătălina Mărculeț
Dr. Ioan Mărculeț

Viitorul geograf Gustav Servatius, s-a născut la 28 martie 1922 în Timișoara, iar din 1923 s-a stabilit la Mediaș. A locuit în orașul de pe Târnava Mare până în 1985, când, din dorința de reîntregire a familiei, s-a stabilit la Freiburg im Breisgau, în Germania Federală.

După finalizarea studiilor liceale (1941) și îndeplinirea serviciului militar, Gustav Servatius s-a înscris la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității din Cluj (1942), strămutată la Sibiu, în urma Dictatului de la Viena. Însă, la scurt timp a fost convocat de serviciul militar românesc, și participă în armata regală într-un batalion de aviație, la Galați (1943) și într-un batalion de vânători de munte, la Suceava (1944-1945), având gradul de locotenent.

În perioada 1945-1947, ca student, a urmat cursurile Facultății de Științe naturale și Geografie din Universitatea din București, unde a avut ca profesori pe reputații geografi: Vintilă Mihăilescu, Nicolae Alexandru Rădulescu și Ion Conea.

După absolvire (1947), până la pensionare (1982), a funcționat ca profesor de geografie în Mediaș, la Liceul „Stephan Ludwig Roth”, la Școala elementară generală, la Școala medie și Liceul „Axente Sever”, secția germană. Pasionat pedagog, de-a lungul carierei sale a obținut toate treptele didactice, inclusiv titlul de profesor emerit (1972).

Pasiunea pentru geografie – concretizată prin publicarea de studii și articole, organizarea de excursii, susținerea unor conferințe și comunicări științifice – a fost recunoscută pe plan local și național, profesorul Gustav Servatius fiind investit cu mai multe funcții: secretar (1952-1965) și apoi președinte (1965-1984) al filialei Mediaș a Societății de științe geografice din România, membru în biroul de conducere al Societății de științe geografice din România (1974-1984) și membru în colegiul de redacție al revistei „Terra”¹.

Studiile realizate și publicate de profesorul Gustav Servatius, au avut în vedere, în special, geografia orizontului local. Cele identificate de noi sunt:

---

¹ Interesul pentru promovarea geografiei ca știință și a publicațiilor din domeniu este subliniat de nota intitulată „*Profesorii care sprijină în mod deosebit activitatea revistei «Terra»*”, din care aflăm că „*redacția evidențiază pe următorii membri ai Societății de științe geografice cu care a colaborat direct și permanent în popularizarea cuprinsului revistei «Terra» și la difuzarea ei: [...] Servatius Gustav, Rus Paraschiva (Fil. Mediaș)*” (Terra, anul X, nr. 1, 1979, p. 64).

• *„Viiturile și inundațiile Târnavei Mari la Mediaș, mai-iunie 1970”*, Buletinul Societății de științe geografice din R. S. România, Vol. III (LXXIII), 1973, p. 67-86. Studiul, însoțit de 17 figuri sugestive, cuprinde: un istoric al viiturilor și inundațiilor Târnavei Mari (47 de cazuri, între anii 1506 și 1970), o analiză a cauzelor care au generat inundațiile din mai-iunie 1970, descrierea celor trei viituri produse de Târnavă Mare la Mediaș, bilanțul pagubelor produse² și măsurile luate de autorități pentru diminuarea efectelor viiturilor.

De un interes geografic deosebit este harta *„Zona inundabilă a orașului Mediaș – 14 mai 1970”* (fig. 1) care însoțește textul articolului. Însă, afirmația de final a autorului – *„Calamitățile verii anului 1970 vor rămâne ca un vis care nu se va mai repeta niciodată în viitor”*³ – este contrazisă de inundațiile produse în anul 1975, la Mediaș.⁴

• *„Curenții atmosferici și poluarea aerului în zona orașului Mediaș”*, Buletinul Societății de științe geografice din R. S. România, Vol. IV (LXXIV), 1976, p. 199-207, 12 fig. În realizarea studiului geograful Gustav Servatius prezintă următoarele aspecte importante: caracteristicile vânturilor de suprafață, sursele de poluare din cele patru orașe (*„Dumbrăveni, Mediaș, Copșa Mică și Blaj – cu multiple și variate ramuri industriale dezvoltate, reprezentate prin 60 de întreprinderi”*⁵), situațiile atmosferice din valea Târnavei Mari care favorizează poluarea în regiunea orașului Copșa Mică (când calmul atmosferic este de circa 50%), când vântul de suprafață este conform cu cel de altitudine și când toată ziua bate vântul de est) (fig. 2) și măsurile luate în vederea reducerii noxelor eliminate de pe platforma industrială Copșa Mică. Din nefericire pentru locuitorii din sectorul Dumbrăveni-Blaj al Văii Târnavei Mari, măsurile luate „în lumina documentelor de partid” și-au demonstrat ineficiența. Poluarea aerului în regiune s-a menținut până la închiderea fabricilor de la Copșa Mică, în primul deceniu al secolului la XXI-lea.⁶

² *„Din 264 străzi, însumând o lungime de 91,5 km, au fost inundate 58 (18 km lungime), deci 18% din numărul acestora; 10% din suprafața clădită a orașului a stat zile întregi sub apă (au fost inundate 1506 imobile din care 1406 locuințe). S-au dărâmat total 89 case și parțial 147, devenind nelocuibile, iar 612 case au suferit avarii parțiale. În total au fost 559 locuințe distruse. Au fost 2214 familii (8200 persoane) sinistrate, din care 1262 cu case proprii. Au rămas 623 familii fără adăpost. Au fost distruse două poduri [...] și unul de importanță națională scos din circulație [...] Agricultură a suferit distrugerii în valoare de 5 mil. lei. [...] Au fost inundate și paralizate un număr de 14 unități economice productive.”* (Servatius 1973, p. 81-82).

³ Servatius 1973, p. 85.

⁴ Bucur 2012, p. 62: *„Amplourea inundației de pe Târnavă Mare (din 1975, n.n.) a fost comparabilă doar cu cea din 1771, fiind mult mai violentă decât precedenta din mai 1970, nivelul apelor din lunca inundabilă și localități depășind cu 40-50 cm nivelul atins în anul 1970”*.

⁵ Servatius 1976, p. 201: *„Cercetând sursele care pot contribui la poluarea aerului, ajungem la două: combustibilul întrebuițat și noxele eliberate de industria extractivă”*.

⁶ Bucur 2012, p. 263. În 2006, în județul Sibiu, din cauza emanațiilor de poluanți de la Sometra (numele nou al Întreprinderii Metalurgice a metalelor neferoase Copșa Mică – IMMNCM), s-au produs peste 100 de cazuri de saturnism.

De-a lungul carierei sale profesionale, prof. G. Servatius a realizat și publicat în revista „Natura”, trei articole de metodică a geografiei: **„Harta în relief”** (1956), **„Pentru un sistem organizat de excursii la clasele III-XII”** (1967) și **„Concursuri de orientare turistică”** (1968).

Între cele trei articole de metodică a geografiei se evidențiază cel numit **„Pentru un sistem organizat de excursii la clasele III-XII”** (1967, p. 44-51). Articolul este compus din două părți: *teoretică* și *aplicată*. Partea teoretică prezintă: valoarea instructiv-educativă a excursiilor, scopul urmărit prin diferitele tipuri de excursii pentru elevii claselor III-XII, importanța planului de drumeții și excursii al școlii și valorificarea planului de perspectivă.

În a doua parte, G. Servatius prezintă planul de excursii al școlii din Mediaș, în care funcționa ca profesor (fig. 3). La final, autorul conchidea că: *„un elev care participă la toate excursiile organizate cu clasa lui – de la clasa a III-a până la clasa a XII-a – are posibilitatea să cunoască, sub îndrumarea profesorilor, cele mai importante, mai instructive și totodată cele mai pitorești locuri și regiuni ale scumpei noastre patrii, la care se adaugă și obiectivele din excursia sau excursiile în străinătate”*.⁷

Extrem de importantă în activitatea profesorului Gustav Servatius a fost promovarea geografiei prin publicarea unor articole de informare și descriere a unor regiuni și fenomene naturale, în revista de specialitate „Terra”: **„Federația Emiratelor din Golful Persic”** (1969), **„Erupția vulcanică din Insula Heimaey – Islanda”** (1974), **„Republica Guineea Ecuatorială”** (1979) și **„Marea aventură de pe Jari”** (1983).

În anul 1985, profesorul Gustav Servatius se stabilește în Republica Federală Germană (Freiburg im Breisgau)⁸ și se stinge din viață la 1 octombrie 2009.

Pentru comunitatea geografilor, *„Gustav Servatius a fost un profesor exemplar, un om de o mare probitate științifică, de corectitudine civică și [...] un patriot, rămas credincios țărâmului său natal”*.⁹

* * *

---

⁷ Servatius 1967, p. 48.

⁸ Și în noua patrie, geograful Gustav Servatius își continuă activitatea. *„În anii de după 1989, – G. Servatius, n.n. – realizează lucrarea vieții sale, devenită de referință, Reiseführer Siebenbürgens (Ghidul Transilvaniei), apărută la Innsbruck, în 1992, împreună cu dr. Heinz Heltmann, un naturalist de vocație din intelectualitatea săsească a Transilvaniei, strămutată în Vest, dar rămasă fidelă ținuturilor natale. Este o lucrare amplă (366 p.), analitică pentru toate localitățile Transilvaniei. Peisajul natural se complinește cu cel creat de om, de-a lungul veacurilor. Concomitent, apare la Würzburg, în Germania, un ghid mai amănunțit, dar portabil, al aceluiași autori, Siebenbürgen – Reisehandbuch (Transilvania - Călăuza călătorului) (570 p.)”* (Dragomirescu 2010, p. 330).

⁹ Bleahu 2010, p. 401.

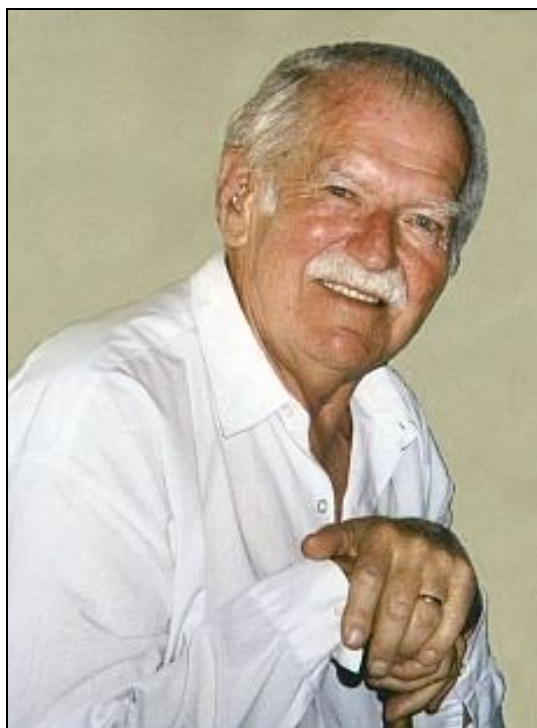
Lista de lucrări:

- G. Servatius, *Harta în relief*, Natura, Anul VIII, nr. 2, București, 1956.
- G. Servatius, *Pentru un sistem organizat de excursii la clasele III-XII*, Natura, Anul XIX, nr. 5, București, 1967.
- G. Servatius, *Concursuri de orientare turistică*, Natura, Anul XX, nr. 3, București, 1968.
- G. Servatius, *Federația Emiratelor din Golful Persic*, Terra, Anul I (XXI), nr. 6, București, 1969.
- G. Servatius, *Nicht mehr hilflos zusehen müssen*, Hermannstädter Zeitung, Sibiu, 1970.
- G. Servatius, *Überschwemmung der Kokel*. Karpatenrundschau, Brașov, 3-7, 1970.
- G. Servatius, *Viiturile și inundațiile Târnavei Mari la Mediaș, mai-iunie 1970*, Buletinul Societății de științe geografice din R. S. România, Vol. III (LXXIII), București, 1973.
- G. Servatius, *Erupția vulcanică din Insula Heimaey - Islanda*, Terra, Anul I (XXVI), nr. 2, București, 1974.
- G. Servatius, *Curenții atmosferici și poluarea aerului în zona orașului Mediaș*, Buletinul Societății de științe geografice din R. S. România, Vol. IV (LXXIV), București, 1976.
- G. Servatius, *Republica Guineea Ecuatorială*, Terra, Anul XI (XXXI), nr. 4, București, 1979.
- G. Servatius, *Marea aventură de pe Jari*, Terra, Anul VI (XXXVI), nr. 2, București, 1983.
- Iudita Winkler, M. Blăjan, G. Servatius, G. Togan, L. Giura, *Cercetări arheologice în așezarea romană de la Mediaș - „Gura Câmpului” (jud. Sibiu), „Apulum”, XXI*, 1983.
- H. Heltmann, G. Servatius (Hrsg.), *Reiseführer Siebenbürgen*, Wort-und-Welt-Verlag, Thaur bei Innsbruck, 1993.
- H. Heltmann, G. Servatius, *Reisehandbuch Siebenbürgen*, Kraft-Verlag, Würzburg, 1993.

Bibliografie

- Bleahu 2010 – M. Bleahu, *Gustav Servatius (1922-2009)*, în Comunicări Științifice, IX, Mediaș, 2010.
- Bucur 2012 – Al. Bucur, *Dezastrele care s-au manifestat pe teritoriul Județului Sibiu*, Edit. Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2012.

- Dragomirescu 2010 – Ș. Dragomirescu, *În amintirea unui eminent geograf al Mediașului – profesorul Gustav Servatius (1922-2009)*, în *Comunicări Științifice*, IX, Mediaș, 2010.
- Servatius 1967 – G. Servatius, *Pentru un sistem organizat de excursii la clasele III-XII*, *Natura*, Anul XIX, nr. 5, București, 1967.
- Servatius 1973 – G. Servatius, *Văiturile și inundațiile Târnavei Mari la Mediaș, mai-iunie 1970*, *Buletinul Societății de științe geografice din R. S. România*, Vol. III (LXXIII), București, 1973.
- Servatius 1976 – G. Servatius, *Curenții atmosferici și poluarea aerului în zona orașului Mediaș*, *Buletinul Societății de științe geografice din R. S. România*, Vol. IV (LXXIV), București, 1976.
- Servatius-Speck 2012 – Karin Servatius-Speck, *Gustav Servatius (1922-2009) – geograf și pedagog merituos*, în *Liceul „Stephan Ludwig Roth” – fragmente istorice*, III, Mediaș, 2012.
- Tălângă 1995 – C. Tălângă, *Lista publicațiilor Societății de Geografie din România (1976-1995)*, Publicată în *Buletinul Societății de Geografie din România*, serie nouă, Vol. VIII (LXXVIII), București, 1995.
- ***<https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/alteartikel/3868-verdienstvoller-geograf-und-paedagoge.html>
- ***<https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/kultur/9383-forscher-und-paedagoge-zum-tod-von.html>

**Gustav Servatius
(1922-2009)**

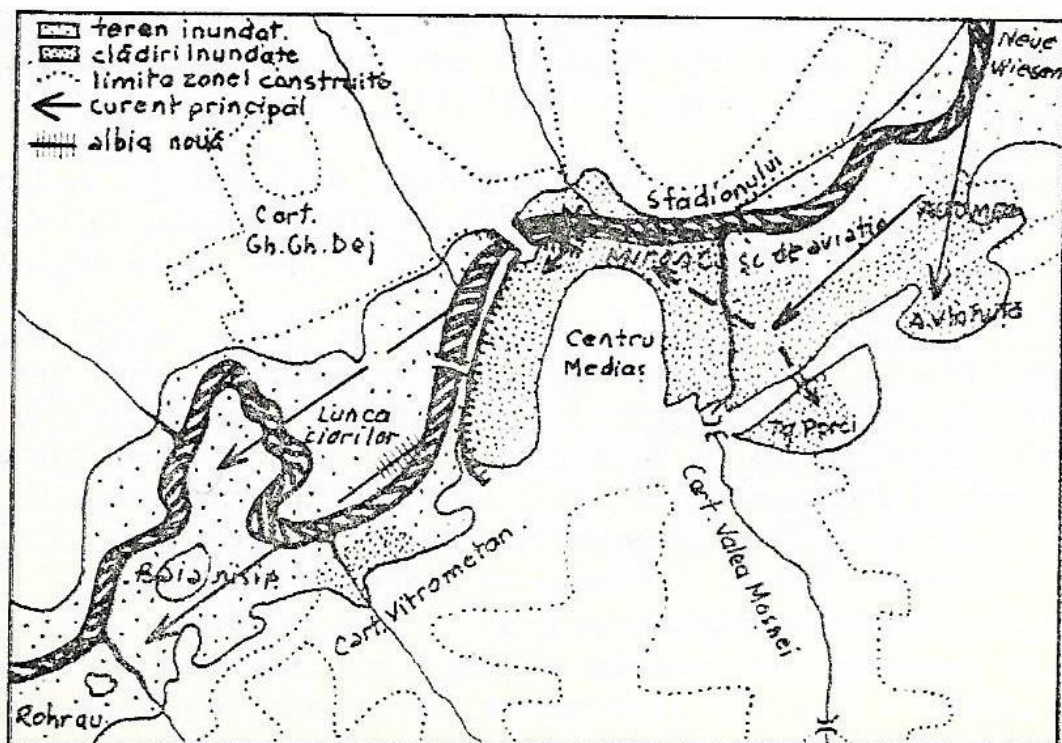

Fig. 1 Harta „Zona inundabilă a oraşului Mediaş – 14 mai 1970” (p. 81).

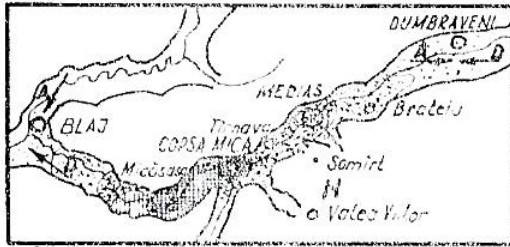

Fig 4 SO₂ 11/12/1964

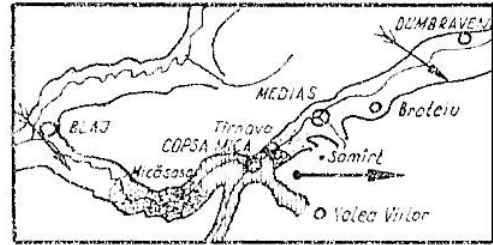

Fig 8 SO₂ 22/04/1965

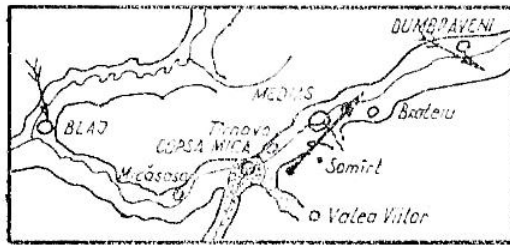

Fig 5 SO₂ 31/3/1964

Fig 9 : Negru de fum 29/06 - 11/07/1964

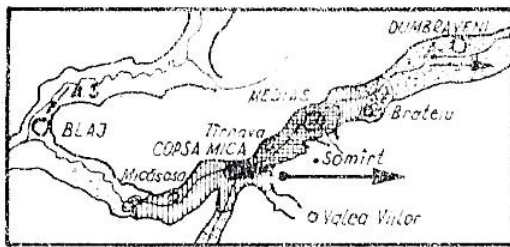

Fig 6 SO₂ 27/11/1964

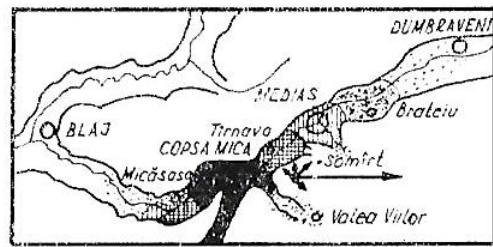

Fig 10 poluare cu Pb, ianuarie 1966

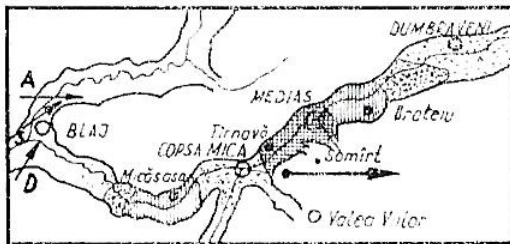

Fig 7 SO₂ 21/11/1964

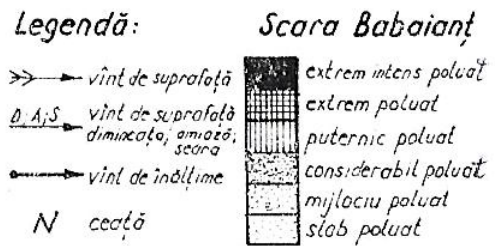

Fig. 2 Schițe de hărți ce indică situațiile atmosferice care intensificau poluarea în valea Târnavei Mari (p. 203).

Planul de perspectivă de vizite, drumeșii și excursii al Liceului nr. 2 din Mediaș.

Clasele III—VIII.

Clasa	Tipuri de deplasări			
	Vizitarea localității	Drumeșii	Excursii în raion	Excursii în regiune
1	2	3	4	5
a III-a	<p><i>Plimbări :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — pe malul Tirnavei — în cartierele orașului — în jurul zidurilor orașului <p><i>Vizite :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — I.C.I.L. — fabrica de piine — fabrica de cretă — fabrica de păpuși 	<ul style="list-style-type: none"> — poiana Grevel — vale Buzdului — dealul „Pe Cetate“. — poiana Vever 	<ul style="list-style-type: none"> — com. Tirnava — Băile Bazna 	<ul style="list-style-type: none"> — Sibiu, sau — Orașul Victoria.
a IV-a	<p><i>Vizite :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — fabrica de încălțăminte — fabrica de mobilă moara — fabrica de teracotă — muzeul de științe naturale 	<ul style="list-style-type: none"> — dealul Ighișului — Cîmpul de Sus — Gura Cîmpului 	<ul style="list-style-type: none"> — Băile Bazna — comuna Blăjel — cătunul Valea Lungă 	<ul style="list-style-type: none"> — valea Sadului, sau — valea Lotrului, sau — Avrigul, Sibiu ș.a.
a V-a	<p><i>Vizite :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — fabrica de sticlă „Vitrometan“ — fabrica de cărămidă — fabrica de șuruburi — uzina de apă 	<ul style="list-style-type: none"> — șesul Buzdului — hula Blăjelului — pădurea Legheș — Pădurea Teba — heleșteul 	<ul style="list-style-type: none"> — comuna Moșna — comuna Brateiu — satul Buzd. 	<ul style="list-style-type: none"> — Sibiu-Rășinari-Pălținiș, sau — Sighișoara-Rupea-Racoș, sau — Ocna Sibiului
a VI-a	<p><i>Vizite :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — fabrica de textile „Tirnava“ — fabrica de piele — fabrica „Salconserv“ — Cetățuia 	<ul style="list-style-type: none"> — pădurea Șomirtul — Grădina Iepurilor — dealul Piscului 	<ul style="list-style-type: none"> — com. Ighiș — dealul Dallen 	<ul style="list-style-type: none"> — Avrig-Bircaci-Negoiu, sau — Victoria-Arpaș Podragul, sau — Ocna Sibiului
Vizitarea unei expoziții organizată de un alt stat în țara noastră				
a VII-a	<p><i>Vizite :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — fabrica Emailul Roșu — fabrica de geamuri — fabrica de mobilă — fabrica de aparat electric — muzeul „Gaz Metan“ 	<ul style="list-style-type: none"> — dealul Cucului — dealul Spinarea — Cîmnelul — lunca Ciorilor — valea Tirnavei — Gatul Dirlos — dealul Păsărilor — După Stejari 	<ul style="list-style-type: none"> — Brateiu-Ațel-Buzd — dealul Chiciura-Bazna — Ripa Copșei 	<ul style="list-style-type: none"> — Odorhei-Vlahița-Harghita, sau — Victoria-Arpaș-Podragu-Moldoveanu, sau — Făgăraș-Bilea-lac, sau — Sibiu-Brădet-Or-
	<ul style="list-style-type: none"> — C.A.P. Mediaș — Vinalcool Mediaș 			<ul style="list-style-type: none"> — Iași, sau — Brașov-Bran-Râșnov
a VIII-a	<p><i>Vizite :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — atel. „Gaz Metan“ — cuptoarele de var — fabrica Auto-mecanica — gara C.F.R. — muzeul de istorie — școala profesională de chimie 	<ul style="list-style-type: none"> — dealul Buchels-Dallen — dealul Furcilor — cartierul Gh. Gheorghiu-Dej — drum de creastă 	<ul style="list-style-type: none"> — Biertan-Dupuș — Valea Viilor-Axente Sever — livada Bazna — șesul Buzd-heleșteu — Copșa Mică — Blaj-Crăciunel 	<ul style="list-style-type: none"> — Sibiu, Muzeul „Bruckental“ — Sighișoara — Agnita, Dealul Frumos — Codlea, Făgăraș
<p><i>Excursii în regiunile vecine :</i> Cluj-Turda-Scărișoara-Abrud-Deva-Hunedoara, sau Gheorghieni — Bicaz—Lacul Roșu, sau Brașov—Zărnești—Piatra Craiului—Tirgoviște, sau Predeal—Sinaia—Bucegi.</p>				

Fig. 3 Planul de perspectivă de vizite, drumeșii și excursii al Liceului nr. 2 din Mediaș. Clasele III-VIII (p. 98).

SCRIITORI PE CALEA REGALĂ. MEDIAȘ 13 MAI 2008

Ion Mihai Ionescu

În perioada 9-14 mai 2008, începând cu Ziua Europei, Uniunea Scriitorilor din România (USR), Asociația Publicațiilor Literare și Editurilor (APLER) și Ministerul Transporturilor, sub Înaltul Patronaj al Majestății Sale Regele Mihai I, a organizat evenimentul pro-lectură „Scriitori pe Calea Regală” un turneu de lecturi publice prin care 45 de autori din generații diferite, laureații premiului „*Opera Omnia*”, Premiul Național de Literatură și premiilor Uniunii Scriitorilor din România (USR) și Asociației Scriitorilor din București (ASB) pentru poezie și proză din intervalul 1990-2006, nume de marcă ale literaturii române contemporane, printre care Ana Blandiana, Nora Iuga, Augustin Buzura, Ioan Groșan, Nichita Danilov, Ioan Es. Pop, Ion Mureșan, Horia Gârbea, Mihai Gălățeanu, Gabriel Chifu, Octavian Soviany, Constantin Abăluță, Iolanda Malamen, Doina Ruști, Liviu Ioan Stoiciu, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Robert Șerban, Marian Ilea, Traian T. Coșovei, Varujan Vosganian, Cornelia Maria Savu, Constantin Stan, Lucian Vasilescu, Denisa Comănescu, Adrian Alui Gheorghe, Ioan Lăcustă, Dan Mircea Cipariu, Leo Butnaru, Cassian Maria Spiridon, Bedros Horasangian, Gellu Dorian, Ștefania Coșovei, Liviu Georgescu, Nicolae Coande, Valeriu Mircea Popa, Viorel Sâmpetrea, Mircea Ghițulescu, Paul Vinicius, Irina Mavrodin, Bogdan Ghiu și *last but not least* Ioana Crăciunescu, începând cu 10 mai, ora 09.00, au călătorit peste 1.500 de km pe traseul București-Gara de Nord – Iași – Suceava Burdujeni – Alba Iulia – Sibiu – Mediaș, pentru a se întâlni cu cititorii, a face donații de carte și sesiuni de autografe și fotografii.

După 62 de ani se reiau Serile literare la Casa Regală a României. Cu ocazia proiectului „*Scriitori pe Calea Regală*” derulat pe parcursul a șase zile, pentru prima dată după 1944, au fost reluate în 9 mai 2008, la ora 17.00, la Palatul Elisabeta din București, în fața Familiei Regale, Serile literare. În Sala Regilor au fost invitați de M.S. Regele Mihai și M.S. Regina Ana, urmați de ASR Prințesa Margareta și ASR Prințesa Radu scriitorii participanți la proiectul inițiat și coordonat de poetul Dan Mircea Cipariu, oficialii care au asigurat suportul financiar al proiectului și jurnaliștii acreditați de la TVR Cultural, SRR, *Luceașărul*, *Cultura și Ziarul Financiar* care asigurau susținerea mediatică. Alături de ministrul Transporturilor, Ludovic Orban din cabinetul liberal, la evenimentul derulat la Palatul Elisabeta, au participat, Răsvan Popescu, președintele Consiliului Național al Audiovizualului (CNA), Eugen Șerbănescu, președintele Centrul Național al

Cinematografiei (CNC), Maria Țoghină, președintele Societății Române de Radiodifuziune (SRR), Neculai Onțanu, primarul Sectorului 2 București, Vasile Turcu președintele *Romconstruct*, sponsorul principal al evenimentului etc. Așa cum consemnează Andra Rotaru în *Jurnal de Tren Regal*, poetul Dan Mircea Cipariu a prezentat pe scurt Familiei Regale programul *Scriitori pe Calea Regală* și bio-bibliografiile celor 45 de scriitori participanți la proiect. Obiectivul programului *Scriitori pe Calea Regală* reiterat de Cipariu este acela de a schimba fața garilor din România. „*Facem o reverență a inimilor noastre și a literaturii române!*” își încheie poetul prezentarea adresată Majestăților Lor.

A urmat Seara literară, prima lectură în fața Majestăților Lor fiind susținută de marea poetă Ana Blandiana. Lecturile din Sala Regilor au continuat cu Denisa Comănescu, directorul editurii *Humanitas Fiction*, Ioana Crăciunescu, Nora Iuga tocmai sosită de la New York, singura dintre scriitorii care merg cu Trenul Regal care l-a mai văzut pe M. S. Regele Mihai I la defilările de 10 mai din perioada interbelică. Lecturile s-au încheiat cu participarea scriitorilor Constantin Abăluță, Adrian Popescu și Nicolae Prelipceanu, directorul revistei *Viața Românească*. A urmat dineul regal, la care invitații au dăruit Familiei Regale, antologia „*Scriitori pe Calea Regală*” și două șampanii personalizate albă și rose, produse la Panciu. M. S. Regina Ana a deschis dineul ciocnind cu participanții apoi invitații au mai rămas 30 de minute conform protocolului, interval în care s-au acordat presei declarații și interviuri. Turneul de promovare a culturii scrise „*Scriitori pe Calea Regală*” a debutat în 10 mai 2008, chiar de Ziua Regalității, în sala de așteptare a Gării de Nord din București atunci când a fost inaugurată biblioteca cu cărți donate de cei 45 de autori înscriși în proiect și s-au susținut mai multe lecturi publice de către poeții Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Coande, Bogdan Ghiu, Ioan Es. Pop, Octavian Soviany, Lucian Vasilescu și Paul Vinicius. Afișele proiectului au fost realizate de artistul vizual Mihai Zgondoiu, originar din Mediaș iar fotografiile de un alt conviv al nostru, arhitectul Alexandru Calcatinge. De pe peronul 14 al Gării de Nord din București, Trenul Regal a plecat spre Iași, Moldova și Bucovina reprezentând prima etapă a călătoriei pro-lectură organizată de Uniunea Scriitorilor din România cu sprijinul Casei Regale.

Vivat Literatura! Cei 45 de autori prezenți în Trenul Regal au fost cuprinși în cadrul antologiei intitulată „*Scriitori pe Calea Regală*”, tipărită de editura *BrumaR* din Timișoara în o mie de exemplare și oferită gratuit călătorilor din garile înscrise în acest periplu cultural. De altfel, organizatorii proiectului, în frunte cu „*creierul*” acestuia, scriitorul Dan Mircea Cipariu, și-au propus să aniverseze un secol de la înființarea Societății Scriitorilor Români. „*Asistăm la un eveniment unic în cultura noastră. Fiecare autor a donat în fiecare gară un titlu, iar la aceste cărți s-au adăugat cele o mie de antologii special create pentru eveniment*”, a declarat presei scriitorul Dan

Mircea Cipariu, organizatorul acțiunii care a lansat celebrul slogan al campaniei pro-lectură „*Vivat Literatural!*” Proiectul „*Scriitori pe Cale Regală*” s-a bucurat de sprijinul Casei Regale a României dar și al lui Ludovic Orban, ministrului liberal al Transporturilor din cabinetul Călin Popescu Tăriceanu, care a oferit gratuit trenul de lux scriitorilor. „*Expresul României*”, celebrul tren regal, a fost construit între anii 1927 - 1928 la Milano și utilizat de regii Carol al II-lea și Mihai I de România era tractat în varianta originală de o locomotivă „*Pacific*” cu abur.

Alături de cameramanul Angelo Balog prietenul meu de la NOVA TV, am avut ocazia să filmăm în interiorul trenului regal, care de-a lungul anilor a fost restaurat pentru a i se păstra valoarea de patrimoniu, iar domnul Ionică Astăluș, custodele acestuia, îmbrăcat într-o uniformă de epocă având epoleți aurii și chipiu după model interbelic, ne-a explicat cu amabilitate că vagoanele tractate de o locomotivă diesel au fost scoase din depoul Mogoșoaia pentru prima dată, în ultimele șase decenii trenul fiind utilizat doar pentru protocolul de stat. Trenul regal are în componență cinci vagoane de lux dispuse astfel: un vagon salon de 8 locuri, un vagon salon principal cu 5 locuri, salonul sufragerie cu 12 + 24 de locuri și alte două vagoane dormitor, primul clasa I cu șase locuri, iar cel de-al doilea clasa a II-a cu șaisprezece locuri. Deși boghiurile vagoanelor erau construite în 1928, acestea suportau în condiții bune o viteză maximă a trenului de 70 km / oră. Am aflat de la șeful Trenului Regal că „*naș*” nu-i puteam spune, având în vedere uniforma sa în tonuri sobre și tăietură conservatoare cu butoni strălucitori și eghileții gălbui, că scaunele și banchetele vagoanelor sunt confecționate din lemn de nuc, și piele de Cordoba. De asemenea, candelabrele și lămpile din vagoane sunt din cristal original de Bohemia și oglinzile din salonul regal din sticlă de Murano. Scrumierele și vasele care se găsesc la mesele acoperite cu catifea roșie sunt lucrate din alabastru de Grecia iar pernele din puf de pinguin. Domnul Ion Astăluș ne-a arătat masa centrală din salonul roșu la care M. S. Regele Mihai a luat ultimul prânz pe teritoriul României, în ianuarie 1948, înainte de a pleca în exil. Confiscat de regimul comunist după 1948, trenul regal a devenit proprietatea statului și de-a lungul anilor a fost folosit de dictatorii Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu, precum și de alți lideri comuniști în vizitele efectuate în România socialistă precum Nikita Hrușciiov, Iosip Broz Tito, Todor Jivkov, Leonid Brejnev, Erik Honecker, dar și de președinte Statelor Unite Gerald Ford și secretarul de stat Henry Kissinger. În celebrul vagon cu salonul roșu s-au purtat în 1955, după o agapă puternică stropită cu vin și vodcă, discuțiile dintre Gheorghe Gheorghiu-Dej și liderul sovietic Nikita Hrușciiov, când s-a convenit retragerea trupelor sovietice din România. Există dovezi istorice mărturisirea Sorin Popa primarul comunei Micăsasa care atestă că în acea dimineață trenul regal era garat la Micăsasa, în apropierea domeniului Jidvei, cunoscându-se pasiunea lui Ghiță Dej pentru vinuri și trenuri, având în vedere și profesia sa de bază, aceea de

muncitor feroviar. Tot în salonul roșu au luat micul dejun, în 6 august 1975, Nicolae Ceaușescu cu președintele american Gerald Ford și secretarul de stat Henry Kissinger, când s-a rezolvat chestiunea acordării României socialiste, „*independente*” de Moscova, a clauzei națiunii cele mai favorizate.

În prezent, Trenul Regal, alături de garniturile de epocă „*Moldovița*” și „*Călugăreni*”, se află în administrarea Societății Feroviare de Turism SFT - SNCFR S. A. și este pus în circuitul turistic pentru turiști străini și români cu dare de mână, chiria pentru cinci vagoane costând 65.000 de lei pe zi. De altfel, domnul Ion Astăluș ne-a spus că după oprirea la Mediaș, Trenul Regal se va întoarce la București în 14 mai, cu oprire la Sinaia, unde se vor vizita cele două gări regale. Detaliile noastre au fost obținute după sosirea marți, 13 mai 2008, la ora 17.30, în gară a Trenului Regal care venea de la Sibiu. Ecoul unui șuier de locomotivă din depărtare ne avertiza că oaspeții soseau. Spre regretul multora, care se așteptau să vadă o locomotivă cu aburi de epocă, a apărut o locomotivă modernă „*Siemens*” cu numărul 45-0311-6 parcă scoasă de la cutie, cu bot roșu purpuriu și bandaje albe proaspăt vopsite, care tracta vagoanele albastre gri-fers ale Trenului Regal. Mecanicul locomotivei a intrat cu măiestrie pe linia trei, acționând frânele în mod silențios.

Primire triumfală la Mediaș. Dacă la Sibiu pe scriitori i-au întâmpinat o sută de oameni, aici pe peron erau peste patru sute, cu buchete de flori, afișe și cărți, în frunte cu regretatul primar Daniel Thellmann dispărut dintre noi în mod tragic la doar 49 de ani, oficialități, consilieri, jurnaliști, actori ai Teatrului Popular în costume de epocă, cu peruci și crinolone, pasionații de lectură, curioși, adolescenți, vânători de autografe și bineînțelese călătorii din stație. Cu un joben pe cap și îmbrăcat în frac, prietenul nostru, artistul plastic Adrian Matei a făcut alături de primarul Thellmann oficiile de gazdă. Pe scara vagonului salon, înainte de a coborî, scriitorul Dan Mircea Cișariu a lansat celebrul slogan „*Vivat Literatura!*” „*Apropierea trenului de gară și apoi staționarea sa a stârnit isteria în rândul medieșenilor dornici să-i vadă pe scriitori, dar și să admire de aproape Trenul Regal*”, avea să consemneze momentul colegul nostru jurnalistul Milu Oltean de la „*Zile și nopți*”. În gară a avut loc prezentarea antologiei „*Scriitori pe Calea Regală*”, alocuțiunile personalităților prezente la eveniment și sesiunea de autografe și fotografii. Poetele Ioana Crăciunescu, Nora Iuga și Iolanda Malamen au plecat cu două trăsuri tip faeton de la gară spre zona Castelului și Biserica Evanghelică „*Sf. Margareta*”, apoi pentru a pregăti cina tradițională de la Așel. Între timp, noi am filmat în interioarele vagonelor salon și am conversat mai bine de douăzeci de minute cu șeful de tren Ion Astăluș. Am fost odată la Pelișor alături de Adrian Bucur, acționarul majoritar al postului de televiziune NOVA TV, la invitația Ioanei

Crăciunescu, și de două ori la casa din Ațel pentru filmări și interviuri, cu colegul și prietenul meu operatorul TV Angelo Balog.

Prima dată, după talk-show-ul cu actrița de la NOVA TV, alături de acuarelistul și galeristul Vasile Popescu și artistul vizual Mihai Zgondoiu, a doua oară cu scriitori veniți din țară, în cadrul proiectului cultural „*Scriitori pe Calea Regală*”, în frunte cu artizanul acestuia, poetul Dan Mircea Cipariu, președintele secției de poezie a Asociației Scriitorilor din București (ASB). Casa parohială de la Ațel, cu pivniță spațioasă și un pod imens, se află lângă Biserica evanghelică de confesiune augustană, unde a slujit ultimul preot sas, părintele Schmidt. După ce părintele a emigrat în Germania, casa parohială a fost transformată în bufet pentru băutorii aprigi din sat, apoi lăsată în uitare. Prin munca asiduă a echipei de restauratori conduși de meșterul Ghiță și a patru femei din sat, descrisă ca sisifică de Ioana Crăciunescu într-un interviu acordat revistei „*Formula AS*” în 2011, s-a reușit obținerea rezultatului de astăzi. „*Nu puteai să intri în casă, nu se deschidea nici o ușă, când reușeau să o crăpi un pic, îți cădeau în cap sticle și gunoaie. Pereții i-am refăcut de trei ori, podeaua asta-i frecată luni de zile, cu șmirghelul, în genunchi*”, își amintește actrița. La Ațel o să intri într-o lume pitorească, plină de umor și de imaginație. Totul în conacul Ioanei Crăciunescu este inedit, îndrăzneț, nemaîntâlnit. De altfel, artista a decorat locul după propria dorință cu obiecte rare de colecție și produse trendy și pline de viață. Masa lungă, acoperită cu brocart roșu, cu lumânări în sfeșnice de argint sculptate, șase scaune stil, mobilă veche, tapițerii de mare rafinament, candelabre somptuoase, măsuțe Biedermeier, dormitoare, picturi uriașe în trend expresionist acoperă pereții iar o muzică de jazz și șansonetă se aude în surdină. Dușumele din lemn lustruite cu grijă, lavițe și dulăpioare săsești, cergi vechi românești, ceramică, tot felul de lucruri de anticariat cu lucrătură fină, suveniruri aduse din călătoriile actriței din Africa, Orient sau Franța. Măști tribale înfricoșătoare, piei de animale, o ricșă indiană folosită pentru nunți, struți împăiați, unicorni sau capete de cerbi care ies din pereți, și un subsol plin de zeci de costume de teatru medievale rarissime, lucrate cu fir de aur. Pe peretele exterior al clădirii un poet a scris un mesaj elocvent „*Cu Ioana la Ațel, cursul lumii are-un țel*”.

Prin ferestrele înalte se zărește turnul cetății și bucătăria din curte unde se pregătesc bunătăți tradiționale, ca sarmăluțele ardelenesti, de către tanti Jenica. O poartă masivă din stejar, cu încuietori arhaice, jilțuri comode la umbra unui copac de care atârna candelabre cu lumânări. O mică livadă în care sunt presărate butoaie uriașe de vin și coniac și un vechi atelaj de căruță. „*O atmosferă barocă excentrică*”, precum remarca Dominica Macri într-un text scris pentru „*National Geographic Traveler*”. Cei mai mulți care vin în casa de la Ațel sunt cunoscuți ai artistei, scriitori, regizori și actori sau străini boemi care respectă îndrăzneala Ioanei.

Dar tot aici au avut loc evenimente remarcabile: reuniunea scriitorilor sosiți la Mediaș cu trenul regal, proiecția filmului „Cocoșul decapitat”, în regia lui Radu Gabrea, caravana de căruțe venite din Franța, sau vizitele elevilor de gimnaziu care modelează lut, trag cu arcul și fac cursuri de linogravură. Cât timp actrița este plecată din țară, de casă și biserica veche luterană are grijă custodele acesteia, Hansi, clopotarul și „păstrătorul cheilor” bisericii, un bătrânel simpatic și locvace, cu ochelari cu multe dioptrii, găzduit la azilul de bătrâni din sat și devenit „copilul de suflet” al Ioanei. O dată la două săptămâni se țin slujbe pentru sașii rămași în zonă și pentru turiști străini sau români care vizitează cetățile-biserici fortificate din nordul județului Sibiu. „Nu am făcut asta pentru mine, ci pentru că eu cred că fiecare din casele astea are un duh care trebuie respectat. Și nu pot să spun în cuvinte ce simt când unii bătrâni din Așel îmi povestesc cum era casa înainte și-mi spun că le-am împlinit ultimul lor vis de demnitate” povestește artista. Pe site-ul „Transilvania săsească”, un jurnal de vacanță care descrie „Surpriza de la Așel”, este notat însă cu aciditate că unii dintre săteni „se uită sceptic și reticent și o consideră pe Ioana Crăciunescu o extravagantă ușor nebună, bogată și bună de exploatat. Nu muncesc gratis și fură truda altuia”. Michael „Miși” Mildt, ultimul sas din Pelișor, unul din personajele reportajului „România te iubesc”, realizat de PRO TV în 2013, cu titlul „Lumea de basm, construită de Ioana Crăciunescu din ruine”, confirmă pe undeva acest lucru, că atunci când a apărut actrița în sat, unii țărani, convinși că e putred de bogată, nu mai doreau să cosească grădina casei parohiale decât pe bani. Înainte erau bucuroși să cosească gratis pentru a-și lua fânul pentru animale, acum pur și simplu nu mai vor.

Deși recunoaște, în reportajul de pe PRO TV, că unii locuitori au spart geamuri și au furat ornamente din casa de la Pelișor, actrița nu cedează și își duce crucea mai departe. „Orice casă veche văd prin București, îmi vine s-o pup, să mă lipesc de ea, să-i donez o mână, un rinichi, ceva, să mai reziste. În această privință, multă lume mă consideră nebună, chiar și eu am uneori impresia că am nevoie de tratament, dar când ajung în Franța, mi se spune că-s normală la cap, pentru că asta fac ei, dintotdeauna”, dezvăluia actrița în 2011, într-un dialog sentimental cu cei de la revista „Formula AS”.

Un party de neuitat cu scriitorii premiați de URSS la Ioana Crăciunescu acasă la Așel. Seara, la invitația Ioanei am ajuns cu Angelo Balog și acționarul majoritar al NOVA TV, Adrian Bucur pentru a realiza în jurul unui foc de tabără scurte interviuri cu scriitori prezenți la Așel. A fost o seară de neuitat, stropită cu pălincă și Fetească regală dar și cu felurite bucate apetisante făcute în bucătăria din curte printre tufe de liliac. Alături de noi, prietenul nostru, artistul vizual Mihai Zgondoiu, cu o atitudine degajată ce nu ocolește orice tip de risc și nimic nu-l descurajează, cum ne-a mărturisit, nici petrecerile, aventura, escapadele sau

arta. În schimb, în domeniul cuceririlor și literaturii, scriitorul și amfitrionul Dan Mircea Cipariu, cu barba de-o zi și brățară de piele la mână, e deja un trademark, fiind adeptul stilului de viață metropolitan. Glumele lui pleznesc aerul ca dopurile de șampanie, limbajul e neschimbat, la fel exuberanța sa nesecată. În jurul focului, poetul Paul Vinicius și marele danstor al seriei Octavian Soviany poartă o răfuială cathartică și ironică. Alături de ei interesantul autor optzecist Ioan Groșan medita pe un butoi de coniac pe care scria „Camus”. În salonul cu măști tribale și mobile rare, îl întâlnesc pe scriitorul rebel Liviu Ioan Stoiciu, talent liric și civic ale cărui poeme mărturisesc o boală a sufletului într-un mileniu bolnav. Înregistrăm un interviu despre avatarurile literaturii române, clișeele umbrelei generaționiste și nevrozele societății românești. La masă stau lângă pictorița Rodica Ion, care a vernisat o expoziție permisivă cu multe experimente chiar în podul casei Ioanei și maître Vasile Popescu, adept al devizei „*stilul este omul*”, artistul proprietar al galeriei „Cirus”, prima din județ, un susținător din umbră al tinerilor graficieni și pictori din grupul „Tam-Tam”. Am aflat că poeta Ioana Crăciunescu, alintată de maître Vasile Popescu cu „Ana lui Ion”, va realiza un film documentar despre proiectul „Scriitori pe Calea Regală”. „*Am structură de scriitor, nu de acriță. Dacă aș avea structură de acriță, nu aș face asta, mi-aș face operații estetice, mi-aș pune dantură, mi-aș face lifting*”, recunoștea cu umor într-o convorbire cu cei de la revista „Tango”.

Lectură publică la Primăria municipiului Mediaș. A doua zi, cu ocazia campaniei pro-lectură, avea să aibă loc, în Sala Festivă a Primăriei (denumită în prezent Daniel Thellmann în memoria regretatului primar al municipiului Mediaș) lectura publică și donația de cărți, pornind parcă de la parabola lui Hölderlin „*la ce bun poezii în vremuri de restriște ?*” Într-o sală arhiplină spectatorii au ascultat recitalul poetic susținut de unele dintre cele mai importante voci ale literaturii actuale: Dan Mircea Cipariu, Nora Iuga, Ioana Crăciunescu, Bogdan Ghiu, Constantin Abăluță, Gabriel Chifu, Iolanda Malamen, Nicolae Prelipceanu, Cornelia Maria Savu și Paul Vinicius. După eveniment, Ioana Crăciunescu avea să declare pentru NOVA TV că „*este o adevărată performanță ca la această oră lumea să aștepte scriitori. Pe de altă parte e un lucru extraordinar să-ți începi ziua cu poezie, e una dintre cele mai frumoase zile din viața mea. De obicei ziua se începe cu gimnastică, aici poezia este gimnastica noastră*”. Participanți la proiectul „Scriitori pe Calea Regală” au fost apoi invitați de regizorul Radu Gabrea la proiecția filmului „Cocoșul decapitat”, după romanul părintelui luteran Egnald Schlattner, mai ales că multe cadre au fost turnate în sălile vechiului gimnaziu evanghelic german, astăzi prestigiosul Liceu „Stephan Ludwig Roth” și în curtea multiseculară a Bisericii „Sf. Margareta”. Am avut timp, pe holul cinematografului, să conversez cu Nora Iuga, care scrie o poezie criptică despre prietenia care o leagă de Ioana Crăciunescu și

mi-a răspuns amintind de obsesia hrănită de marele poet Nichita Stănescu, de cele mai multe ori „un prieten este mai necesar decât un înger”. După prânz, la ora 15.00, Trenul Regal a plecat spre Sinaia dar, pe lângă succesul înregistrat la public, organizatorii s-au confruntat în țară cu o altă problemă. Din mai multe biblioteci amenajate în gări au fost furate cărțile donate. În legătură cu acest fapt Dan Mircea Cipariu a declarat cu umor negru presei că „am putut vedea și marea perversiune a oamenilor care devorează la propriu biblioteca, furând tot ceea ce există în aceasta”. În 17 decembrie 2008 am putut asista la proiecția documentarului „Scriitori pe Calea Regală. Fotograme & Jurnal”, fotografiile evenimentului fiind realizate cu măiestrie de prietenul lui Mihai Zgondoiu, arhitectul Alex Calcatinge.

În loc de concluzie. Din Trenul Regal și din campania pro-lectură în 6 orașe din România- București, Iași, Suceava, Alba Iulia, Sibiu și Mediaș – nota în „Calea Regală. Fotograme & Ficțiuni” poetul Dan Mircea Cipariu, artizanul evenimentului – au rămas „nostalgiile și amintirile fastuoase. Cu faeton de gală la Mediaș, cu poemul lui Traian T. Coșovei, «Bad Boy», citit de ministrul Ludovic Orban în loc de discurs de deschidere în Gara de Nord din București, cu fanfară, covor roșu și pâine la Alba Iulia, cu tihna și cuminecătura unei mese la Mănăstirea Dragomirna, cu florile primite la Vatra Dornei de la câțiva elevi curioși să afle cum arată scriitorii în carne și oase, cu cele două gări regale din Sinaia și cu locomotiva care i-a dus spre exil pe Carol al II-lea și pe Majestatea Sa Regele Mihai I, cu petrecerea cu răsfăț, cânt și dichis de la Ațel, cu orele de poveste și agapă literară din Salonul Oficial al Trenului Regal. Pentru prima dată după 1989, scriitorii români au fost primiți de mii de oameni veniți să vadă o minune: creatorii de limbă și gândire românească într-un tren accesibil până atunci numai Casei Regale a României și, după 1944, conducătorilor de partid și stat [...] În paturile unde dormiseră trei dictatori români, Carol al II-lea, Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu, au stat scriitorii. Triumful ficțiunii asupra unor realități cutremurătoare din istoria noastră postbelică a trecut din carnețelele scriitorilor pe culoarele Trenului Regal și în sălile de așteptare”. Din păcate în 2009 extensia programului „Scriitori pe Calea Regală” dorită de organizatori la propunerea Casei Regale prin care Trenul Regal trebuia să ajungă în străinătate în gările regale din Belgrad, Budapesta și Viena cu scriitori din România, Ungaria, Serbia și Austria, nu a mai primit finanțare, din cauza crizei economice, din partea guvernului Emil Boc așa că proiectul derulat în 2008 la inițiativa scriitorului Dan Mircea Cipariu rămâne unic în cultura noastră.

Bibliografie

Cultură, arte & idei cu Ioana Crăciunescu - În Linia Întâi - talkshow, interviu cu actrița și poeta Ioana Crăciunescu, durata: 45 min, imagine: Angelo Balog & Lucian David; realizator: Jimmy Ionescu, producție NOVA TV, 24 aprilie 2008.

În Linia Intâi. Ediție specială - interviu cu Ion Astăluș, custode Trenul Regal, durata: 22 min, imagine: Angelo Balog; realizator: Jimmy Ionescu, producție NOVA TV, 13 mai 2008.

Din culisele proiectului Scriitori pe Calea Regală, interviuri cu poetul Dan Mircea Cipariu, scriitorul Liviu Ioan Stoiciu, poeta Nora Iuga și Rodica Ion, artist vizual, durata: 53 min; imagine: Angelo Balog; montaj: Lucian David; realizator: Jimmy Ionescu, producție NOVA TV, 14 mai 2008.

Scriitori pe Calea Regală. Fotograme & Jurnal 2008, Coordonator proiect: Dan Mircea Cipariu, Redactor: Cornelia Maria Savu, Reporter: Andra Rotaru, Editor: Robert Șerban; Art Director: Mihai Zgondoiu, Editura Brumar, Timișoara, 2008.

**Vagoanale Trenului Regal sosit în gara Mediaș în 13 mai 2008
în cadrul campaniei pro-lectură „Scriitori pe Calea Regală”**

Artistul plastic Vasile Popescu, proprietarul galeriei de artă „Cirus” alături actrița și poeta Ioana Crăciunescu, poetul Dan Mircea Cipariu organizatorul evenimentului „Scriitori pe Calea Regală” și artistul vizual Mihai Zgondoiu, participanți în cadrul proiectului din 2008

Actrița și poeta Ioana Crăciunescu invitată în cadrul emisiunii „În Linia Întâi” la NOVA TV pentru a prefața lansarea cărții bilingve „Supă de ceapă / Soupe à l'oignon” prezentată în cadrul campaniei „Scriitori pe Calea Regală”

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND TIMBRELE FISCALE LOCALE ȘI VIGNETELE REALIZATE LA MEDIAȘ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Liviu Pintican-Juga

Pe lângă apreciată activitate filatelică din perioada interbelică a cărei apogeu l-a constituit organizarea în anul 1939 a Primei expoziții filatelice care s-a bucurat de un succes deosebit, Mediașul s-a făcut remarcant și cu însemnate contribuții privind emiterea unor emisiuni locale de timbre fiscale și editarea unor vignete locale foarte atractive atât pentru publicul larg cât și pentru colecționari. În acest articol doresc să prezint mai multe piese referitoare la timbrele fiscale și vignetele locale mediașene realizate până în anul 1944, cunoscute până în prezent.

1. EMISIUNI DE TIMBRE FISCALE LOCALE

1.1. Emisiuni fiscale editate de „Primăria orașului Mediaș”. În perioada interbelică, Primăria orașului Mediaș a hotărât ca pe lângă taxele fiscale naționale să încaseze și niște taxe locale necesare unor nevoi comunitare. Pentru atestarea achitării taxelor fiscale naționale pe diferitele documente se aplicau timbrele fiscale oficiale generale, iar pentru atestarea efectuării plății taxelor locale se mai aplicau niște timbre fiscale locale. Pe toate valorile timbrelor fiscale locale de format mare, apare aceeași imagine în diferite culori, respectiv stema orașului, formată dintr-un scut în stil rococo, de factură central europeană, cu scobituri laterale, în care se mai pot identifica o mână dreaptă care susține un butuc smuls de viță de vie cu frunze și ciorchini de struguri trecând printr-o coroană fără titlu (Fig.1). Valorile cunoscute până în prezent, cu toate caracteristicile tehnice¹⁾ sunt prezentate în Tabelul nr. 1.

Alte timbre fiscale locale cunoscute (Fig. 5) sunt piese de format mic, fără nicio imagine, nedantelate, dar având imprimare diferite:

a) „Comuna urb. / Mediaș / Pavaj / 5 Lei / un număr de ordine”, totul tipărit cu tuș negru pe hârtie cărămizie, fără filigran. Se cunosc documente cu aceste timbre începând cu anul 1927. Din punct de vedere al caracteristicilor tehnice formatul identic cu clișeuul are dimensiunile de 36 x 47 mm.

b) „Comuna / urb. / Mediaș / Pavaj / 5 Lei / un număr de ordine”, totul tipărit cu tuș negru peste care s-a aplicat cu o șampilă, ca un supratipar cu tuș violet textul „Primăria Mediaș / TAXA / pt. combaterea / șomajului”. În anul 1928 taxa de pavaj a fost desființată, dar existând încă un stoc disponibil de timbre,

---

¹ A se vedea *Glosarul*.

acestea au fost supratipărite în vederea utilizării lor în continuare pentru o altă taxă – cea privind combaterea șomajului. Caracteristicile tehnice sunt identice cu cele ale timbrului precedent.

c) „Taxa Com. / Primăria / Mediaș / 10 Lei”, text tipărit cu tuș roșu pe hârtie albă, fără filigran, dimensiunea formatului fiind identică cu cea a clișeului, de 24 x 26 mm.

d) „Orașul Mediaș / Taxa Bir. Pop. / 10 Lei”, text tipărit cu tuș roșu pe hârtie albă, fără filigran.

e) „Taxă Com. / Bir. Pop. / Mediaș / 10 Lei”, text tipărit cu tuș roșu pe hârtie velină gălbuie, fără filigran.

f) „Oficiul stării / civile / Mediaș / 10 Lei”, text tipărit cu tuș negru pe hârtie velină gălbuie fără filigran, este singurul timbru din această categorie care este dantelat, având dantelura de 11 ½. Dimensiunile formatului și ale clișeului sunt de 24 x 26 mm.

Pe lângă stema orașului și valoarea nominală exprimată în lei, pe fiecare timbru mai apare textul „Primăria orașului Mediaș”, însoțit de mențiunile „Certificate oficioase T.C.” (pe valorile de 10 lei și 50 lei) și respectiv „Taxa B.P.” (pe valorile de 10 lei, 25 lei și 35 lei).

Apelând la o deducție prin similaritate cu timbre identice cunoscute și utilizate de Primăriile din Brașov și Sibiu, am putut identifica semnificațiile acestor acronime și anume, T.C. însemnând Taxă Comunală, iar B.P. – Biroul Populației. Se poate remarca faptul că pe documentele emise pe care s-au aplicat timbre fiscale, timbrele fiscale generale (naționale) au fost anulate prin obliterare cu ștampila rotundă oficială a Primăriei orașului Mediaș, iar timbrele fiscale locale, prin aplicarea unei ștampile liniare având textul „ANULAT”, ambele cu tuș de culoare violet. Uneori această anulare s-a făcut numai manual, textul „Anulat” fiind scris pe timbrul respectiv, de mână, de către un salariat.

În Fig. 2, 3, și 4 sunt reproduse câteva documente din perioada 1931-1936, după cum urmează:

- Un „Certificat de naționalitate” din anul 1931 pe care este aplicat un mixaj de două timbre fiscale generale și un timbru de 50 lei din emisiunea locală;

- Un „Certificat de atestare imobiliar” din anul 1934 și un fragment dintr-un document similar din anul 1936. Pe ambele documente sunt aplicate numai timbre fiscale din emisiunile locale ale Primăriei Mediaș.

- Un exemplu de utilizare a acestor timbre cu caracter fiscal este prezentat în Fig.6 unde este reprodus un „Buletin de înscriere” eliberat de Comisariatul de Poliție Mediaș, Biroul populației la data de 5 aprilie 1943. Se poate observa că pe acest document sunt aplicate un timbru tip „c” și două timbre tip „d” reprezentând dovada achitării taxelor percepute pentru anii 1943, 1944 și 1945.

Cataloagele românești de specialitate [1], menționează faptul că timbrele fiscale locale prezentate la pozițiile c, d, e, f au fost utilizate începând cu anul 1936.

1.2. Timbre de cotizație emise de „Asociația germano-săsească a țăranilor și muncitorilor din Mediaș”. Asociația germano-săsească a țăranilor și muncitorilor din Mediaș a fost o organizație profesională având printre altele drept scop și acțiuni cu caracter social, de întrajutorare a membrilor săi. În continuare prezint copertele a două documente pe care asociația le difuza membrilor săi. Este vorba de:

- Carnețel de membru în asociație (Fig. 7),
- Carnețel privind contribuția la ajutorul de înmormântare (Fig. 8).

Conform statutului, membrii asociației achitau atât o taxă lunară reprezentând cotizația de membru, cât și o contribuție lunară ca ajutor de înmormântare. Pentru a se atesta plata lunară a acestor sume, asociația a emis o serie de timbre cu valori diferite, utilizate drept timbre de cotizații. Referitor la cele două carnete menționate, în Fig. 9 și Fig. 10 sunt reproduse paginile interioare aferente anului 1935 pe care sunt aplicate timbrele care atestă plata cotizației de membru și respectiv contribuția lunară la ajutorul de înmormântare. Principalele caracteristici tehnice ale acestor timbre sunt prezentate în Tabelul nr. 2.

Ca text, pe valorile de 4 și 8 lei apare cu litere gotice denumirea lunii, inițialele BAV, cifra romană corespunzătoare lunii respective și anul, iar pe timbrele de 20 și 50 lei sunt tipărite cu litere gotice inițialele BAVM și valoarea nominală. Inițialele menționate reprezintă acronimele BAV pentru Bauern und Arbeiter Verein (Asociația Țăranilor și a Muncitorilor) și respectiv BAVM pentru Bauern und Arbeiter Verein Mediasch (Asociația Țăranilor și a Muncitorilor Mediaș). Un studiu mai atent al celor două carnete m-a condus spre următoarele concluzii :

După cum rezultă din tabelul nr. 2, toate timbrele sunt dantelate numai pe marginile orizontale, laturile verticale rămânând nedantelate. Această formă de dantelare demonstrează faptul că timbrele au fost în final livrate în benzi verticale, iar pentru detașarea unui timbru era suficientă dantelura orizontală.

Având în vedere că practic pentru fiecare lună și an există un timbru distinct se poate considera că au existat un număr apreciabil de timbre diferite. Carnetele pe care le-am prezentat conțin cinci file, pentru cinci ani, respectiv pentru perioada 1935 – 1940. Pentru fiecare an sunt specificate două grupe A și B pentru plata cotizației de membru și două clase de contribuție C și D pentru plata ajutorului de înmormântare. Ca număr de timbre, pe carnetul de membru prezentat sunt aplicate la grupa A un număr de 60 de timbre diferite de culoare roz, pentru cele șaiszeci de luni aferente celor cinci ani din perioada respectivă, având valoarea nominală de 4 lei, iar pe carnetul privind contribuția la ajutorul de

înmormântare sunt aplicate în mod similar, la clasa de contribuție C un număr de 60 de timbre diferite, de culoare albastră, având valoarea nominală de 8 lei.

Este evident că pentru grupa A valoarea cotizației lunare a fost de 4 lei, iar pentru clasa C, contribuția lunară a fost de 8 lei. Nu se cunosc valorile de plată lunară pentru cotizația grupei B și nici pentru contribuția aferentă clasei D. Nu sunt cunoscute nici criteriile care au definit fiecare grupă sau clasă de contribuție.

Timbrele cu valori nominale de 20 și 50 de lei au fost folosite la plata unor restanțe. Pe pagina din Fig. 9 se pot vedea aplicate două timbre de câte 20 de lei și unul de 50 de lei pentru o sumă restantă de 90 de lei.

În carnetul privind contribuția la ajutorul de înmormântare apare o precizare scrisă deosebit de interesantă, care merită a fi menționată. Precizarea se referă la faptul că dacă un membru al asociației a participat, în cazul unui deces, la cortegiul funerar, în carnet se va aplica un timbru având indicația „participat” care va atesta prezența titularului în cortegiul funerar. Nu se cunoaște imaginea unui asemenea timbru care poate fi sub forma unei etichete, vignete, etc. În caz de neparticipare se va percepe o taxă (neprecizată, probabil 20 de lei) și se va aplica în carnet un timbru cu valoarea nominală de 20 lei, probabil identic cu cel aplicat la plata unor sume restante.

2. VIGNETE LOCALE MEDIEȘENE

2.1. Vignetele Guggenberger care reproduc „Imagini din Mediaș”. În primele decenii ale secolului XX, cunoscutul fotograf și editor medieșean de cărți poștale Fritz Guggenberger a fost preocupat și de realizarea unor vignete care reproduc imagini din Mediaș identice cu clișeele fotografice după care s-au editat o mare parte din ilustratele clasice cu vechi imagini din Mediaș. Sunt cunoscute asemenea vignete de mărimi diferite, mari și mici.

2.1.1. Vignete cu „Imagini din Mediaș” format mare. Vignetele de format mare au fost machetate în blocuri de câte șase vignete diferite (Fig.11), machetarea fiind făcută pe trei rânduri orizontale de câte două bucăți diferite, sau pe două coloane verticale de câte trei bucăți diferite. Imaginile reproduc următoarele obiective:

Poz. în coală	Denumire imagine reprodusă pe vigneta
R1C1 ²⁾ Mediasch – Medgyes	Grosser Marktplatz (Mediaș - Piața Mare)
R1C2 Mediasch – Medgyes	Turnhalle (Mediaș – Sala de Gimnastică)
R2C1 Mediasch – Steingässer	Tor (Mediaș – Turnul Pietrarilor)
R2C2 Mediasch – Medgyes	Schmiedgasse (Mediaș – Ulița Fierarilor)

² R1C1 reprezintă indicativul pentru Rândul 1, Coloana 1 din coala de șase vignete.

R3C1 Mediasch – Medgyes	Teilansicht (Mediaș – Vedere parțială)
R3C2 Mediasch	Evangelisches Gymnasium (Mediaș – Gimnaziul Evanghelic)

Dimensiune format	65 x 42 mm
Dimensiune clișeu imagine	35 x 58 mm
Tip dantelură	13 mm
Dimensiune bloc de 6 buc.	155 x 144 mm
Tip hârtie	albă cretată sau alb - gălbuie cretată
Tip filigran	fără filigran
Culoare imagine	bicolor alb - negru sau negru – gălbui
Tip adezivitate	gumate pe verso
Procedeu imprimare	heliogravură

Se cunosc mai multe exemplare de vignete deparaiate cu abateri majore atât de la dimensiunile formatului (de la 67 x 37mm, la 67 x 45mm), cât și ale clișeului (35 x 59 mm), inclusiv cu abateri de la laturile dantelate. Aspectul acestora mă face să cred că ele sunt de fapt niște rebuturi care au ajuns pe diverse căi din procesul de tipărire în posesia unor colecționari. Mai poate fi luată în considerare și ipoteza că la acea dată controlul de calitate fiind precar, întregul tiraj tipărit, indiferent de aspect, a fost acceptat de către solicitant.

2.1.2. Vignete cu „Imagini din Mediaș” format mic. Și vignetele de format mic au fost machetate în blocuri (minicoli) de câte 12 vignete cu imagini diferite, dispuse pe trei rânduri orizontale și patru coloane verticale. Se cunosc două asemenea coli cu imagini diferite din Mediaș. Pentru prezentarea acestor vignete, inclusiv a pozițiilor lor în coală, am recurs la utilizarea pentru fiecare imagine, a unui indicativ de forma „xyz”, în care „x” reprezintă numărul blocului, „y” numărul rândului din coală, iar „z” numărul coloanei din coală. Astfel, notând numărul colii, al rândului și al coloanei cu câte o literă latină și o cifră arabă, indicativul unei vignete va fi de forma B1. R1. C1., de unde se poate deduce că vigneta respectivă face parte din blocul nr.1, poziția ei în coală fiind pe rândul 1, coloana 1.

În Fig. 12 este reprodus primul bloc (B1) care include vignete ale căror imagini prezintă următoarele obiective din Mediasul vechi:

Indicativ poz în coală.	Denumire imagine reprodusă pe vigneta
B1. R1. C1. Mediasch	Marienthurm (Mediaș – Turnul Mariei)
B1. R1. C2. Mediasch	Evangelische Kirche (Mediaș – Biserica Evanghelică)
B1. R1. C3. Mediasch	Stephan Ludwig Roth Denkmal (Mediaș - Obeliscul Șt.L. Roth)

B1. R1. C4. Mediasch	Obere Forkeschgasse (Mediaș - Strada Forkesch)
B1. R2. C1. Mediasch	Klettengasse (Mediaș - Strada Norioasă)
B1. R2. C2. Mediasch	Alte Waffenschmiede (Mediaș - Strada Armurierilor)
B1. R2. C3. Mediasch	Evangelische Kirche (Mediaș - Biserica Evanghelică)
B1. R2. C4. Mediasch	Evangelische Kirche (Mediaș - Biserica Evanghelică)
B1. R3. C1. Mediasch	Griech.-kath. Kirche (Mediaș - Biserica Greco-catolică)
B1. R3. C2. Mediasch	Evangelische Kirche (Mediaș - Biserica Evanghelică)
B1. R3. C3. Mediasch	SchmiedgässerThurm (Mediaș - Turnul Fierarilor)
B1. R3. C4. Mediasch	Steingasse (Mediaș - Strada Pietruită)

În Fig. 13 este prezentat un alt bloc (B2) în care vignetele respective reproduc următoarele imagini vechi din Mediaș:

Indicativ poz în coală.	Denumire imagine reprodusă pe vignetă
B2. R1. C1.	Identică cu vigneta de la poziția B1.R1.C1.
B2. R1. C2.	Identică cu vigneta de la poziția B1.R1.C2.
B2. R1. C3.	Identică cu vigneta de la poziția B1.R.1C3.
B2. R1. C4.	Identică cu vigneta de la poziția B1.R1.C4.
B2. R2. C1. Mediasch	Krankenhaus (Mediaș - Spitalul)
B2. R2. C2. Mediasch	Turnhalle (Mediaș - Școala de Gimnastică)
B2. R2. C3. Mediasch	Kirchenkastell Speck Thurm (Mediaș - Turnul Funarilor, numit și al „slăninii”)
B2. R2. C4. Mediasch	Alter Rathausturm (Mediaș - Vechiul turn al Primăriei)
B2. R3. C1 Mediasch	Pavillon in den Tannen - Anlagen (Mediaș - Pavilion în parcul cu brazi)
B2. R3. C2. Mediasch	Landwirthschaftliche Lehr-Anstalt (Mediaș - Școala Agricolă)
B2. R3. C3. Mediasch	Bahnhof (Mediaș - Gara)
B2. R3. C4. Mediasch	Steingässer Tor (Mediaș - Turnul Pietrarilor)

Caracteristicile tehnice ale vignetelor de format mic sunt următoarele:

Dimensiune format	31 x 23 mm
Dimensiune clișeu imagine	23,5 x 16 mm
Tip dantelură	11 ½
Dimensiune coală	9,8 x 10,0 mm (bloc B1) 10,0 x 10,8 mm (bloc B2)
Tip hârtie	alb-gri cretată sau alb-gălbui cretată
Culoare imagine	bicolor negru-gri sau negru- gălbui
Tip adezivitate	gumate pe verso
Dimensiune margini de coală	5 mm pe toate cele patru laturi
Procedeu imprimare	heliogravură

Mai sunt de menționat câteva aspecte. Imaginile de pe fiecare vignietă de format mic sunt încadrate de câte un chenar. Se pot distinge ca desen două tipuri de ancadramente pentru fiecare coală, unele cu o degajare concavă și altele cu un adaos convex. Vignetele cu tipuri de ancadramente diferite sunt dispuse în coală alternativ, atât orizontal cât și vertical. Se mai poate preciza faptul că ambele coli sunt numai parțial diferite, deoarece vignetele dispuse pe primul rând din coala nr.1 sunt identice cu cele de pe primul rând din coala nr. 2. În această situație rezultă că deși cele două coli cuprind în total 24 de vignete, diferite sunt numai un număr de 20.

Despre aceste vignete nu am găsit informații legate de data de apariție, scopul emisiunii, inițiatorul realizării lor, etc. Personal consider că Fritz Guggenberger, autorul clișeelelor fotografice ale imaginilor reproduse, este editorul vignetelor de format mare și mic. Dacă ne raportăm la cărțile poștale ilustrate care reproduc identic aceleași imagini, se poate aprecia că perioada de apariție a vignetele respective este localizată undeva în perioada 1900-1914, dar faptul că pe una din vignetele de format mare (R3 C2) apare imaginea Gimnaziului Evanghelic din Mediaș a cărui clădire a fost finalizată în anul 1912, se poate deduce că cel puțin vignetele de format mare au fost tipărite după această dată. Pe vignetele de format mic nu apare imaginea liceului respectiv. Realizarea vignetelor prin utilizarea unor loturi de hârtie cu nuanțe de culoare evident diferite, poate susține concluzia că tipărirea lor s-a făcut în mai multe tranșe care, în lipsa unor informații certe, sunt dificil de localizat în timp.

Atât vignetele de format mare cât și cele de format mic, fiind adezive, au fost folosite mai ales pe scrisori ca vignete sigilare, numite și etichete de sigiliu sau timbre de închidere (în limba germană „Siegel Marken”), aplicate pe partea din spate a plicurilor, în locul tradiționalelor sigilii.

Un asemenea plic „închis” cu vignete care reproduc imagini din Mediaș (Fig. 14) a fost descoperit în anul 2015, cu prilejul lucrărilor de renovare a Turnului Bisericii Sfânta Margareta. Atunci în unul din cele patru globuri făurite din cupru aurit, amplasate pe cele patru turnulețe, au fost găsite printre altele și 34 de cărți poștale ilustrate – document puse într-un plic pe care au fost aplicate mai multe vignete. Cărțile poștale, dar și vignetele de pe plic, sunt realizări ale fotografului local Fritz Guggenberger. Cu siguranță, plicul cu vederile respective au fost depuse în anul 1927 când globurile au fost demontate cu ocazia lucrărilor de renovare executate în aceea perioadă. De remarcat este faptul că aceste vignete au fost utilizate în anul 1927!

2.2. Vignete locale cunoscute sub denumirea de „Timbre bisericesti”. În anul 1933, din inițiativa prezbiteriului Bisericii Evanghelice „Sfânta Margareta” din Mediaș a fost înființat un Fond pentru refacerea și întreținerea bisericii, fiind

destinat în principal pentru finanțarea lucrărilor neterminate executate în perioada 1927-1930, pentru consolidarea Turnului Trompeților. În vederea colectării de fonduri s-a hotărât editarea unor timbre bisericești care distribuite contra cost, urmau să fie aplicate pe scrisori, facturi, colete, note de plată, etc. Această acțiune a fost prezentată pentru prima dată în articolul „Unsere Kirchenmarken” (Timbrele noastre bisericești”) (Fig. 15), apărut în numărul din 1 aprilie 1933 al ziarului „Mediascher Zeitung”, iar în numărul din 3 iunie 1933 al aceluiaș ziar cititorii erau informați că la firma „Industria grafică” AG din Sibiu au fost tipărite trei timbre diferite în culorile roșu, albastru și verde (Fig. 6). Timbrele reproduc trei imagini diferite ale castelului istoric din Mediaș care include și Biserica „Sfânta Margareta” cu renumitul Turn al Trompeților, adevăratul simbol al orașului. Deși pe aceste timbre nu au fost tipărite valori nominale, inițiatorii emisiunii au stabilit pentru acestea, valorile de 1, 2, și 5 lei.

Din documentul prezentat în Fig. 21 am putut deduce că valoarea de 1 leu a fost alocată pentru timbrul de culoare roșie, cea de 2 lei pentru timbrul de culoare albastră, iar prin deducție, timbrului de culoare verde i s-a atribuit valoarea de 5 lei. Pentru timbrul de culoare verde, cataloagele românești de specialitate [1] mai menționează și o variantă de 10 lei despre care, cel puțin pentru perioada inițială de distribuire a acestor timbre, nu am găsit nicio informație. Caracteristicile tehnice ale emisiunii sunt trecute în Tabelul nr. 3.

Machetarea timbreilor bisericești a fost făcută în mai multe forme de machetare, respectiv în coli care au inclus un număr mai mare sau mai mic de timbre. Astfel timbrele de culoare roșie au fost tipărite atât în coli de 20 de bucăți (Fig. 17), cât și în coli de 40 de timbre (Fig. 18). Timbrele sunt dispuse în rânduri orizontale de câte cinci bucăți pe un rând. La coala mică, în partea superioară a colii sunt dispuse două rânduri cu timbrele în poziție normală. La mijloc se află o bandă intermediară neimprimată, dantelată, având o lățime de 7 mm. Partea inferioară a colii este formată tot din două rânduri de timbre, acestea fiind dispuse în poziție inversă, rotite cu 180° față de cele din rândurile superioare. Astfel, timbrele din rândurile 2 și 3, despărțite de banda intermediară, formează perechi care în filatelie se numesc tête-bêche. La coala mare, jumătatea superioară este formată din patru rânduri orizontale de câte cinci timbre dispuse în poziție normală. La mijloc se află o bandă orizontală intermediară, netipărită, dantelată, având o lățime de 21 mm. Jumătatea inferioară a colii include tot patru rânduri de câte cinci timbre pe fiecare rând, dar așezate în poziție inversă (cu imaginea în oglindă), rotite cu 180° față de jumătatea superioară. Și la această coală, timbrele din rândurile 4 și 5, despărțite de banda intermediară, formează perechi tête-bêche.

Comparând culorile vigneteilor similare din colile mici și mari am constatat nuanțe de culoare evident diferite, la colile mari nuanțele fiind mai intense, fapt ce

demonstrează că au existat tranșe succesive de tipărire absolut justificate dacă avem în vedere durata de folosire a acestor timbre, respectiv perioada cuprinsă între anii 1933-1938. La o analiză de specialitate se pare că și calitățile hârtiei utilizată este diferită la colile mici față de cele mari.

Coala mică și coala mare (Fig. 19) cu timbre de culoare albastră, din punct de vedere al machetării, sunt identice și prezintă aceleași aspecte care au fost prezentate în cazul colilor cu timbre de culoare roșie.

Timbrele de culoare verde au fost machetate în coli mici (Fig. 20) formate din câte 10 timbre dispuse pe două rânduri verticale de câte cinci timbre. La timbrele de culoare verde nu se cunosc până acum alte forme de machetare în coli mari însumând un număr mai mare de timbre într-o coală.

În Fig. 21 este reprodus un document care reprezintă „Factura nr. 728. E” emisă de Uzinele Comunale Societate Anonimă Mediaș la data de 30.IX.1938 pentru dl. Wilhelm Mihaly, domiciliat în Mediaș, Str. Sibiului nr. 7 privind execuția unor lucrări aferente instalației electrice, racordării acesteia la rețeaua stradală. Pe această factură sunt aplicate trei timbre fiscale comerciale, două timbre fiscale pentru bugete speciale (în acest caz fiind vorba de Fondul Aviației) și două vignete locale, una de culoare roșie și cealaltă de culoare albastră. Toate timbrele și vignetele au fost obliterate (anulate) cu o șampilă lineară, aplicată cu tuș violet, având textul „Uzinele Comunale S.A. Mediaș”. Foarte important de remarcat este faptul că pe factură la ultima poziție este trecută mențiunea: „timbru bisericesc 3 (lei)”. Astfel se demonstrează faptul că vignetele poartă denumirea de „timbre bisericești” și că timbrele de culoare roșie și albastră au valoarea nominală de 1 leu, respectiv 2 lei.

Un alt document reprodus în Fig. 22, prezintă o factură emisă de firma „Hans Barth” din Mediaș, la data de 15 octombrie 1934, pe numele Wilhelm Mihaly. Factura se referă la executarea unor lucrări de renovare a unui imobil. Pe factura respectivă sunt aplicate două timbre bisericești, unul de culoare verde și unul de culoare albastră, neobliterate. Pe document nu se găsesc alte timbre fiscale oficiale. O explicație pentru această situație ar putea fi faptul că probabil factura respectivă a avut numai caracterul unui deviz preliminar.

Prin informațiile pe care le conțin, aceste documente atestă faptul că timbrele bisericești au fost utilizate cel puțin până în anul 1938, fiind aplicate inclusiv pe documente oficiale. Această practică presupune că anterior au fost luate niște decizii la nivelul Primăriei, iar modul de utilizare s-a făcut în baza unor reglementări și proceduri aprobate.

Cu siguranță, textul reprodus pe toate timbrele, scris în limba săsească „Fiur eas Kirch” și care în traducere înseamnă „Pentru biserica noastră”, a contribuit la succesul acțiunii pentru care timbrele au fost tipărite.

2.3. Vignete locale purtând denumirea „Stephan Ludwig Roth”. În anul 1910 Mediașul a beneficiat, alături de orașele Brașov și Cernăuți, de o serie de vignete emise cu scopul de a contribui la promovarea germanității în zonele unde aceste vignete au fost distribuite. Vignetele destinate orașului Mediaș (Fig. 23) reproduc portretul lui Stephan Ludwig Roth, ilustru gânditor umanist, istoric, profesor și preot luteran sas din Transilvania, participant la Revoluția de la 1848. Imaginea cărturarului patriot este completată de sigla celor „4 F în cruce”, care sintetizează deviza „Seid frisch, seid fröhlich, fromm und frei”, („Fiți proaspeți, fiți veseli, fiți credincioși și liberi”) și care apare pe timbre în partea de sus. În partea de jos, imaginea este completată de textul „Uebt deutsche Sitte, deutsche Treu !” (Să practicați tradiția germană și credința germană). Emisiunea a fost tipărită la Viena în anul 1910. Pe spatele fiecărei piese sunt trecute informații despre firma care a tipărit emisiunea: Grotische Kunstanstalt Carl Jensen & Schwidernveh Wien VI, Mariahilfstrasse 101. Vignetele distribuite confirmau celor care participau cu donații, contribuția lor financiară la susținerea instituțiilor naționale ale germanilor din teritoriile negermane. Emisiunea este compusă din 12 vignete având aceeași imagine în 12 nuanțe de culoare, după cum urmează: negru, verde, verde-gălbui, brun, albastru, roșu, verde-gri, portocaliu, brun-deschis, violet, purpuriu, oliv. Alte caracteristici tehnice sunt următoarele:

Valori nominale	fără valoare nominală
Dimensiune format	34 x 42 mm
Dimensiune clișeu	28 x 33 mm
Dantelură	11 ½
Tip hârtie	cretată, albă, groasă
Culoare imagine	fără filigran
Tip adezivitate	gumate pe verso
Mod imprimare	heliogravură

Ca mod de machetare, se cunosc mai multe perechi orizontale și verticale cu timbre de culori diferite. Asemenea perechi reprezintă indicii care dau de înțeles că emisiunea a fost tipărită în coli de câte 12 vignete de culori diferite, respective că seria formată din 12 piese diferite a fost machetată într-un singur bloc.

2.4. Alte vignete locale

2.4.1. Vignetă „Stema Mediașului”, variantă interbelică. Se cunoaște o vignetă nedantelată din anul 1928 (Fig. 24) care face parte dintr-o serie dedicată unor drapele și steme aferente mai multor localități din Transilvania printre care și Mediașul. Imaginea reproduce pe un fond azuriu, o variantă în policromie a

stemei Mediașului, încadrată în partea de sus de textul „ABADIE, Flaggen u. Wappen”, iar în partea de jos de textul „1928 Mediasch (Medgyes)”. Vigneta a fost tipărită în Austria de către o firmă manufacturieră, Abadie, specializată în produse de hârtie și papetărie. Din punct de vedere tehnic, dimensiunea formatului este de 38 x 46 mm, iar a clișeului de 30 x 31 mm, având colțurile de jos rotunjite. Vigneta nu are valoare nominală, este nedantelată, tipărită pe hârtie albă cretată, fără filigran și gumată pe verso. Probabil că și această vigneta a fost folosită ca marcă sigilară pe spatele unor plicuri destinate corespondenței.

2.4.2. Vignetele Expoziției filatelice din anul 1939. În anul 1939 la Mediaș a fost vernisată prima Expoziție filatelică organizată în acest oraș. Acest deosebit eveniment a plasat Mediașul, alături de Sibiu, în constelația primelor localități transilvănene în care filatelia a devenit o tradiție și o pasiune păstrată până în zilele noastre. Printre materialele filatelice realizate cu această ocazie, s-au numărat și patru vignete (Fig. 25) tipărite în patru culori brun, roșu, albastru și verde. Imagine identică pe fiecare variantă de culoare, redă un ansamblu arhitectural având în fundal Turnul Trompeților văzut din Piața Mare. La baza desenului este plasată inscripția „Expoziția filatelică Mediaș – 27-29 mai 1939” în limbile română și germană și stema veche a orașului. Vignetele sunt fără valoare nominală, machetate în blocuri de câte patru bucăți, nedantelate, tipărite pe hârtie velină, albă, fără filigran. Dimensiunile formatului sunt de 25 x 38 mm, cele ale clișeului de 20 x 33 mm, iar cele ale blocului de patru vignete este 67 x 92 mm. Modul de tipărire este prin litografiere.

Consultând cataloagele românești de specialitate am constatat că mai multe piese dintre cele prezentate sunt necatalogate. Acesta sunt următoarele:

- Din emisiunile timbrelor fiscale, valorile de 10 lei (roșu), 35 lei și 50 lei, precum și cele de la punctele „d” și „e”;
- Din seria de vignete cu imagini din Mediaș, format mare, toate, cu excepția celei care are indicativul R1C1;
- Idem, vignetele de format mic, în totalitate;
- Vigneta din anul 1928, cu stema Mediașului.

Consider că atât pentru filateliștii pasionați de mărcile poștale în general și de timbrele fiscale în special, precum și de vignete, cât și pentru cei ce îndrăgesc istoria Mediașului, tema prezentată în acest articol le va trezi interesul de colecționare și cercetare a acestui inedit capitol al filateliei medieșene.

Bibliografie

Cojocar, M., *Catalogul timbrelor fiscale și a vignetelor românești*, 2006.

- Dănescu, M., *Dicționar filatelic*, București, 1979
- Drotloff, H., *80 Jahre „Kirchenbriefmarken“*, în „Mediascher Infoblatt“, nr. 25, Juni 2013.
- Mediascher Zeitung*, numerele din 1 aprilie 1933 și 3 iunie 1933.
- Pintican-Juga, L., *Prima expoziție filatelică organizată la Mediaș*, în vol. „Mediaș – 750“, vol. II, Mediaș, 2016, p. 128-173.
- Idem, *Considerații privind unele vignete locale realizate la Mediaș în perioada interbelică*, în „Mediaș – 750“, vol. III, Mediaș, 2017, p. 238 – 254.
- Idem, *165 de ani de la moartea lui Stephan Ludwig Roth (1796-1849)*, în „Curierul Filatelic“, 172, 2014.
- Idem, *Colecție personală*

ANEXA 1

Glosar

- Timbre fiscale** - Timbre folosite numai pentru încasarea unei taxe fiscale grevând diferite operațiuni administrativ – financiare. Nu au valoare poștală.
- Fiscaloteli** - Ramură a filateliei care se ocupă cu colecționarea și studiul timbrelor fiscale.
- Vignetă** - Etichetă adezivă emisă de diferite administrații, instituții, sau asociații cu ocazia aniversării sau comemorării unor evenimente deosebite. Figurină de mici dimensiuni, cu sau fără valoare nominală, alăturată unei mărci poștale.
- Erinofilie** - Disciplină care se ocupă cu colecționarea și studiul vignetelor fără valoare de francare.
- Francare** - Plata anticipată a taxelor aferente transportului corespondenței și al altor trimiteri poștale, respectiv timbrarea unei scrisori sau a unor trimiteri poștale prin aplicarea mărcilor adezive ori a francaturii mecanice.
- Obliterare** - Acțiunea de anulare prin ștampilare, perforare sau tipărire a puterii de francare a unei mărci poștale (timbru) lipite pe o scrisoare, pe un act, document, efect poștal, cu scopul de a evita re folosirea ei. Obliterarea cuprinde pe amprenta ștampilei, de obicei, cifre, litere, cu numele localității, la mărcile poștale, sau cuvântul „anulat” la timbrele fiscale. Obliterarea poate fi făcută manual sau mecanic.
- Dantelură** - Tăietură în formă de dinți (dantelă) pe una sau pe toate laturile unui timbru, obținută în urma procesului de perforare a colii. Dantelura are drept scop facilitarea desprinderii timbrului (mărcii poștale) din coală, fără apelarea la un obiect tăios. Se exprimă prin numărul de dinți măsurăți pe o lungime de 2 cm., cu ajutorul unui instrument numit odontometru.
- Filigran** - Semn distinctiv sau inscripție constând dintr-un desen , din cifre, litere sau linii, format de masa hârtiei sau imprimat pe aceasta, a cărui transparență este diferită de cea a restului colii de hârtie.
- Litografiere** - Procedeu de tipărire care presupune folosirea ca tipar plan a unei forme de tipar (clișeu) executată pe o piatră specială de calcar printr-un procedeu litografic sau fotolitografic.
- Heliogravare** - Procedeu de tipărire în care formele de tipar sunt obținute prin reproducere fotografică.
- Tipografiere** - Imprimare la tipar înalt, care presupune că tipărirea se face de pe litere, cifre, linii, clișee, etc. existente în relief.

ANEXA 2

Tabelul nr.1

Valori Nominale	10 lei	10 lei	25 lei	35 lei	50 lei
Culoare	roșu	gri-verzui	verde	galben	albastru
Text	Taxă B.P.	Certificate oficiale T.C.	Taxă B.P.	Taxă B.P.	Certificate oficiale T.C.
Dimensiune format, mm	28 x 50				
Dimensiune clișeu, mm	22,5 x 45				
Dantelură					
Tip hârtie	velină, albă, gumată pe verso				
Tip filigran	fără filigran				
Procedeu imprimare	litografiere				
Tip adezivitate	gumată pe verso				

Tabelul nr.2

Valori Nominale atribuite	4 lei	8 lei	20 lei	50 lei*
Culoare	roz	albastru	galben	roz
Dimensiune format, mm	25 x 10			
Dantelură margini orizontale	11 1/2			
Dantelură margini verticale	nedantelat			
Adezivitate	gumată pe verso			

Fig. 1

Anul 1921, luna *februarie*, ziua *7* No. *2522/1921*

Certificat de naționalitate

Noi primarul *Ștefan Mețian*, județul *Târnava-mare*, având ca D^o *El*
Hermann Gustav, de profesie *meșter fierar*, născut în anul *1894*
 din *...* județul *...*
 tatăl său *Hermann Carol* precum și *Robert Carol*
 soția sa) (indicată în)

1.)	indicată în)	în)	Cognom
2.	.	.	.
3.	.	.	.
4.	.	.	.
5.	.	.	.
6.	.	.	.
7.	.	.	.
8.	.	.	.
9.	.	.	.
10.	.	.	.

ca naționalitate română, fiind înscris în No. *8530*, în registrul de naționalitate întocmit în conformitate cu dispozițiile art. 33 și amendamentele din regulamentul privind înscrisul naționalității române.

L. S.

Nume

Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1964

Fig. 2

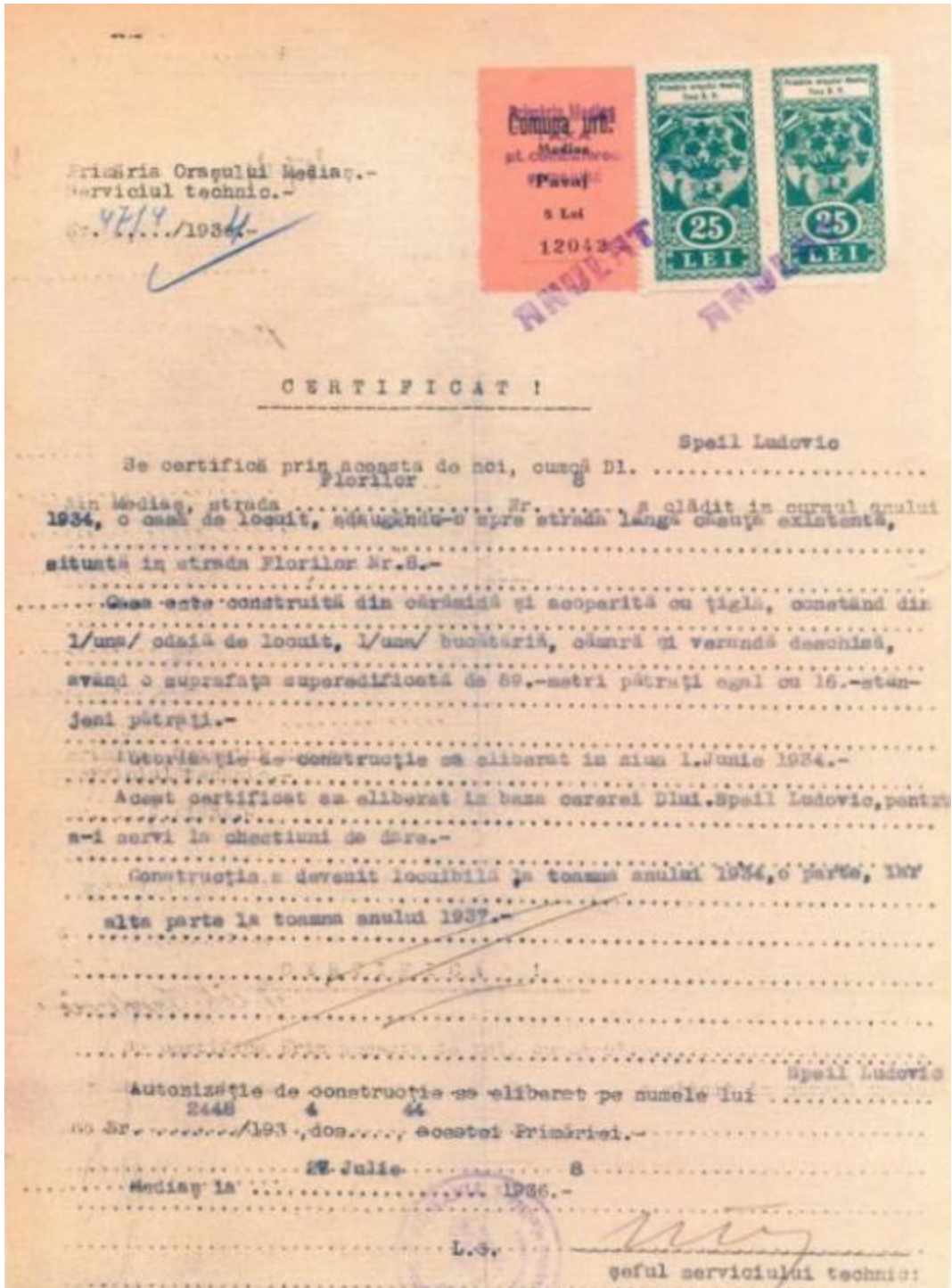

Fig. 3

Primăria Oraşului Mediaş.-
Serviciul tehnic.-

Nr. 2241/1937-
1938.-

C E R T I F I C A T !

Se certifică prin aceasta de noi, cumcă Dl.şoare. Joana. Hergans...
din Mediaş, strada ... Bruzul. Ighiuului Nr. .... a clădit în cursul anu
1937-38, o casă de locuit din fundamente din nouă, situată în strad. Bru
Ighiuului, pe parcele cu Nr. top. 4817/1, 4817/2/3/4, și 4818/3/4, r.....
Casa este construită din cărămidă și acoperită cu țigle, constând
din 1/2 an/odă și 1/2 an/ bucătărie, -șuară și pivniță, având o suprafa
superaedificată în 1937, pe trei stănceni și un etaj. v...
Autorizație de construcție sa eliberat în ziua de 8. Maiu. 1937, con
strucția a devenit locuibilă în 1. August. 1938. v.....
În cursul anului 1938, D-şoare. Joana. Hergans a mai adăugat încă o
odă și încă lângă casa existentă, care însă în prezent se află în stare
de ruș; adică netentat și neacoperit cu ferestrele, uşile, etc, v. de
necesită: Adăugarea are o suprafața supraedificată de 18. metri p
egal cu 8. stănceni și patruți. ....
Acest certificat sa eliberat în baza cererei D-şoare. Joana. Hergans
pentru a-și servi la chestiuni de dăruire.....

Autorizație de construcție sa eliberat pe numele lui Joana. Hergans
Nr. 2241/1937 Dos. 44.
Nr. 2241/1938 Dos. 44, acestei Primăriei.-

Mediaş la ... 8. August. 1938-

L.S.

[Signature]
șeful serviciului tehnic

Fig. 4

Fig. 5

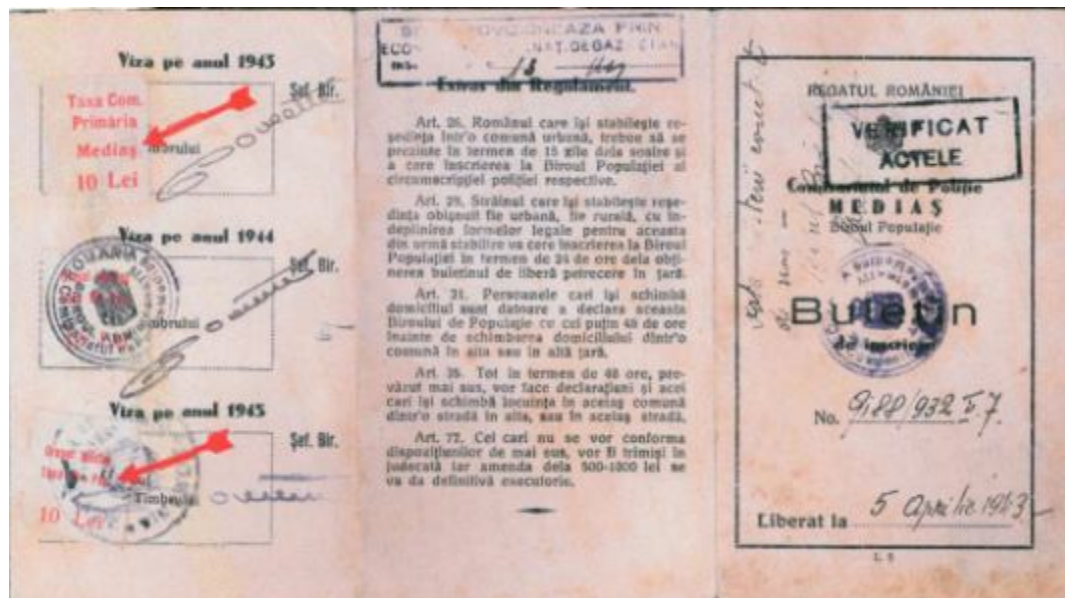
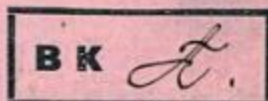

Fig. 6

Deutsch-sächs. Bauern- und Arbeiter-
Verein, Mediaşch

N° 191 *

Vereinsbeitragsbüchlein

Herrn ^{für} *Pitters Karl*

Mediaşch

29 55 W. Reiter, Mediaşch

Fig. 7

Deutsch-sächf. Bauern- und Arbeiter-
Verein, Mediaſch

N° 191 *

Sterbekassabeitragsbüchlein

für

Pitters Karl

Mediaſch

269 55 IV. Refert. Mediaſch

Fig. 8

Vereinsbeitrags-Karte pro 1935		
Einschreibeggeb.	Monatsbeitrag	
	A	B
	Januar Lei 4 BVB I 1935	Januar Lei 10
	Februar Lei 4 BVB II 1935	Februar Lei 10
	März Lei 4 BVB III 1935	März Lei 10
	April Lei 4 BVB IV 1935	April Lei 10
Rückstand	Mai Lei 4 BVB V 1935	Mai Lei 10
<i>1. 1. 1935 L=90,- Krau</i>	Juni Lei 4 BVB VI 1935	Juni Lei 10
BVB M Lei 50	Juli Lei 4 BVB VII 1935	Juli Lei 10
BVB M Lei 20	August Lei 4 BVB VIII 1935	August Lei 10
BVB M Lei 20	September Lei 4 BVB IX 1935	September Lei 10
	Oktober Lei 4 BVB X 1935	Oktober Lei 10
General- versammlung	November Lei 4 BVB XI 1935	
	Dezember Lei 4 BVB XII 1935	

Fig. 9

B K <i>C.</i>	Sterbekassabeitragsk. pro 1935	
Einschreibebeg.	Monatsbeitrag	
	C	D
	Januar Lei 8 BzB I 1935	Januar Lei 4
	Februar Lei 8 BzB II 1935	Februar Lei 4
	März Lei 8 BzB III 1935	März Lei 4
	April Lei 8 BzB IV 1935	April Lei 4
	Mai Lei 8 BzB V 1935	Mai Lei 4
Rückstand	Juni Lei 8 BzB VI 1935	Juni Lei 4
	Juli Lei 8 BzB VII 1935	Juli Lei 4
	August Lei 8 BzB VIII 1935	August Lei 4
	September Lei 8 BzB IX 1935	September Lei 4
	Oktober Lei 8 BzB X 1935	Oktober Lei 4
	November Lei 8 BzB XI 1935	
	Dezember Lei 8 BzB XII 1935	

Fig. 10

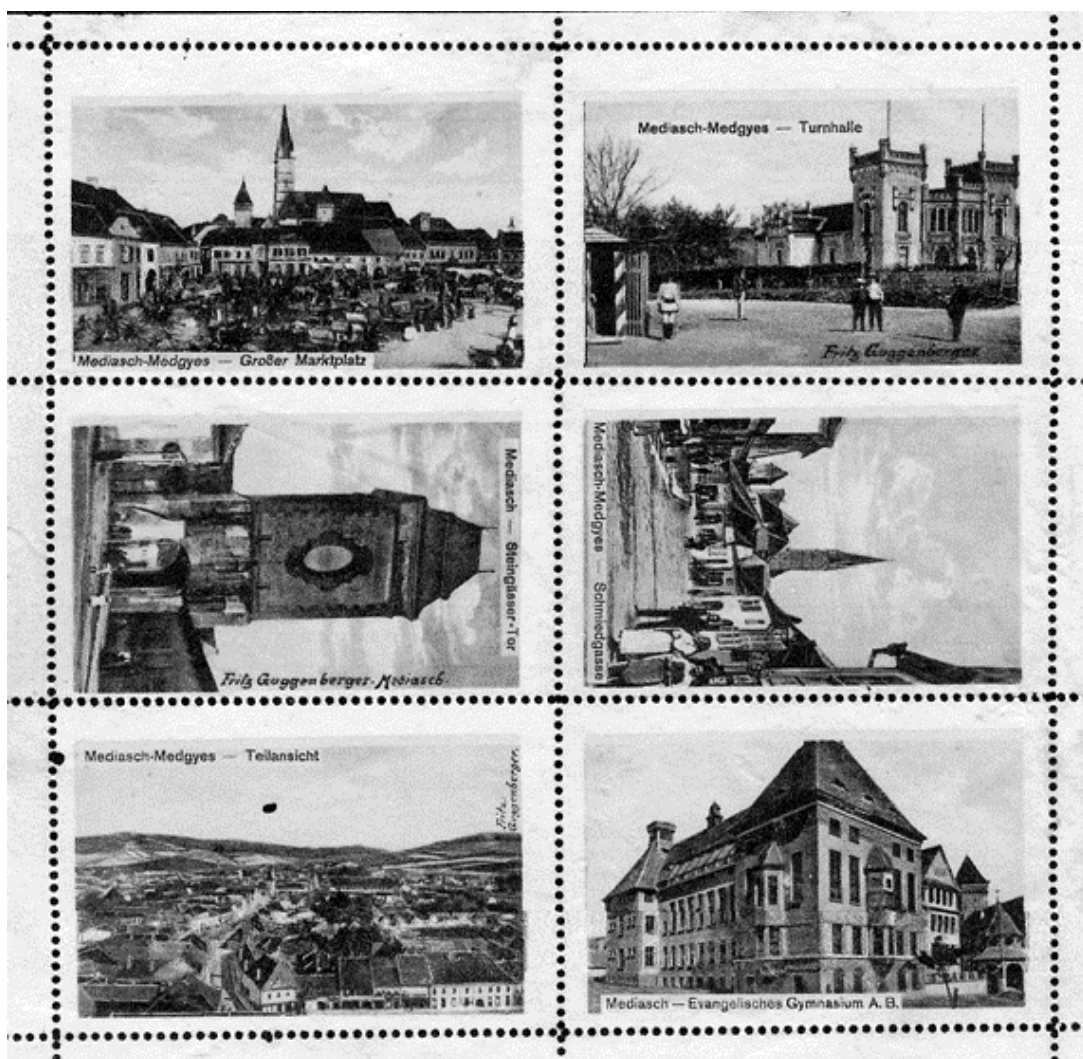

Fig. 11

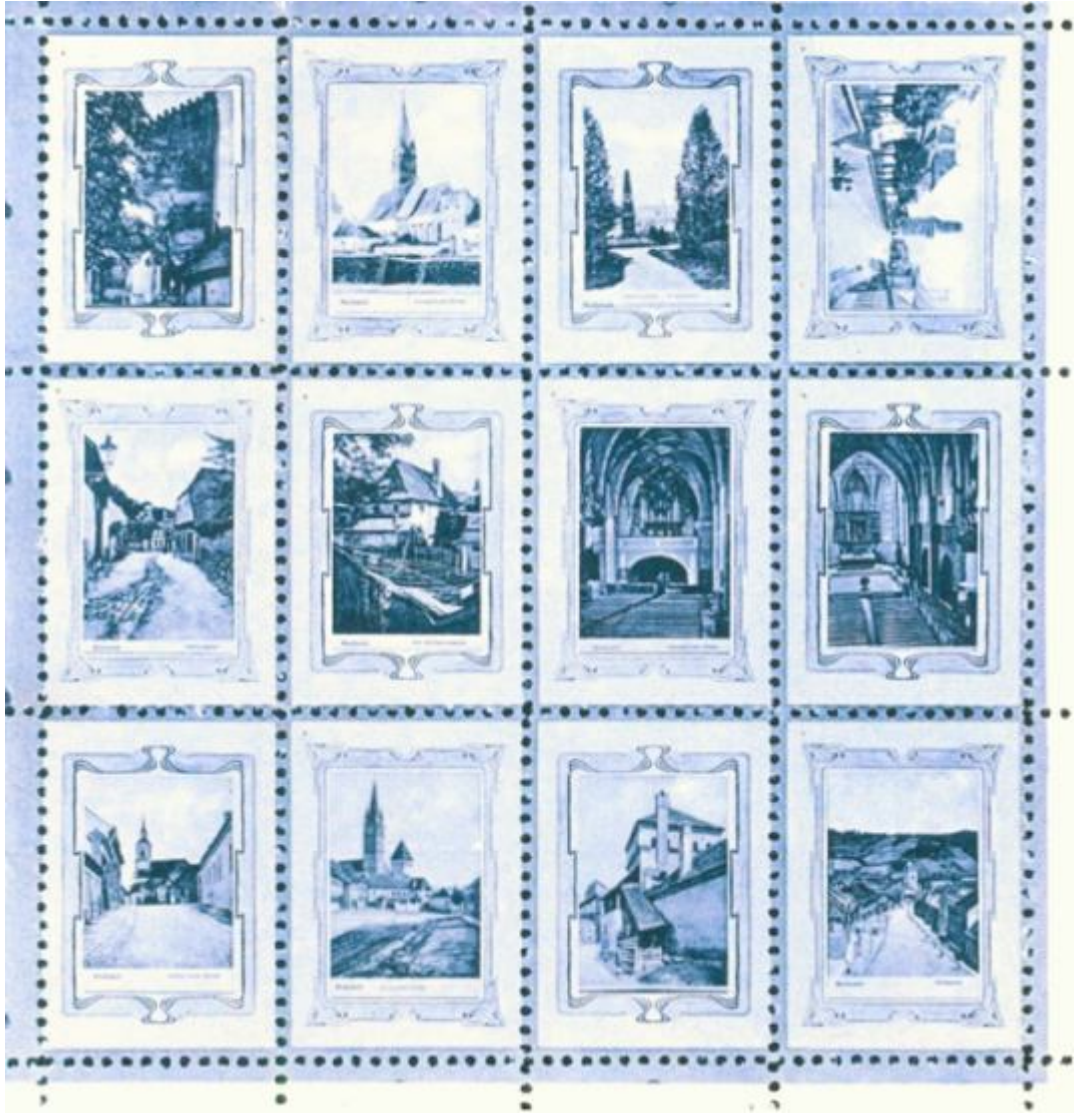

Fig. 12

Fig. 13

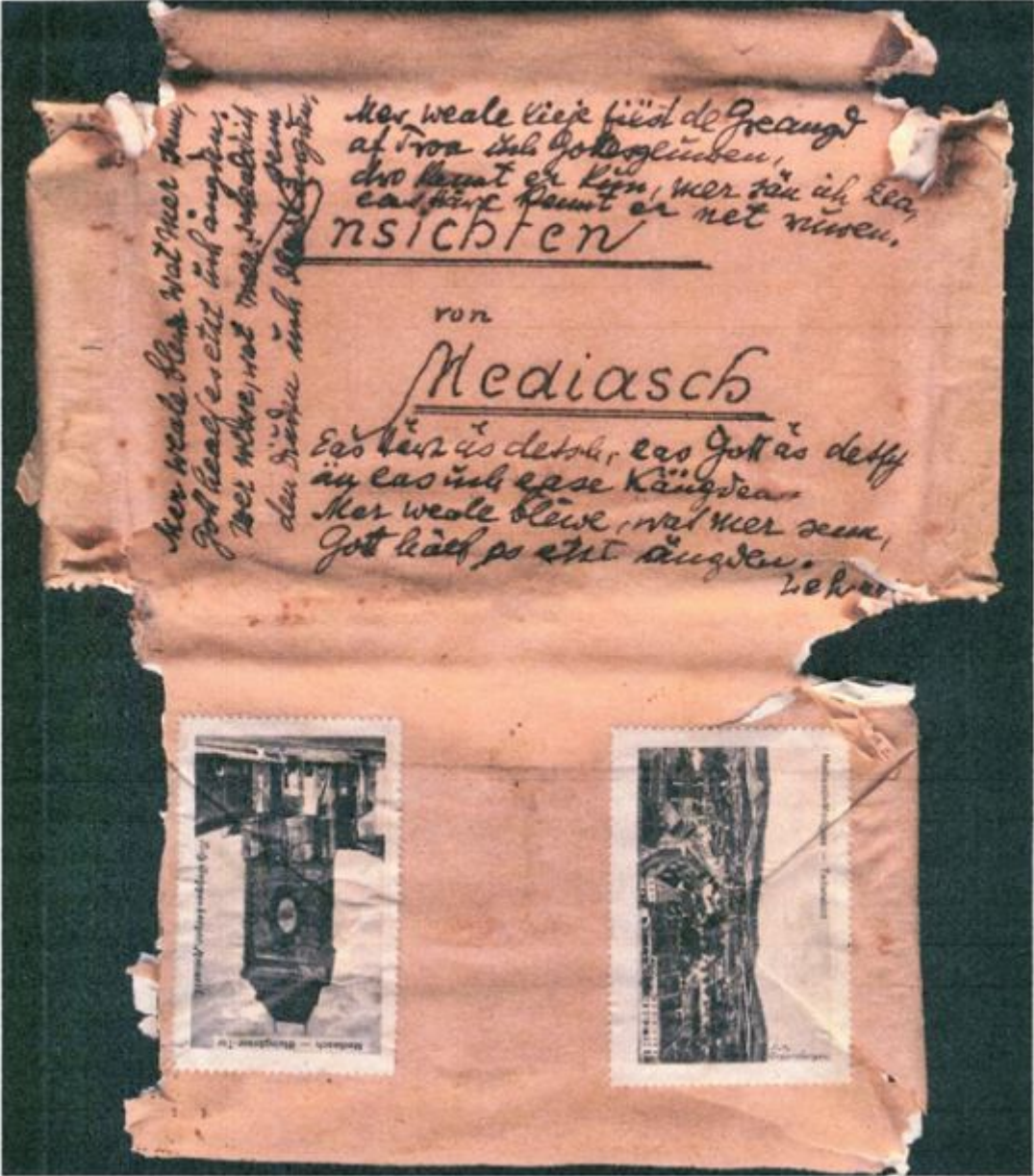

Fig. 14

Unsere Kirchenmarken.

In dem jüngst mit allen Hochschulratsmitgliedern jugendschichten Grundrissen für die Erlassung und Gewinnung aller ev. deutschen Volkskräfte in Weibisch zur Wiederherstellung unserer Kirche ist unter anderem auch die Einführung von Kirchenmarken angekündigt worden.

In der sächsischen Bevölkerung hat der Wiederherstellungsgedanke unserer Kirche warmen Anklang und den Ausdruck dafür in zahlreichen Spenden und Widmungen gefunden, die selbstverständlich sich nur in den engen uns durch die Not der Zeit aufgedrungenen Grenzen bewegen konnten. Sie müßten vervielfältigt werden, wenn sie in absehbarer Zeit zu sichtbarem Erfolge führen sollten. Deshalb müssen zur Erlangung des Zieles auch andere Wege betreten werden. Einer von diesen führt zu den Kulturmarken, die wir Kirchenmarken nennen wollen. Die Kulturmarken im Reich und namentlich im alten Oesterreich seit Jahrzehnten im Gebrauche haben viele Millionen den deutschen vom vorrückenden Slaventum bedrohten Schulen eingebracht und sie am Leben erhalten. Mögen unsere Kirchenmarken ebenso freundliche Aufnahme finden und das, was die Kulturmarken draußen im Großen geleistet auf unsere Verhältnisse übertragen im Kleinen vollbringen!

Seiner hat deren Anfertigung längere Zeit in Anspruch genommen, als vorausgesehen wurde. Schließlich aber ist es der heimischen A. G. für graphische Industrie Krafft & Drodtzsch in Hermannstadt gelungen, 3 schöne Motive unserem historischen Kirchenstempel zu entnehmen und in den Farben blau, rot und grün künstlerisch darzustellen.

Die Kirchenmarken als Verschluß auf Briefe, Rechnungen, Pakete usw. zu verwenden, sind ein hochwichtiges Mittel, um Jedem auch dem Fernsten von uns Gelegenheit zu geben, durch einen kleinen, kaum sichtbaren Aufschlag auf seinen täglichen Einkauf sich an der allmählichen Beschaffung der Mittel zum Aufbau und zur Erhaltung unserer Kirche zu beteiligen.

In anerkannter Weise stellen sich alle sächsischen kaufmännischen, größeren gewerblichen und industriellen Betriebe sowie die in Frage kommenden akademischen Berufskräfte in den Dienst der Sache, indem sie sich der Aufgabe unterziehen, nicht nur auf ihren Briefen die Verschlußmarken zu verwenden, sondern auch entweder selbst oder durch ihre Angestellten den sächsischen Kunden bei größeren Einkäufen — etwa von 50 Lei auswärts — eine dem Verkaufspreise angemessene Marke in der Höhe von 1, 2 und 5 Lei als Verschluß auf Rechnung oder Paket in geeigneter Form anzubieten. Die Form des Kartons ist beinahe wichtiger als das Ansehen selbst. Bei richtiger sächlicher Einstellung beiderseits wird dieser Handel sich reibungslos abwickeln. Sollte es aber doch vorkommen hier und da zu unliebsamer Auseinandersetzung kommen, so möge man bedenken, daß es bei dem ganzen Unternehmen nur einen Ruhmstachel gibt und der ist unsere alte ehrwürdige Kirche. Jeder andere, der Käufer sowohl als der Verkäufer ist unermüdlicher Vermittler für den im Laufe der Zeit notwendig gemachten unauflösbaren Auf- und Ausbau unseres Gotteshauses.

In den Buchhäusern und Kontoreien ist die Verwendung von Marken schwer durchführbar. Sie wurden daher teils durch Sammelbüchsen, teils durch dem Zahlsteller ausgegebene Blöcke ersetzt, auf denen zugunsten des Fonds 1—2 Lei verrechnet werden.

Finanziell ist unser Fond vom sächlichen Kassamann unabhängig. Die finanzielle Verwaltung wird in den Angelegenheiten der Spar- und Kreditbank durch unsern Kassier Gerhard Binder besorgt. Dort erfolgt die Abgabe und Berechnung der Marken auf Grund persönlicher Vereinbarung je nach Wunsch durch Bargzahlung oder Kontocorrespondenz. Abgabestellen für Einzelmarken sind bei Kirchenmeister Oskar Dyfen und Buchhändler Hans Hartz. Spenden und Widmungen können wie bisher im Kassamann oder Kassamann abgegeben werden, jedoch übernimmt sie auch Kassier Gerhard Binder gegen Empfangsbekundung und öffentliche Quittierung.

Die Leitung des Fonds zur Wiederherstellung und Erhaltung der ev. Kirche."

Verlangt bei allen Einkäufen
„Hilfsmarken“
 für die Herstellung der Kirche!

Fig. 15

Fig. 16

Tabelul nr.3

Valori Nominale atribuite	1 leu	2 lei	5 lei	10 lei*
Culoare	roșu	albastru	verde	verde
Dimensiune format, mm	26 x 32		50 x 32	50 x 32
Dimensiune clișeu, mm	23 x 28		45,5 x 27	45,5 x 27
Dantelură				
Tip hârtie	velină, albă, gumată pe verso			
Tip filigran	fără filigran			
Procedeu imprimare	litografiere			
Tip adezivitate	gumată pe verso			
Text	Fier easkirch			

*) Valoare nominală este scrisă de mână cu cerneală neagră [ ]

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

UZINELE COMUNALE SOCIETATE ANONIMĂ MEDIAȘ

Mediaș, Str. Exploziefel No. 1 Căp. 3301, 301.

Cont la CEC No. 43291

Dlul
Wilhelm Mihaly
Mediaș
str. Sibialui 7.

Telefon: 71

Semnul nostru
L/Wa.

Data:
30 IX 1938.

Factura No. 728. 8.

Descrierea pe care se constată în copie de 8 zile de la primirea facturii și dacă este liberă prin scrierea recomandată adresată direcției.		Lei	b	Lei	b
14.8.	N-WA 1377,1379,1378, N-MAL07.MR 1114. Instalație electrică conf. de vizului nostru din 8.8.938 și comenzi Dvs. verbală și anume: Taxa pentru racordul casei c Conducta principală până la contor și montarea contorului Schimbarea contorului la casă 1.40% impozitul proporțional timbre 9 + 9 timbru bisericesc total			680.- 690.- <u>1.333.-</u> 2.703.- 40.- 18.- 7.- <u>2.764.-</u>	
Plătit în lei STABILIZATI		1 e 1 :			
adică lei douămii șaptesute șasezeci și patru. Plătitibil la primirea facturii.					

Fig. 21

Hans Darch
 Durch Kunst Maschinen-Schreibwaren-Fabrik
 Medizinisch-technisch Königl. Ferdinandplatz
 Kärnten.

Wien, 15. Oktober 1934

Rechnung

Herrn Wilhelm v. Mikaly

Medanoch

934	Benennung	Einzeln		Zusammen	
		Lei	b	Lei	b
1. 1. 1.	5. Hausen in Hoffenster 1/2	1800-		9000-	
"	2. Küchenfenster 1/2	2100-		4200-	
"	1. Fenster f. Podest	2850-		2850-	
"	1. -- f. Dielen	3850-		3850-	
"	1. -- f. Ueberst	480-		480-	
"	1. -- f. Badezimmer	960-		960-	
"	1. -- f. Kammer	280-		280-	
"	1. -- f. Keller				340-
"	1. Türe f. Klosett	400-		400-	
"	1. " f. Badezimmer				1200-
"	1. -- f. Schlafzimmer	1600-		1600-	
"	1. -- 1/2 Eingang	2750-		2750-	
"	1. -- f. Küche	1600-		1600-	
"	1. -- f. Speisezimmer	2800-		2800-	
"	1. -- f. Verbindung f. Küche - Podest	1200-		1200-	
"	1. -- f. Keller	950-		950-	
"	1. -- f. Speisekammer				900-
"	2. Erdentreppe mit Treibhelung				2425-
"	1. Eibengelände				950-
				32585-	
				31000-	
				1585-	

Als per Vereinbarung mit Herrn
 Schuster.
 Wrt. 9.8.934

Zahlbar und lagbar in-Medisch. — Postsendungen reifen auf Gefahr des Empfängers.

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

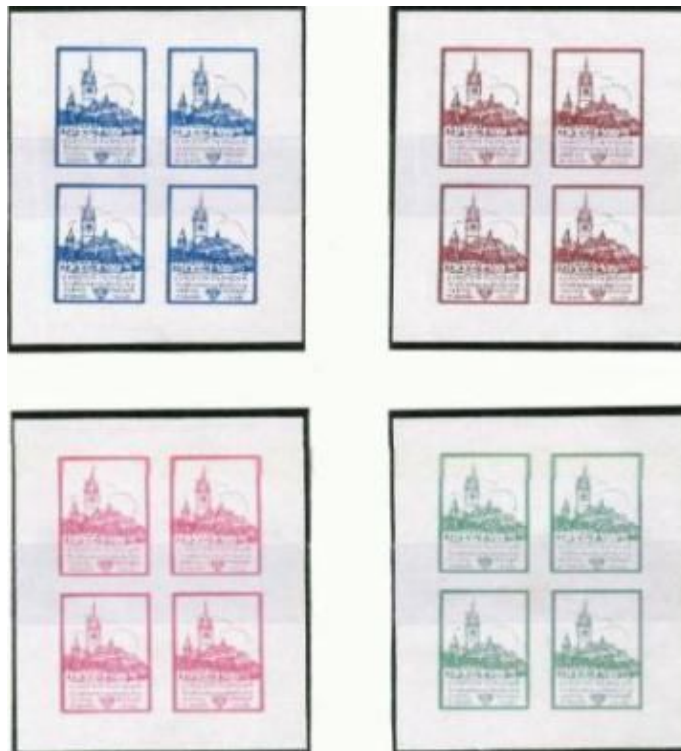

Fig.25

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
Monumente sculpturale romane aflate în colecția Muzeului Municipal Mediaș (<i>Dr. Mihai Chiriac</i>).....	7
Mediașul și zona învecinată în epoca atestării documentare (<i>Dr. Răzvan Mihai Neagu</i>).....	16
Un privilegiu princiar din anul 1599 (<i>Dr. Dragoș Lucian Țigău</i>).....	28
Aspecte ale vieții transilvănene în veacul al XVIII-lea în scrierile membrilor familiei Conrad von Heydendorff (<i>Dr. Gudrun-Liane Ittu</i>).....	36
Activitatea sportivă a asociațiilor de gimnastică a tinerilor germani din Mediaș (secolul al XIX-lea) (<i>Dr. Dionisie Marian Turcu; Drd. Dionisie Vladimir Turcu</i>).....	46
Adunarea generală a ASTREI de la Mediaș (1897) (<i>Dr. Lucian Giura</i>).....	51
Publicația <i>Akadenische Blätter</i> (1896-1914) și perioada sa la Mediaș (1912-1914) (<i>Dr. Nicolae Teșculă</i>).....	61
Din nou despre specula cu terenuri de la Crăciunelu de Jos a magnaților sași, Michael Ambrosi și Samuel Karres, din Mediaș (<i>Dr. Vasile Mărculeț; Dr. Ioan Mărculeț</i>).....	70
Aspecte din activitatea de Protecție Civilă a Mediașului (<i>Dr. Alexandru Bucur</i>).....	82
Din activitatea geografului Gustav Servatius (1922-2009) (<i>Dr. Cătălina Mărculeț; Dr. Ioan Mărculeț</i>).....	98
Scriitori pe Calea Regală. Mediaș 13 mai 2008 (<i>Ion Mihai Ionescu</i>).....	106
Unele considerații privind timbrele fiscale locale și vignetele realizate la Mediaș în perioada interbelică (<i>Liviu Pintican-Juga</i>).....	116